

Kvinder og mænd i Europa

**Ensartede interesser på
nogle sociale problemer**

**KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR - under henvisning
til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel**

RUE DE LA LOI 200 • 1049 BRUXELLES

Kvinder og mænd i Europa

Komparative holdninger til nogle samfundsmæssige problemer

Resultater og analyser af
enstikprøveundersøgelse i de ni EF-lande i
anledning af Det Internationale Kvindeår

Dokument udarbejdet af Pierre Dieumegard for [Europa-Demokrati-Esperanto](#)

Formålet med dette "foreløbige" dokument er at gøre det muligt for flere mennesker i Den Europæiske Union at se dokumenter, der er udarbejdet af Den Europæiske Union (og finansieret af deres skatter).

Hvis der ikke er nogen oversættelse, udelukkes borgerne fra debatten.

Dette dokument »Eurobarometer« fandtes kun på engelsk, [fransk og tysk](#) i en pdf-fil af typen »image«. Fra den oprindelige filoprettede ODT-fil, udarbejdet af Libre Office-software, til maskinoversættelse til andre sprog. Resultaterne foreligger nu [på alle Den Europæiske Unions officielle sprog](#).

Det er ønskeligt, at EU-administrationen påtager sig ansvaret for oversættelsen af vigtige dokumenter. "Vigtige dokumenter" er ikke kun love og regler, men også de vigtige oplysninger, der er nødvendige for at træffe informerede beslutninger sammen.

For sammen at diskutere vores fælles fremtid og muliggøre pålidelige oversættelser ville det internationale sprog esperanto være meget nyttigt på grund af dets enkelhed, regelmæssighed og præcision.

Kontakt os:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:kontakto@europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	5
Del 1: vigtigste resultater af forskningen.....	8
I Problemet med kvinders status: problemets betydning , opfattelse og vurdering af forandringer.....	9
1. Betydningen af problemet.....	9
2. Opfattelse og vurdering af forandringer.....	13
II Den chances af kvinder og mænd før livet.....	23
1. Den samlede dom.....	23
2. Hvorfor er kvinder mindre sandsynlige?.....	27
3. Områder med forskelsbehandling.....	31
III Kvinders og mænds respektive forhåbninger om at mindske forskellene i sociale roller.....	37
1. Hvad ønsker flertallet?.....	37
2. "Feminisme"	40
3. Tre situationer.....	44
IV Kvinders og mænds respektive og gensidige holdninger til erhvervsmæssigt arbejde.....	48
1. Beskæftigelse og ikke-beskæftigelse.....	49
2. Tilfredshed med eget arbejde.....	52
3. Tilfredshed, der tilskrives ægtefællen med hensyn til det arbejde, han eller hun udfører.....	58
4. Kvinders erhvervsaktivitet.....	60
V. Socialeformer, der anses for vigtige for at forbedre kvinders status.....	70
VI Holdninger til politik og former for social deltagelse.....	73
1. Hvad må først og fremmest være mænds sag?	75
2. De respektive politiske roller.....	79
3. Graden af tillid til en mand eller kvinde som politisk repræsentant i parlamentet.....	82
4. Deltagelse i samfundslivet.....	86
VII Følelser af tilfredshed eller utilfredshed.....	100
1. Den generelle følelse af tilfredshed.....	100
2. Specifikke aspekter af følelser af tilfredshed.....	104
VIII Følelsen af lykke.....	110
IX Holdninger over for Det Europæiske Fællesskab og Europas forening.....	114
1. Det fælles marked.....	114
2. Europas forening.....	120
3. Det Europæiske Fællesskab og kvinders ændrede status.....	126
Del II Forklarende essay om dannelsen af holdninger til kvinders status.....	131
Introduktion til metodikken.....	132
II Typologisk analyse af offentlighedens holdning til kvinders status.....	132
III Faktoranalyse og multikriterieanalyse af svar.....	139

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

1. For eller imod social forandring.....	142
2. Optimisme og pessimisme.....	152
Konklusioner.....	158
Bemærkninger.....	159
Den teknologiske udvikling: det var tidspunktet for skrivemaskiner og stencils.....	159
Ændringer i affattelsen: Dette var den tid, hvor redaktørerne tænkte (og viste deres tanker).....	159
Nogle grafer, der gør det muligt at visualisere data fra 1975.....	160
Forandringshastighed.....	160
Betydningen og betydningen af forandring.....	161
I konkrete situationer er de nationale holdninger også vidt spredte.....	161
BILAG.....	163
I. Navne på undersøgelsesinstitutter og datoer for interviews.....	163
II. Tekniske bemærkninger.....	163

Kvinder og mænd i Europa

Komparative holdninger til nogle
samfundsmæssige problemer

Indledning

I anledning af kvindeåret og mere grundlæggende for at få en bedre forståelse af kvinders og mænds holdning til visse problemer i vort samfund bestilte Europa-Kommissionen i den onde måned 1975 en stikprøveundersøgelse i Fællesskabets ni lande.

Det var første gang, at en sådan forskning blev gennemført på internationalt plan om dette emne. Omkring 9500 personer - mænd og kvinder - på 15 år og derover, fordelt på nationale repræsentative stikprøver, blev interviewet mundtligt af efterforskere fra otte specialiserede institutter på grundlag af et spørgeskema, der omfattede ca. 50 spørgsmål, herunder spørgsmål svarende til EUROBAROMETER 3.¹

Antallet af respondenter i hvert land er som følger:

	Mænd	Kvinder	I alt
Belgien/Belgien	728	779	1507
Danmark	505	568	1073
Deutschland	483	556	1039
Frankrig ²	563	593	1156
Det Forenede Kongerige ³	622	703	1325
Irland	475	521.	996
Italia	526	517	1043
Luxembourg	151	160	311
Nederland	539	554	1093
Fællesskabet	4592	4951	9543

1 Eurobarometeret er en meningsmåling, der gennemføres hvert halve år i landene i Det Europæiske Fællesskab. Resultaterne af nr. 3 blev offentliggjort i begyndelsen af juli 1975. De nøjagtige datoer for samtalerne og eventuelle andre tekniske oplysninger er anført i bilaget til dette dokument sammen med en liste over de institutter, der er ansvarlige for arbejdet.

2 Under hensyntagen til vægtningen af landdistrikter (155 tilfælde).

3 Y compris Nordirland (300 sager).

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

De vigtigste resultater af denne forskning, som på en eller anden måde foregriber de ønsker, der blev vedtaget på verdenskonferencen om det internationale kvindeår (Mexico, 19. juni - 2. juli 1975), præsenteres på den enkleste måde. I den globale handlingsplan, der blev vedtaget efter denne konference, hedder det, at »nationale, regionale og internationale forskningsaktiviteter samt indsamling og analyse af data om alle aspekter af kvinders status prioriteres højt« (punkt 161). Den fremhæver navnlig nytten af at indsamle data om "livskvalitet, f.eks. tilfredshed med ens erhverv, indkomst, familiemæssige karakteristika og brug af fritidsaktiviteter" (punkt 167).

Denne forskning har ikke til formål at udtømme emnet; Selv om universet er særligt stort og omfatter næsten 200 millioner kvinder og mænd på 15 år og derover, var spørgeskemaets anvendelsesområde bevidst begrænset til nogle få emner af særlig interesse for Europa-Kommissionen og dens tjenestegrene:

- den betydning, der tillægges problemet med kvinders status, dvs. kvinders plads i samfundet i forhold til mænds;
opfattelsen og vurderingen af ændringer med hensyn til kvinders status
- vurdering af kvinders muligheder i forhold til mænds
- kvinders og mænds respektive forhåbninger om at mindske forskellene mellem de sociale roller for begge køn;
- kvinders og mænds respektive og gensidige holdninger til erhvervsmæssigt arbejde
- sociale reformer, der anses for at være en prioritet med henblik på at forbedre kvinders status
holdninger til politik og former for social deltagelse
- niveauer og komponenter af følelsen af tilfredshed og utilfredshed;
- følelsen af lykke;
holdningerne til Det Europæiske Fællesskab og Europas forening.

Formålet med Europa-Kommissionens offentliggørelse af denne rapport, hvis indhold - data, analyser, antagelser - på ingen måde påtager sig sit ansvar, er at stimulere den bredest mulige debat om kvinders plads i Europa og om de initiativer, der bør tages på alle niveauer og på alle områder, således at opbygningen af et forenet Europa også er et anliggende for kvinder.

Denne rapport består af to dele:

- første del af dette kapitel, i ti kapitler, de vigtigste resultater for hvert emne og hver traktat, dvs. fordelingen af svarene for hele Det Europæiske Fællesskab og for hver af medlemsstaterne efter køn, alder, uddannelsesniveau osv.
- anden del forsøger at forklare de opnåede resultater ved hjælp af nogle mere dybtgående analyser: ensåkkaldt typologisk analyse (klyngeanalyse), faktoranalyse og analyse af flere klassificeringer ().¹

Læsere, der ønsker straks at komme til forklaringer og konklusioner kan begynde at læse rapporten i anden del, medmindre de vender tilbage senere til den første.

¹ Typologien blev udarbejdet under ledelse af Hélène RIFFAULT (Paris), international forskningskoordinator; Faktoranalyse og MCA blev udført af Margaret og Ronald INGLEHART (University of Michigan). Forfatteren af denne rapport, Jacques-René RABIER, rådgiver for Europa-Kommissionen, vil gerne rette en varm tak til disse værdifulde medforfattere.

Del 1: vigtigste resultater af forskningen

I Problemet med kvinders status: problemets betydning , opfattelse og vurdering af forandringer

1. Betydningen af problemet

Et indledende spørgsmål – som ikke altid stilles – i en opinionsundersøgelse er, om og i hvilket omfang respondenterne er opmærksomme på det problem, de bliver spurgt om:

"Der er i øjeblikket mange diskussioner i vores land om kvinders status, dvs. kvinders plads i samfundet, sammenlignet med mænds. Efter din mening, i øjeblikket, i vores samfund, er der et problem for kvinder eller på? (Hvilket kort). Hvor vigtigt er dette problem: 0 angiver ifølge, at det ikke er et problem, 10 betyder, at det er et meget vigtigt problem." ¹

Hvis svarene er inddelt i tre kategorier, svarende til henholdsvis score 0 til 2 (lav betydning), 3 til 7 (mellemstor betydning) og 8 til 10 (stor betydning), fås følgende tabel efter land og for Fællesskabet som helhed (tabel 1):

Tabel 1 Betydningen af problemet med kvinders status (opdelt på lande)

	Stor betydning (score 8 til 10)	Mellemstor betydning (score 3- 7)	Lav betydning (score 0 til 2)	Gennemsnitlig score ²
Frankrig	48	45	7	6,93
Italien	45	44	11	6,72
Luxembourg	49	31	19	6,45
Irland	42	41	17	6,11
Belgien/Belgien	29	52	18	5,53
Deutschland	23	58	19	5,13
Danmark	26	43	28	4,92
Det Forenede Kongerige	20	51	27	4,57
Nederland	11	52	34	3,95
Fællesskabet ³	32	50	17	5,68

En første bemærkning fremgår af læsningen af denne tabel. I fire lande (Frankrig, Italien, Luxembourg og Irland) er den betydning, som alle respondenter – kvinder og mænd – tillægger problemet med kvinders status, betydeligt højere end i andre lande. De to yderstillinger er besat af Frankrig og Italien på den ene side (med en gennemsnitlig score på 6,93 og 6,72) og Nederlandene på den anden side (med en gennemsnitlig score på 3,95). Endnu bedre: Der er omkring fire gange så mange franskmænd, italienere, luxembourgere og irlændere, der lægger stor vægt på dette problem (score 8-10).

1 I stedet for at stille spørgsmålet ved hjælp af en simpel verbal skala ("meget vigtig", "vigtig" osv.), som ville have risikeret at mindske nuancerne i svarene, blev der givet forrang til en numerisk skala, der blev graderet fra 0 til 10, hvor det centrale punkt derfor er 5.

2 Vægtet gennemsnit af de procentdele, der svarer til hver score: 10, 9, 8...0. Det centrale punkt er score 5.

3 Vægtet gennemsnit efter befolkningsstørrelse på 15 år og derover i hvert land.

Logisk set kan det udledes, at det er i lande, hvor problemet anses for uløst, at det anses for særlig vigtigt. Det er lande med katolsk tradition.¹

Det skal dog bemærkes, at Belgien, selv om det er et land med en katolsk tradition, i højere grad er sidestillet med lande, hvor problemet ikke anses for at være særlig vigtigt, i en situation, der ligger tæt på fællesskabsgennemsnittet.

På EU-plan som helhed anser kvinder – som man kunne forvente – oftere end mænd problemet med kvinders status for at være betydeligt (gennemsnitlig score på 6,00 og 5,41). Alder er en vigtig variabel: yngre mennesker (under 25 år) er mere følsomme over for problemet end deres ældre, især blandt kvinder. Men den vigtigste variabel er uddannelsesniveaet, som her måles ved studiernes varighed, dvs. ved den alder, hvor respondenterne afsluttede sine studier med fuld hastighed.

Som det fremgår af tabel 2, er andelen af personer, der tillægger problemet stor betydning, 39 % blandt kvinder i alderen 15-24 år, 37 % mellem 25-54 år og 28 % efter denne alder. Med hensyn til uddannelsesniveau (for begge køn) varierer andelen fra 30 % for det laveste niveau til 40 % for det højeste niveau.

Tabel 2: Betydningen af problemet med kvinders status efter køn, køn og uddannelsesniveau²
(Fællesskabet som helhed)

	Stor betydning (score 8 til 10)	Mellemstor betydning (score 3 til 7)	Lav betydning (score 0 til 2)	Gennemsnitlig score
Sammen	32 %	50 %	17 %	5,68
Mænd	29	51	19	5,41
Heraf: 15 til 24 år	30	54	15	5,69
25 til 54 år	29	52	18	5,46
55 år og derover	28	49	22	5,31
Kvinder	35	48	16	6,00
Heraf: 15 til 24 år	39	47	14	6,30
25 til 54 år	37	47	15	6,05
55 år og derover	28	50	19	5,35
Uddannelsesniveau ³				
- lav	30	49	20	5,46
-gennemsnit	32	52	16	5,68
- høj	40	49	11	6,43

1 En kulturs indflydelse på holdninger og adfærd betyder ikke nødvendigvis, at der på individniveau er en sammenhæng mellem to variable (f.eks. her religiøs tilhørsforhold eller praksis og den betydning, der tillægges problemet med kvinder). Men selv om der desværre ikke blev stillet spørgsmål om religiøs tilhørsforhold og praksis i denne undersøgelse, er hypotesen meget plausibel, at en holdning, der traditionelt er gunstig for den katolske religion, er positivt korreleret med opfattelsen af problemet med kvinders status, som i Europa synes at opstå objektivt på en mere intens måde i lande med en katolsk tradition.

2 Eksklusive manglende svar (0,9 % af det samlede antal).

3 Målt efter undersøgelsens afslutningsalder: 15 år e+ under, 16 til 19 år, 20 år et ud over.

Holdningsforholdet målt i henhold til de tre udvalgte variabler — køn, alder og uddannelsesniveau — er noget forskelligt afhængigt af landet:

- i lande, hvor en stor del af befolkningen anser problemet for at være meget vigtigt (Frankrig, Italien, Irland, for ikke at nævne Luxembourg, hvor antallet af respondenter kun er 311), er kvinder forholdsmæssigt mere tilbøjelige end mænd til at anse problemet for at være vigtigt end andre steder; De er med andre ord mere bevidste om dette problem, som berører dem direkte.

I alle lande anser relativt færre kvinder på 55 år og derover problemet for at være meget vigtigt end andre kvinder.

- for mænd er de eneste lande, hvor alder medfører en betydelig forskel, Irland, Danmark, Frankrig og Italien;

- uddannelsesniveauet for personer af begge køn betragtet under ét har indflydelse på den holdning, der studeres i Italien, Tyskland, Belgien og Det Forenede Kongerige; I Italien og Belgien ligger skæringspunktet mellem det nedre og øvre middelniveau, mens det i Tyskland og Det Forenede Kongerige ligger mellem det nedre middelniveau og det øvre niveau. I Frankrig er det personer, der har et gennemsnitligt uddannelsesniveau, de mest bevidste, hvilket sandsynligvis svarer til antallet af kvinder i alderen 25-54 år. Endelig er uddannelse en svag eller ikke-eksisterende determinant i Danmark, Nederlandene og Irland.

Alle disse data er anført i tabel 3:

Tabel 3

Procentdel af respondenter, der lægger stor vægt på kvinders køn, alder og uddannelsesmæssige status¹ (opdelt på lande)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgs- målsgru- nd	Høj
Frankrig	43%	40%	42%	47%	52%	48%	56%	43 %«	47%	50%	45%
Italia	42	43	44	38	49	55	49	42	41	53	52
Luxembourg ²	48	pm	pm	pm	49	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Irland	38	30	37	44	46	44	48	43	42	41	43
Belgien/ Belgien	26	25	26	27	31	41	33	24	24	33	32
Deutschland	18	17	17	20	27	34	28	22	23	19	32
Danmark	27	33	27	23	25	32	26	19	25	24	29
Etited kongerige	18	16	19	15	22	23	24	19	19	20	27
Nederland	11	6	13	9	10	12	9	11	10	10	13

1 Stor betydning = score 8 til 10. Landene rangordnes i faldende orden efter de gennemsnitlige pointtal af betydning, der tillægges problemet.

2 På grund af det relativt lille antal respondenter er de rapporterede resultater ikke angivet for Luxembourg.

Fællesskabet ³	29	30	29	28	35	39	37	28	30	32	40
---------------------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

2. Opfattelse og vurdering af forandringer

Nårførst man havde målt den betydning, der tillægges problemet med kvinders status, stod det tilbage at se, om en udvikling blev opfattet, og hvordan den var kvalificeret, både med hensyn til betydningen og hastigheden af forandringerne.

"Altid om kvinders plads i samfundet, hvad du ser omkring dig, og hvad der skete for ti eller femten år siden, sker der så noget? Og hvis ja, ændrer de sig i den rigtige retning eller i den forkerte retning?"

Næsten ni ud af ti mennesker i Fællesskabet som helhed er klar over en ændring (86%, hvoraf 88% er mænd og 85% er kvinder), og langt størstedelen af de adspurgte føler, at ændringen går i den rigtige retning.

Mænd og kvinder udtrykker sig på stort set samme måde med en lille tendens til, at kvinder i alderen 55 år og derover opfatter en forandring mindre (eller mere præcist reagerer mindre, end de opfatter den) og en lille tendens til, at mere uddannede mennesker udtrykker sig positivt.

3 Vejet gennemsnit, inkl. Luxembourg.

Tabel 4

Opfattelsen af en ændring i kvinders status og værdsættelsen af betydningen af denne ændring i henhold til køn, alder og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

	Opfatte en ændring			Opfatter ikke forandringer	Ubesvarede spørgsmål
	I alt	I den rigtige retning	I den forkerte retning		
Sammen	86%	76%	10%	8%	6%
Mænd	88	78	10	7	5
Heraf 15-24 år	86	79	7	7	7
25 til 54 år	89	81	8	7	4
55 år og derover	86	72	14	7	7
Kvinder	85	74	11	9	6
Heraf 15-24 år	85	78	7	10	5
25 til 54 år	88	78	10	8	4
55 år og derover	79	65	14	11	10
Uddannelsesniveau					
- lav	84	72	12	9	7
- gennemsnit	88	79	9	8	4
- høj	90	85	5	6	4

På landeniveau er der ingen sammenhæng mellem den betydning, der tillægges spørgsmålet om kvinders status, og opfattelsen af forandringer. I gruppen Frankrig, Italien, Luxembourg og Irland er bevidstheden om problemet, som vi har set ovenfor, betydeligt højere end i andre lande. Andelen af mennesker, der opfatter en ændring, er dog næsten den samme i Danmark (86 %) og Frankrig (89 %).

Tilsvarende synes dommen om betydningen af ændringen ikke at være knyttet til den betydning, der tillægges problemet: Italianere, irere, danskere og tyskere siger f.eks. det samme, og otte ud af ti mener, at ændringen går i den rigtige retning.

Tabel 5

Opfattelsen af en ændring i kvinders status og værdsættelsen af betydningen af denne ændring¹

(Efter land)

	Opfatte en ændring			Opfatter ikke forandringer	Ubesvarede spørgsmål
	I alt	I den rigtige retning	I den forkerte retning		
Italia	93 %	81 %	12 %	4 %	3 %
Irland	91	82	9	6	3
Frankrig	89	75	14	6	5
Danmark	86	80	6	6	8
Det Forenede Kongerige	85	73	12	7	8
Nederland	82	69	13	4	14
Deutschland	81	78	3	16	3
Belgien/Belgien	79	67	12	9	12
Luxembourg	78	65	13	10	12
Fællesskabet ²	86	76	10	8	6

På individniveau viser skæringspunktet mellem svarene på spørgsmålet om problemets betydning og svaret på betydningen af forandring kun, som ikke kunne have forventet, at de, for hvem problemet er lille, er mindre tilbøjelige til at beskrive forandringen positivt.

1 Lande rangeret i faldende orden efter procentdele af svar, der udtrykker opfattelsen af en ændring (i den rigtige eller forkerte retning).

2 Vægtet gennemsnit

Tabel 6

Opfattelsen af en ændring i den rigtige retning i forhold til den betydning, der tillægges problemet med kvinders status

(Sammen med Fællesskabet)

	Forandring går i den rigtige retning	Forandring går den forkerte vej
Lav betydning	67 %	14 %
Middelstor betydning	78	9
Stor betydning	78	9

Denne ændring, som både mænd og kvinder ivid udstrækning opfatter og værdsætter positivt med hensyn til dens retning, anses ikke for at være for hurtig:

Er det, at tingene på dette område ændrer sig for hurtigt, ikke hurtigt nok, eller bruger jeg det korrekt?

Flertallet af de adspurgte i hele Fællesskabet (43 %) mener, at tingene ændrer sig helt rigtigt, 28 % mener, at ændringerne ikke er hurtige nok, og 19 % mener, at de er hurtige nok.

Kvinder – især unge – er lidt mere tilbøjelige end mænd til at føle, at forandringerne ikke sker hurtigt nok: 41 % i aldersgruppen 15-24 år. Mænd i aldersgrupper er relativt mere tilbøjelige end kvinder til at føle, at tingene ændrer sig helt rigtigt, hvilket sandsynligvis udtrykker en mere reserveret holdning til forandring.

Uddannelsesniveau – her for begge køn – spiller også en vigtig rolle: Jo mere uddannede folk er, jo mere føler de, at forandringen er for langsom.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 7

Vurdering af, hvor hurtigt der sker ændringer med hensyn til kvinders status i forhold til køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

		Opfatte en ændring		Den helt rigtige måde	Ubesvarede spørgsmål
		For hurtigt	Ikke hurtigt nok		
Sammen		19 %	28 %	43 %	10 %
Mænd		19	26	46	9
Heraf:	15 til 24 år	16	30	43	11
	25 til 54 år	18	27	48	7
	55 år og derover	23	21	45	11
Kvinder		19	30	39	12
Heraf:	15 til 24 år	13	41	38	8
	25 til 54 år	19	32	41	8
	55 år og derover	24	18	38	20
Uddannelsesniveau					
	- lav	22	23	43	12
	- gennemsnit	16	31	44	9
	- høj	16	38	40	6

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

En mere detaljeret undersøgelse af alders indflydelse på vurderingen af forandringshastigheden viser, at for både mænd og kvinder falder ambitionen om hurtigere forandring med alderen, men stærkere for kvinder:

Tabel 8

Ønsket om en hurtigere ændring af kvinders status efter køn ¹

(Sammen med Fællesskabet)

	15/24 år	25/34 år	35/44 år	45/54 år	55/64 år	65 år og derover
Mænd	33 %	33 %	27 %	25 %	22 %	21 %
Kvinder	40	38	32	27	26	19
Forskel	7	5	5	2	4	2

¹ Procentdel af alder beregnet på grundlag af antallet af personer, der har besvaret spørgsmålet.

På landeniveau er de observationer, der fremgår af resultaterne, følgende:

I Danmark og Det Forenede Kongerige, som er to af de lande, hvor problemet med kvinders status – som sandsynligvis i vid udstrækning anses for at være løst – ikke anses for at være særlig vigtigt, mener det absolutte flertal af respondenterne (henholdsvis 57 % og 52 %), at det går "retfærdigt". Men mens der i Danmark ikke er forskel på mænds og kvinders svar, giver britiske mænd oftere udtryk for den "konservative" opfattelse, at tingene går "ret hurtigt" end kvinder.

2 ° Det er i Tyskland, Irland og Frankrig, at respondenterne svarer lidt oftere end andre steder, at tingene ikke går hurtigt nok (henholdsvis 37 %, 35 % og 33 %). I Tyskland, mere end i Irland, er det kvinder, der giver udtryk for denne holdning, mens der i Frankrig ikke er nogen forskel på svarene fra de to køn.

3° I Italien er 30% af mænd og kvinder enige i, at tingene går for hurtigt oftere end andre steder, men det er naturligvis de ældre og mindre uddannede, der er mest tilbøjelige til at sige det.

Tabel 9

Vurdering af ændringshastigheden med hensyn til kvinders status efter køn¹

(Ved betalings)

	Følelsen af, at tingene ændrer sig								
	For hurtigt			Ikke hurtigt nok			Den helt rigtige måde		
	H+F	H	F	H+F	H	F	H+F	H	F
Italia	30 %	30 %	31 %	26 %	24 %	28 %	37 %	40 %	34 %
Irland	16	18	15	35	32	38	42	44	40
Frankrig	22	18	27	33	33	32	39	43	36
Danmark	13	16	11	15	14	15	57	57	57
Det Forenede Kongerige	16	16	18	19	17	21	52	56	47
Nederland	21	22	22	16	17	14	46	47	45
Deutschland	9	13	7	37	30	42	42	48	37
Belgien/Belgien	18	19	17	25	24	26	38	38	38
Luxembourg	26	28	25	25	20	29	34	39	30
Fællesskabet ²	19	19	19	28	26	30	43	46	39

En gennemgang af svarene efter køn og aldersgruppe viser, at ønsket om hurtigere forandringer i næsten alle lande er stærkere blandt unge mænd og endnu mere blandt unge kvinder end blandt ældre; Aldersindflydelsen er særlig stærk i Frankrig.

De kategorier, der oftest udtrykker dette ønske om forandring, er:

Tyske kvinder i alderen 15-34 år 62%

Franskmænd i alderen 15-34 år 49%

1 Landene rangordnes i faldende orden efter de procentdele af svar, der udtrykker opfattelsen af en ændring, i henhold til det foregående spørgsmål. Procentdelen af manglende svar er ikke medtaget her.

2 Vægtet gennemsnit

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

- Irskekvinder i alderen 15-34 år 47%

Franske kvinder i alderen 15-34 år 45%

Belgiere (kvinder) i alderen 15-34 år 44%

Irske kvinder i alderen 35-54 år 42%

		15-35 år	35-54 år	55 år og derover
Deutschland	Mænd	37 %	30 %	35 %
	Kvinder	62	43	40v
Irland	Mænd	38	32	28
	Kvinder	47	42	33
Frankrig	Mænd	49	33	26
	Kvinder	45	35	11
Italia	Mænd	32	23	22
	Kvinder	35	28	23
Belgien/ Belgien	Mænd	32	31	24
	Kvinder	44	27	23
Luxembourg	Mænd	21	30	18
	Kvinder	33	39	31
Det Forenede Kongerige	Mænd	22	19	15
	Kvinder	34	25	11
Nederland	Mænd	26	22	12
	Kvinder	18	18	17
Danmark	Mænd	23	14	11
	Kvinder	24	16	9

Tabel 10

Ønsket om en hurtigere ændring af kvinders status efter køn¹

(Par land)

		15-35 år	35-54 år	55 år og derover
Deutschland	Mænd	37 %	30 %	35 %
	Kvinder	62	43	40v
Irland	Mænd	38	32	28
	Kvinder	47	42	33
Frankrig	Mænd	49	33	26
	Kvinder	45	35	11
Italia	Mænd	32	23	22
	Kvinder	35	28	23
Belgien/ Belgien	Mænd	32	31	24
	Kvinder	44	27	23
Luxembourg	Mænd	21	30	18
	Kvinder	33	39	31
Det Forenede Kongerige	Mænd	22	19	15
	Kvinder	34	25	11
Nederland	Mænd	26	22	12
	Kvinder	18	18	17
Danmark	Mænd	23	14	11
	Kvinder	24	16	9

Sammenfattende viser svarene på denne første række spørgsmål, at Det Europæiske Fællesskab med hensyn til de problemer, der undersøges her, er opdelt i to grupper af lande: på den ene side lande med en katolsk tradition, hvor problemet med kvinders status af halvdelen af offentligheden anses for at være meget vigtigt; på den anden side Belgien og de andre lande, hvor dette ikke er et meget vigtigt problem.

I næsten alle lande, men især i de lande, hvor problemet anses for at være meget vigtigt, tillægger kvinder det større betydning end mænd. Generelt er unge og midaldrende kvinder mere opmærksomme end ældre kvinder.

Udviklingen hilses velkommen af syv eller otte ud af ti personer.

¹ Procentdel beregnet i forhold til antallet af personer, der besvarede spørgsmålet. Landene er opstillet i faldende orden efter procentdelen af svar, der udtrykker ønsket om hurtigere forandringer.

Dommen om hastigheden af denne udvikling er diskriminerende. 4 ud af 10 personer i alt – og lidt flere mænd end kvinder – mener, at forandringerne udvikler sig ordentligt. Det mener seks danskere og seks britiske mænd ud af ti. I Tyskland og Irland ønsker fire ud af ti kvinder og tre ud af ti mænd, at tingene går hurtigere. I Frankrig er dette opfattelsen hos tre personer af begge køn. I Italien mener næsten en tredjedel af befolkningen, at det går for hurtigt."

Det er derfor muligt kort at skelne tre typer af pays efter den dominerende holdning til forandring:

1° Lande, hvor ændringer accepteres som normale (Danmark, Det Forenede Kongerige, Nederlandene, Belgien og Luxembourg).

2° Lande, hvor ønsket om hurtigere forandringer kommer temmelig bredt til udtryk (Tyskland, Irland, Frankrig).

3° Endelig et land, hvor modstanden mod forandringer er høj (Italien).

II Den chances af kvinder og mænd før livet

1. Den samlede dom

Udviklingen i debatten om kvinders og mænds respektive roller og status i vores samfund er blevet grundigt undersøgt. I USA viste undersøgelser foretaget i 1972 og 1975 f.eks., at der er voksende utilfredshed blandt kvinder, hvilket afspejler stigningen i deres forventninger på trods af endda på grund af fremskridt. Ændringer i mænds holdninger svarer til ændringer i kvinders holdninger.

I 1972 mente 32 % af kvinderne i USA, at mænd havde et bedre liv end kvinder, mens 34 % gav udtryk for det modsatte synspunkt. I 1975 var andelen på 35 og 26 %. På mændenes side mente 26 % i 1972, at mænd havde et bedre liv end kvinder, mens 36 % mente det modsatte, men meningerne var også delte i 1975: 30 % mod 30 %.

I denne undersøgelse blev der stillet et første spørgsmål for at måle præferencen for denne samlede vurdering af henholdsvis kvinders og mænds chancer for livet:

"Hvem har et bedre liv: Mænd eller kvinder?"				
1. Kvindernes holdning				
	Mænd	Kvinder	Ingen forskel	Ingen udtalelse
1975	35 %	26 %	31 %	8 %
1972	32	34	29	5
2. Mænds mening				
1975	30 %	30 %	31 %	9 %
1972	26	36	31	7

Kilde: Gallup-udtalelsesindekset Nr. 118, april 1975, s. 18-23.

"Fra det, du ser omkring dig, er kvinder så tilbøjelige som mænd til at få succes i livet, mere sandsynlige eller mindre sandsynlige for personer i alderen 20-30 år?"

Næsten halvdelen af respondenterne – og lige så mange mænd som kvinder – mener, at kvinder er lige så sandsynlige som mænd (49 %). Lidt over en tredjedel (36 %) mener, at kvinder er mindre tilbøjelige. En ud af ti mennesker tror endda, at kvinder er mere tilbøjelige...

Det er kun blandt unge kvinder (15-24 år) og blandt de mest uddannede af de to køn, at den negative holdning ("mindre chancer") er en smule fremherskende.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Sammenlignendeforskelle mellem kvinder og mænd i livet efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Så mange chancer	Kvinder har: flere chancer	Færre chancer	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	49 %	9 %	36 %	6 %
Mænd	49	10	36	5
Heraf: 15 til 24 år	46	7	41	6
25 til 54 år	50	10	36	4
55 år og derover	49	12	31	8
Kvinder	49	9	36	6
Heraf: 15 til 24 år	43	7	46	4
25 til 54 år	49	10	37	4
55 år og derover	51	10	28	11
Uddannelsesniveau:				
- lav	51	12	29	8
-gennemsnit	47	7	42	4
- høj	44	7	47	2

På landeniveau er der ingen klar sammenhæng mellem opfattelsen af problemet som vigtigt og følelsen af, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd. Det er ganske vist i Irland, hvor problemet med kvinders status anses for at være vigtigt, at svaret »mindre muligheder« vejer tungere end svaret »så mange muligheder«, men kun blandt kvinder. I Italien, hvor problemet anses for vigtigt af en større andel af offentligheden, opvejer svaret "så mange chancer" det langt, både blandt kvinder og mænd. I sidstnævnte land er der også en høj procentdel af svar – mænd og kvinder – som giver kvinder flere muligheder end mænd: Dette viser klart holdningsdelingen i en befolkning, der er meget opmærksom på problemet, og som er forholdsvis nylyset af skiftende skikke.

Tabel 12

Sammenlignende chancer af kvinder og mænd i lyset af livet efter køn
(Efter land) ¹

	Så mange chancer			Kvinder har: Flere chancer			Færre chancer		
	H+F	H	F	H+F	H	F	H+F	H	F
Irland	44 %	45 %	43 %	6 %	10 %	4 %	47 %	44 %	49 %
Deutschland	49	52	47	6	6	5	41	38	43
Frankrig	55	55	54	5	5	6	36	37	35
Luxembourg	46	57	35	3	3	3	36	30	42
Forenede Kongerige	48	47	49	8	8	8	35	36	34
Nederland	49	48	50	6	7	5	35	35	34
Danmark	55	56	55	3	2	3	32	31	32
Belgien/ Belgien	53	55	51	6	7	6	32	30	33
Italia	42	41	44	23	23	23	31	32	30
Fællesskab (vægtet gennemsnit)	49	49	49	10	10	9	35	35	36

I sidste ende er de kategorier, hvor utilfredshed med opfattelsen af, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd til at lykkes i deres liv, mest udbredt, følgende:

Irske mænd og kvinder med et højt uddannelsesniveau	59 %
Irske kvinder under 25 år	58 %
Tyske kvinder under 25 år	56 %
Franskmænd under 25 år	55 %
Franske mænd og kvinder med et højt uddannelsesniveau	54 %
Irske kvinder i alderen 25-54 år	53 %
Irske kvinder under 25 år	50 %

Vi kan blive overrasket over ikke at se italienerne på denne liste. Forklaringen er enkel. I kategorier, hvor svaret "mindre chancer" ikke er i flertal, er det naturligvis summen af svarene "flere chancer" og "flere chancer", der er fremherskende, med meget få manglende svar. Disse "tilfredse" svar kan imidlertid svare til to meget forskellige holdninger: enten tilfredshed med et problem, der anses for løst (Danmark, Nederlandene, Det Forenede Kongerige), eller tilfredshed med en situation, hvor man slet ikke ønsker at ændre sig eller ikke ønsker at ændre sig hurtigt (Italien).

¹ Landene rangordnes i faldende orden efter procentdelen af "mindre chancer" (mænd og kvinder tilsammen).

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

På andre bedrifter er det negative svar ("kvinder er mindre sandsynlige") en god indikator for utilfredshed med kvinders nuværende status, mens de andre svar er tvetydige.

Alle disse data er samlet i følgende tabel:

Tabel 13

Procentdel af respondenterne, der føler, at kvinder har færre chancer end mænd, alt efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Af pays)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+
Irland	44 %	50 %	43 %	42 %	49 %	58 %	53 %	35 %	44 %	46 %	59 %
Deutschland	38	33	36	42	43	56	39	42	35	48	46
Frankrig	37	55	36	31	35	45	38	18	23	39	54
Luxembourg	30	23	28	39	41	40	47	35	35	43	30
Det Forenede Kongerige	36	38	41	28	34	43	38	22	32	40	44
Nederland	35	44	40	27	34	40	38	22	28	43	42
Danmark	31	40	34	21	32	47	34	423	25	38	49
Belgien/ Belgien	30	35	31	25	33	41	35	26	24	34	42
Italia	32	37	33	26	30	40	28	23	26	35	44
Fællesskab (vægtet gennemsnit)	35	41	36	31	36	46	37	28	29	42	47

2. Hvorfor er kvinder mindre sandsynlige?

Kvindens mindste chance kan tilskrives en lang række årsager, såsom uundgåelige årsager, der er en del af den "uforanderlige tingenes orden", eller sociokulturelle årsager, der vedrører samfundets organisation. Det var i et forsøg på at belyse dannelsen af globale holdninger på dette punkt, at et andet spørgsmål blev stillet:

Hvis kvinder er mindre tilbøjelige, hvad tror du er hovedårsagen? Og for det andet? ¹

Det svar, der oftest gives, er først og fremmest »familiemæssige forpligtelser«. Og så kom: "mænds holdning", "vaner i arbejdslivet" og "uddannelse i familier".

Ved at kombinere de svar, der er givet i første eller anden række, kan det ses, at forskelsbehandling af kvinder snarere tilskrives årsager af social karakter. Svar som "kvindens karakter" eller "kvindens fysiske forfatning" gives sjældent. Men 43 % af dem, der gav udtryk for, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd, er ude af stand til at sige, hvorfor de er mindre sandsynlige, hvilket kan betyde, at den opfattede situation for dem ses som en slags dødsfald med flere og uadskillelige årsager.²

Svarene fra kvinder og mænd er i det store og hele meget ens. Det kan højst bemærkes, at kvinder er noget mere tilbøjelige til at "tage hensyn til mænds holdninger" eller ikke at reagere, mens mænd er noget mere tilbøjelige til at nævne "vaner i arbejdslivet" og "kvindens fysiske sammensætning".

Tabel 14

Årsagerne til den mindste chance for kvinder i henhold til sex

(I Fællesskabet som helhed er det kun dem, der føler, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd)³

	Mænd og kvinder	Mænd	Kvinder
1. Kvindens familiemæssige forpligtelser (enfants, mand, hus, der skal holdes osv.)	43 %	42 %	44 %
2. Mænds holdning	31	28	32
3. Vaner i arbejdslivet	22	25	20
4. Uddannelse i familier	19	19	18
5. Lovgivning, f.eks. om ægteskab	11	11	11
6. Den fysiske konstitution af kvinder	11	13	9
7. Karakteren af kvinder	10	11	10
8. Undervisning i skolerne	7	7	7
9. Andre årsager	3	4	3
Ubesvarede spørgsmål	43	40	46

1 Et kort med ni svar at vælge imellem blev præsenteret for den interviewede. Spørgsmålet blev naturligvis kun stillet til personer, der enten svarede "mindre sandsynligt end mænd" på det foregående spørgsmål, eller som slet ikke havde svaret.

2 I betragtning af at kun 42 % af respondenterne blev stillet spørgsmålet om årsagerne til kvinders lavere muligheder, og 43 % ikke kan svare, betyder det, at mindre end 20 % af respondenterne er opmærksomme på kvinders lavere status og kan skelne årsagerne.

3 42 % af de adspurgte, herunder 7 %, som ikke svarede på de tidligere spørgsmål. Procentsatserne svarer it til total af de svar, der gives i første eller andet led.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Som det kan forventes, medfører respondenternes alder og uddannelsesniveau mindre grad en vis variation i svarene. For kun at tage hensyn til de tre svar,⁴ der oftest gives, er der større sandsynlighed for, at personer under 25 år – mænd og kvinder – giver udtryk for dem, og det skal bemærkes, at det er kvinder i alderen 25-54 år, der oftest påberåber sig "kvinders familiemæssige forpligtelser".

Tabel 15

De tre vigtigste årsager til kvinders mindre chancer efter køn, køn og uddannelsesniveau ²

(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd			Kvinder			Uddannelsesniveau		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmaal sgrund	Høj
1. Kvinders familiemæssige forpligtelser	45 %	46 %	32 %	45 %	50 %	33 %	41 %	47 %	42 %
2. Mænds holdning	34	29	24	36	35	24	28	3	35
3. Vaner i arbejdslivet	28	28	18	22	22	15	17	25	33

⁴ Kun svarene fra mindst 20 % af de registrerede blev medtaget her.

² Første eller andet svar givet af folk, der føler, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd, eller som ikke besvarede dette spørgsmål.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Forskellene mellem landene er små. Kvinders familiemæssige forpligtelser nævnes som nr. 1 og 2 i alle lande undtagen Luxembourg, hvor de oftest har ansvaret for familieuddannelse (umiddelbart efterfulgt af mænds holdninger og undervisning i skolerne).

Mænds holdninger nævnes på andenpladsen i Irland af 48 % af respondenterne, Det Forenede Kongerige (37 %), Frankrig (35 %), Luxembourg og Italien (27 %) og Tyskland (26 %).¹

Af alle kategorier og lande kriminaliserer irske kvinder under 25 år oftest mænds holdninger (60 % af de berørte). de efterfølges af irere på samme alder (56 % af de berørte).²

1 Beregnet på grundlag af alle respondenter i hver kategori er procentsatserne som følger: Irland 24 %, Det Forenede Kongerige 16 %, Frankrig 14 %, Luxembourg 14 %, Italien 10 %, Tyskland 12 %.

2 37 % og 31 % af det samlede antal respondenter i hver kategori.

Tabel 16

De vigtigste årsager til kvindershalvhjertethed

(Klassificeret efter rang, i hvert land, i henhold til hyppigheden af svar) ¹

Irland (47 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (51 %) 2. Mænds holdning (48%) 3. Uddannelse (21 %) 4. Lovgivning (20%)	Tyskland (41 %) 1. Familieforpligtelser (29 %) 2. Mænds holdning (26%) 3. Arbejdsliv (21 %)	Frankrig (36 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (55 %) 2. Mænds holdning (35%) 3. Arbejdsliv (28 %) 4. Uddannelse (23 %)
Luxembourg (36 %) 1. Uddannelse (29 %) 2. Mænds holdning (27%) 3. Uddannelse (25 %) 4. Familiemæssige forpligtelser (20 %)	Det Forenede Kongerige (35 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (46 %) 2. Mænds holdning (37%)	Danmark (35%) 1. Familiemæssige forpligtelser (37 %) 2. Arbejdsliv (31 %) 2. Mænds holdning (23%) 3. Uddannelse (23 %)
Danmark (32 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (46 %) 2. Arbejdsliv (30 %) 3. Uddannelse (22 %)	Belgien/Belgien (32 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (41 %) 2. Arbejdsliv (28 %) 2. Mænds holdning (22%)	Italien (31 %) 1. Familiemæssige forpligtelser (48 %) 2. Mænds holdning (27%) 3. Uddannelse (24 %) 4. Arbejdsliv (22 %)

Strukturen idette system, som sammenfatter både landenes placering i henhold til dommen om kvinders mindste chancer og rækkefølgen af de årsager, der tilskrives denne situation i hvert land og i Fællesskabet som helhed, giver anledning til visse overvejelser.

For det første ser det ud til, at familiemæssige forpligtelser overalt, uanset graden af ændringer i moral og lovgivning, er den dominerende forklaring - hvis ikke begrundelsen - når man udtrykker den opfattelse, at kvinder som sådan forskelsbehandles.

Mænds holdninger nævnes før arbejdslivet i de fleste lande, hvor bevidstheden om forskelsbehandling af kvinder er udbredt: I denne henseende synes Irland-sagen at være typisk.

Tværtimod nævnes arbejdslivet før mænds holdninger i lande, hvor forskelsbehandlingen er mindre mærkbar, formodentlig fordi den i vid udstrækning er blevet afskaffet (Nederlandene, Danmark, Belgien).

Det forhold, at uddannelse i familier og uddannelse i skoler ligger højt i Luxembourg, er et særligt træk, hvis udvikling skal overvåges nøje.²

1 Landene klassificeres efter hyppigheden af "mindre chancer" for at besvare det foregående spørgsmål. Disse procenter er nævnt ved siden af landets navn. De emner, der hyppigst nævnes i hele Fællesskabet, fremhæves. De procentsatser, der er nævnt ud for punkterne, svarer til hyppigheden af svar blandt de berørte personer.

2 Resultaterne for Luxembourg bør fortolkes med forsigtighed i betragtning af det lille antal respondenter (N = 311).

3. Områder med forskelsbehandling

Der kan tages et nyt skridt med hensyn til at identificere kritiske holdninger ved at spørge respondenterne, på hvilke specifikke områder de mener, at kvinder er mere eller mindre tilbøjelige til at:

Mere specifikt, vil du sige, at den nuværende situation for kvinder omkring dig, sammenlignet med mænd, er temmelig bedre, temmelig værre eller hverken bedre eller værre, når det kommer til...

Muligheden for at studere?

B. Erhvervsuddannelse?

Muligheden for at finde arbejde?

D. Arbejdsvilkår (træthed, kadencer, tidsplaner osv.?)

E. Jobsikkerhed?

F. Muligheder for forfremmelse?

G. Løn?

For Fællesskabet som helhed mener ca. seks ud af ti respondenter (59 %), at kvinders lønsituation er noget værre end mænds. Omkring fem ud af ti mener, at kvinder forskelsbehandles med hensyn til forfremmelsesmuligheder (52 %) og muligheden for at finde arbejde (46 %). Fire ud af ti nævner jobsikkerhed (43 %) og arbejdsvilkår (37 %) på samme måde. På den anden side mener mindre end tre ud af ti, at der er tale om forskelsbehandling på erhvervsuddannelsesområdet (26 %), og en ud af ti mener, at der er tale om forskelsbehandling på uddannelsesområdet (11 %).

Det bør ikke komme som nogen overraskelse, at mere end halvdelen af de adspurgte mener, at kvinders situation er værre end mænds på visse specifikke områder som f.eks. løn- og forfremmelsesmuligheder, mens kun 36 % af befolkningen, som vi har set ovenfor, mener, at kvinder generelt er mindre tilbøjelige end mænd til at få succes i deres liv.

Det er klart, at "mulighederne for at få succes i livet" indebærer andre muligheder end professionel succes. Det er derfor ikke overraskende, at der er bred enighed om, at kvinder lider under ulemper eller forskelsbehandling i deres arbejdsliv, mens et flertal mener, at kvinder trods dette kan få succes i deres liv.

Overraskende nok er disse domme fælles for både mænd og kvinder. Det er kun, når det drejer sig om jobsikkerhed, at kvinder er betydeligt mere kritiske end mænd: 46 sammenlignet med 39 %. Tværtimod synes mænd at være noget mere følsomme end kvinder over for forskelsbehandling af kvinder inden for erhvervsuddannelse.

Tabel 17

Kvindens situation sammenlignet med mænds på forskellige områder¹

(Sammen med Fællesskabet)

		Kvindens situation i forhold til mænd er som følger:			Ubesvarede spørgsmål
		Næsten meget bedre	Snarere mindre godt	Hverken bedre eller værre	
1. Løn		7 %	59 %	27 %	7 %
	Mænd	7	58	29	6
	Kvinder	7	60	25	8
2. Muligheder for forfremmelse		8	52	31	9
	Mænd	8	51	33	8
	Kvinder	7	53	30	10
3. Mulighed for at finde arbejde		13	46	35	6
	Mænd	14	45	36	5
	Kvinder	12	47	35	6
4. Jobsikkerhed		9	43	40	8
	Mænd	11	39	43	7
	Kvinder	8	46	37	9
5. Arbejdsvilkår		14	37	41	8
	Mænd	17	36	41	6
	Kvinder	12	38	41	9
6. Erhvervsuddannelse		10	26	57	7
	Mænd	10	28	56	6
	Kvinder	10	25	58	7
7. Mulighed for at studere		12	11	72	5
	Mænd	14	10	72	4
	Kvinder	11	12	72	5

1 De forskellige områder rangordnes i faldende orden efter hyppigheden af reaktionen "ret værre".

Alder og uddannelsesniveau medfører en vis variation i disse resultater, navnlig med hensyn til jobmuligheder, erhvervsuddannelse og forfremmelsesmuligheder. Som man kunne forvente, er unge kvinder og mere generelt kvinder i den erhvervsaktive alder langt mere følsomme over for vanskeligheder i forbindelse med adgang til beskæftigelse og kvalifikationer på arbejdsmarkedet; Det samme gælder for dem, der er mere uddannede (mænd og kvinder), sammenlignet med dem, der er mindre uddannede. Salgsfremmende muligheder opfattes hovedsageligt som diskriminerende på grundlag af uddannelsesniveau. Alder, på den anden side, introducerer lidt forskel.

Tabel 18

Procentdel af respondenterne, der mener, at kvinders nuværende situation er noget værre end mænds, alt efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd			Kvinder			Uddannelsesniveau		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmål sgrund	Høj
1. Løn	61 %	59 %	54 %	63 %	63 %	54 %	56 %	64 %	64 %
2. Muligheder for forfremmelse	51	55	45	56	55	48	47	58	61
3. Mulighed for at finde arbejde	49	47	41	57	49	38	40	50	61
4. Jobsikkerhed	38	41	37	50	49	39	39	47	48
5. Arbejdsvilkår	34	37	34	40	40	32	34	38	40
6. Erhvervsuddannelse	33	29	23«	33	26	16	21	31	37
7. Mulighed for at studere	14	10	9	15	12	10	10	12	14

Hvis, som vi netop har set, forskellene mellem de to køn er overraskende små, er forskellene mellem landene betydelige.

Det er i Frankrig og Tyskland efterfulgt af Irland, at den gennemsnitlige procentdel af "mindre gode" svar på de syv punkter er højest (henholdsvis 52, 46 og 42 %), og det er i Luxembourg, at den er lavest (22 %).

Når man ser på rangordningen af lande for de tre hyppigst nævnte områder i hele EU, viser Irland vejen for to af dem: løn- og forfremmelsesmuligheder, mens Italien er i næstsidste ellersidste position for de samme to.

Hvordan kan det forklares, at i disse to lande, Irland og Italien, hvor offentligheden lægger stor vægt på problemet med kvinders status, som er lande med visse fælles karakteristika (lavere økonomisk udvikling, relativt lav produktion pr. indbygger, katolsk tradition), er opfattelsen af forskelsbehandling af kvinder så forskellig? Forklaringen kan kun komme fra de historiske og kulturelle påvirkninger, som hvert af disse to lande lider under, et problem, som vi vil finde mere i.

Tabel 19

Vigtigste områder af forskelsbehandling af kvinder

(rangeret efter rang, i hver pays, i henhold til hyppigheden af svar)¹

Frankrig (52 %) 1.Løn(77%) 2.Find arbejde (77%) 3.Promotion(77%) 4.Arbejdsbetingelser (77%) 5.Beskæftigelsessikkerhed (77%) 6.Erhvervsuddannelse(77%) 7.Undersøgelser (77%)	Tyskland (46 %) 1.Løn(75%) 2.Promotion(64%) 3.Find arbejde (52%) 4.Beskæftigelsessikkerhed (50 %) 5.Arbejdsbetingelser (43%) 6.Erhvervsuddannelse(30%) 7.Undersøgelser(12%)	Irland (42 %) 1. Løn (78 %) 2. Forfremmelse (67%) 3. Beskæftigelsessikkerhed (48 %) 4. Find arbejde (45%) 5 Arbejdsvilkår (24 %) 6. Erhvervsuddannelse (19 %) 7. Undersøgelser (11 %)
Danmark (36 %) 1.Promotion(53%) 2.Salary(52%) 3.Find arbejde (38%) 4.Arbejdsbetingelser (35%) 5.Beskæftigelsessikkerhed(34 %) 6.Erhvervsuddannelse(23%) 7.Undersøgelser(14%)	Belgien (34 %) 1.Løn(51%) 2.Promotion(44%) 3.Beskæftigelsessikkerhed(40 %) 4.Find arbejde (38%) 5.Arbejdsvilkår(33 %) 6.Erhvervsuddannelse(18%) 7.Undersøgelser(12%)	I t a l i a (32%) 1. Løn (41 %) 2. Beskæftigelsessikkerhed (37 %) 2. Find arbejde (37%) 4. Arbejdsvilkår (36%) 5. Forfremmelse (34 %) 6 Erhvervsuddannelse (25 %) 7. Undersøgelser (11 %)
Danmark (31%) 1.Kampagne(49%) 2.Løn(45%) 3.Beskæftigelsessikkerhed (36%) 4.Find arbejde (34%) 5.Arbejdsbetingelser (27%) 6.Erhvervsuddannelse(17%) 7.Undersøgelser(10%)	Det Forenede Kongerige (30 %) 1.Kampagne49%) 2.Salær (48%) 3.Find arbejde (38%) 4.Beskæftigelsessikkerhed(34 %) 5.Erhvervsuddannelse(16%) 6.Arbejdsbetingelser(15%) 7.Undersøgelser(10%)	Luxembourg (22 %) 1. Løn (40 %) 2. Beskæftigelsessikkerhed (35 %) 3. Forfremmelse (34 %) 4 Arbejdsvilkår (24%) 5. Find arbejde (24%) 6. Erhvervsuddannelse (20 %) 7. Undersøgelser (12 %)

1 Landene rangordnes efter gennemsnittet af de "fattige situation"-reaktioner på de syv punkter. Disse gennemsnitlige procenter er nævnt ved siden af landets navn.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Køn, alder og uddannelsesniveau varierer i de enkelte lande og i Fællesskabet som helhed: Unge kvinder og uddannede giver oftere udtryk for den opfattelse, at kvinders situation er værre end mænds med hensyn til muligheden for at genåbnearbejdet, erhvervsuddannelse og forfremmelsesmuligheder. Muligheden for at studere synes ikke at være et problem, uanset alder eller uddannelsesniveau, selv om unge franske mænd og kvinder oftere er kritiske over for dette end deres ældre. Forskelsbehandling med hensyn til lønninger mærkes i vid udstrækning overalt, men især af unge belgiske, nederlandske og britiske kvinder.

De kategorier af respondenter, der generelt giver udtryk for den største andel af den opfattelse, at kvinder forskelsbehandles, er som følger:

1. Med hensyn til løn:

Irske kvinder under 25 år 86%

Franskmænd under 25 år 84%

2 ... For så vidt angår mulighederne for forfremmelse:

Tyskekvinder under 25 år 77%

Andes-irler af begge køn med et højt uddannelsesniveau 74%

3. Med hensyn til muligheden for at finde arbejde:

Franske kvinder under 25 år 78%

Franske mænd og kvinder med et højt uddannelsesniveau 74%

III Kvinders og mænds respektive forhåbninger om at mindske forskellene i sociale roller

Mænd og kvinder er derfor i vid udstrækning (mere end tre ud af ti personer i gennemsnit i Fællesskabet som helhed) klar over, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd til at få succes i deres liv. Mænd og kvinder er i endnu højere grad (fem til seks ud af ti personer) enige om, at kvinder behandles mindre end mænd med hensyn til adgang til arbejde, forfremmelse og frem for alt løn for arbejde. Hvad er begge køn forhåbninger til omdannelsen af samfundet på dette område? Ønsker flertallet, at der skal være færre og færre forskelle? Er kvinder, der hævder, at der er færre og færre forskelle rigtigt eller forkert? Hvad er de respektive billeder af mænd og kvinder i nogle typiske situationer i hverdagen?

1. Hvad ønsker flertallet?

"Tror du, at flertallet af kvinder ønsker, at der bliver færre og færre forskelle mellem mænds og kvinders rolle i samfundet?"

"Tror du, at flertallet af mænd ønsker, at der bliver færre og færre forskelle mellem mænds og kvinders rolle i samfundet?"

I hele Fællesskabet mener syv ud af ti mænd og syv kvinder, at de fleste kvinder ønsker at se færre og færre forskelle. Unge kvinder udtrykker sig lidt stærkere (81 %). På den anden side mener kun tre mænd og to kvinder ud af ti, at flertallet af mænd ønsker det samme, med lille forskel efter alder. Med andre ord, lidt mere end dobbelt så mange mænd og tre og en halv gang så mange kvinder tror, at kvinder, snarere end mænd, ønsker at mindske forskellene. Kvinder er derfor mere skeptiske end mænd, men begge køn er ret klare: en situation, der begunstiger en samfundsgruppe, påvirkes langt sjældnere af dem, der nyder godt af den, end af dem, der er ofre for den.

Tabel 20

Kvindens og mænds generelle forhåbninger om at mindske køns-, køns-oguddannelsesmæssige forskelle
(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgrun d	Høj
De fleste kvinder ønsker at se færre og færre forskelle											
Ja	74 %	76 %	75 %	70 %	73 %	81 %	76 %	63 %	73 %	74 %	71 %
Nej	16	16	16	14	17	12	17	19	15	17	22
Ubesvarede spørgsmål	11	8	9	15	10	7	7	18	12	9	7
De fleste mænd ønsker at se færre og færre forskelle											
Ja	34	38	34	32	21	26	22	17	28	28	26
Nej	52	49	53	51	61	63	62	57	54	59	62
Ubesvarede spørgsmål	14	13	13	17	18	11	15	26	18	13	12

På landsplan er spredningen af svarene noget stor med hensyn til spørgsmålet om kvinders holdninger: Italien, Irland og Frankrig af begge køn er mere tilbøjelige til at tro, at flertallet af kvinder ønsker at se færre og færre forskelle. Franske kvinder (84%) og især unge franske kvinder (90%) udtrykker denne holdning hyppigst.

Når det kommer til spørgsmålet om mænds holdning, kommer irere og luxembourgere af begge køn først, og især irske mænd over 25 år (52%).

Disse data er sammenfattet i følgende tabel, hvorfra der kan hentes yderligere oplysninger ved at sammenligne to til to svarene på spørgsmålet om den holdning, der tillægges kvinder, og den holdning, der tillægges mænd: Det er i Italien og Frankrig blandt kvinder, at forskellen er størst mellem de to holdninger, der udtrykkes vedrørende mænds og kvinders respektive holdninger, dvs. at kvinder har de mindste illusioner:

	italiensk	Kategori: Kvinder fra Frankrig
De fleste kvinder ønsker at se færre og færre forskelle	79 %	84 %
De fleste mænd ønsker at se færre og færre forskelle	20 %	25 %
Forskel	59	59

Tabel 21

Kvindens og mænds generelle forhåbninger om at mindske forskellene

(Svarer "at der er færre og færre forskelle" med pays)

	De fleste kvinder ønsker at se færre og færre forskelle			De fleste mænd ønsker at se færre og færre forskelle		
	H+F	H	F	H+F	H	F
Italia	80 %	32 %	79 %	24 %	28 %	20 %
Irland	80	50	81	40	51	31
Frankrig	79	75	84	33	43	25
Belgien/Belgien	74	76	73	32	41	25
Deutschland	74	76	72	25	32	19
Luxembourg	66	66	67	37	40	33
Nederland	66	67	64	27	35	20
Det Forenede Kongerige	64	64	63	26	32	21
Danmark	51	51	53	30	39	23
Fællesskabet ¹	73	74	73	28	34	21

1 Vægtet gennemsnit

2. "Feminisme"

"Hvad mener du rigtigt eller forkert for kvinder, der hævder, at der er færre og færre forskelle mellem mænds og kvinders roller i samfundet?"

Næsten syv ud af ti mennesker i hele Fællesskabet er generelt enige i målene for kvinder, der hævder, at der er færre og færre forskelle.¹ Mænds og kvinders holdninger er meget tætte. Som med de fleste af de foregående spørgsmål er kvindernes opmærksomhed på problemet end kvinder på 55 år og derover. Uddannelsesniveau spiller også en rolle i mindregrad.

¹ Det skal bemærkes, at der har været en massiv opbakning til bevægelsen overordnede mål om at mindske eller afskaffe forskellene mellem mænds og kvinders sociale roller. Det er ikke muligt – som spørgsmålet ikke er blevet stillet – at ekstrapolere denne godkendelse til sådanne og sådanne feministiske bevægelser specifikke handlinger eller endda, som det vil fremgå nedenfor, til meget dybtgående adfærdsskiftninger.

Tabel 22

Holdninger til "feminisme" efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgru nd	Høj
Kvinder, der kræver, at der er færre og færre forskelle:											
- har ret	65 %	69 %	69 %	58 %	67 %	74 %	70 %	56 %	62 %	70 %	76 %
- tager fejl	23	18	22	28	20	15	20	23	23	20	17
Ubesvarede spørgsmål	12	13	9	14	13	11	10	21	15	10	7

Fordelingen af svar på tværs af landene er meget lig fordelingen af svar på spørgsmålet om forhåbninger om at mindske kønsrolleforskelle: Frankrig, Italien og Irland er igen de lande, hvor problemet er mest mobiliserende, mens Nederlandene, Det Forenede Kongerige og Danmark er de tre lande, hvor problemet ikke synes at opstå - eller mærkes - med samme akuthed. Overalt mener flertallet af respondenterne – mænd og kvinder – imidlertid, at kvinder har ret til at kræve, at forskellene mellem mandlige og kvindelige roller mindskes (eller fjernes).

Den omstændighed, at et problem ikke mærkes subjektivt af en enkeltperson eller en gruppe, betyder ikke, at det ikke opstår objektivt. Men det faktum, at det er aggregering af følelser er ikke desto mindre en god indikator for, hvordan enkeltpersoner og grupper opfatter levede situationer, herunder de sociale diskurser, der beskriver dem.

Der er ingen tvivl om, at denne stræben efter forandring vil vokse sig stærkere med tiden. Vi mangler sammenligningspunkter i Europa tidligere, men vi har sammenligningspunkter i USA, hvor det samme spørgsmål blev stillet i 1971, 1972 og 1975: "I de senere år er der blevet talt meget om en ændring af kvinders status i dagens samfund. Er De generelt for eller imod bestræbelserne på at styrke og ændre kvinders status i samfundet?"

Her er svarene:

	1971	1972	1975
	%	%	%
Foretrækker	42	48	59
Modsætter sig	41	36	28
Usikker	17	16	13

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Det ser derfor ud til, at »kvindebevægelsen« i de fleste fællesskabslande har endnu større opbakning blandt befolkningen i USA. En anden forskel er, at mænd i USA går mere ind for bevægelsen (63 % for og 24 % imod) end kvinder (55 og 32 %).¹

¹ Harris-undersøgelsen. af april 1975. Se Aktuell udtalelse, bind III, 7. juli 1975.

Tabel 23

Holdninger til "feminisme" efter køn og køn

(Af pays)¹

Kvinder, der kræver færre og færre forskelle, har ret.

	I alt	Mænd			I alt	Kvinder		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+
Frankrig	77 %	75%	80%	74 %	75 %	81 %	80%	59%
Italien	65	75	69	52	73	79	74	64
Irland	65	59	67	64	72	77	75	62
Belgien/Belgien	69	78	72	55	66	80	68	55
Deutschland	63	71	66	56	69	73	72	63
Luxembourg	60	65	62	52	62	84	64	48
Nederland	65	69	68	57	56	67	56	52
Det Forenede Kongerige	59	53	63	53	56	67	60	43
Danmark	49	54	54	41	48	56	52	37
Fællesskabet ²	65	69	69	58	67	74	70	56

1 Landene er opstillet i faldende orden efter procentdelen af hits for hvert land (mænd og kvinder).

2 Vægtet gennemsnit.

3. Tre situativedagen

"Nu er der en række situationer, der kan opstå hverdagen. Vil du personligt finde det normalt eller ikke normalt:

A. Quen kvinde går ud uden sin mand om aftenen til et møde?

B. At en kvinde opfordrer sin mand til at skifte job, fordi hun tilbydes en bedre situation i en anden region end den, hvor hun bor?

C. At forældre, der kun kan betale for uddannelse til et af deres børn, beslutter til fordel for pigen, hvis hun klarer sig bedre i skolen end drengen? »

I Fællesskabet som helhed anser syv ud af ti personer (mænd eller kvinder uden nævneværdig forskel) det for normalt, at en kvinde går ud uden sin mand om aftenen, og seks ud af ti, at forældrene beslutter at lade pigen fortsætte sin uddannelse, hvis hun klarer sig bedre end drengen. På den anden side ville kun tre ud af ti personer normalt tro, at kvindens erhvervsmæssige karriere vejede tungere end mandens. Med hensyn til valget af bopæl der sub-jac ente, dvs. størrelsen af de respektive roller, hvilket betyder, at den gifte kvindes erhverv betragtes som sekundært i husstanden (selv om den »supplerende« løn ikke er ubetydelig). Denne trolmand er fælles for begge køn, men den varierer efter land, alder og uddannelsesniveau.

Den måde, hvorpå en kvinde kan gå ud om natten uden sin mand, accepteres som normal af otte eller ni ud af ti personer i Irland (94 %), Det Forenede Kongerige (85 %), Danmark (82 %), Frankrig og Nederlandene (76 %). Kun Italien (58 %) og Luxembourg (57 %) er væsentligt ude af trit. Alder og i mindre grad uddannelsesniveau er mest udbredt i Italien, Belgien og Tyskland. Det forhold, at forældrene vælger pigen frem for drengen, accepteres som normalt af seks eller syv ud af ti personer i Tyskland (68 %), Frankrig (67 %), Italien og Danmark (63 %). men kun af fire ud af ti personer i Luxembourg (38 %). Der er visse forskelle afhængigt af kvindernes alder i Belgien og Nederlandene og afhængigt af uddannelsesniveauet i Belgien og Det Forenede Kongerige.

Endelig betragtes det forhold, at en kvinde opfordrer sin mand til at skifte job, kun som normalt af to til tre ud af ti personer, undtagen i Frankrig (35 %) og Italien (48 %).

Betydningen af disse svar kan drages i tvivl i hvert af landene. Irland kommer først og Italien næstsidst for punktet "at gå ud om aftenen uden sin mand"; Italien ligger først og Irland sidst under posten "skifte job, hvis kvinder finder en bedre stilling".

Den kendsgerning, at italienerne sandsynligvis er mere velvillige over for migrationsproblemerne, kan ikke påberåbes, fordi irerne også har denne erfaring.

Skal vi mistænke oprigtigheden af visse svar? Der er intet i hele denne undersøgelse til støtte for sagen. Og mens næsten 30 % af respondenterne i nogle lande (Danmark og Luxembourg) ikke besvarer spørgsmålet, svarer italienerne og irerne ivrigt, men på forskelligemåder.¹

Lad os på dette stadium af analysen blot bemærke, at irerne generelt synes at være mere åbne over for sociale forandringer, hvor udviklingen af kvinders status er et vigtigt aspekt, end man kunne have forventet.

¹ Det er ofte vanskeligt at fortolke holdningsrelaterede svar i en hypotetisk situation. Nogle kan reagere ved virkelig at forestille sig situationen, mens andre kan give sig god samvittighed og se godt ud ved at udtrykke en normativ reaktion uden at føle sig involveret.

Tabel 24

Mænd og kvinder står over for tre situationer i dagligdagen afhængigt af køn

(Sammen med Fællesskabet)

	Betragtes som:		ubesvarede
	normal	Ikke normalt	
... at en kvinde går ud uden en mand om aftenen for at deltage i et møde	71%	24%	5,00 %
Mænd	70	25	5
Kvinder	72	23	5
... at forældre, der kun kan betale for uddannelse til et af deres børn, beslutter til fordel for pigen, hvis hun er bedre i skolen end drengen	61	29	10
Mænd	61	29	10
Kvinder	61	28	11
... at en kvinde opfordrer sin mand til at skifte job, fordi hun tilbydes en bedre situation i en anden region end den, hvor de bor	31	55	14
Mænd	32	55	13
Kvinder	30	55	15

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 25

Mænd og kvinder står over for tre aspekter af dagligdagen, der betragtes som normale afhængigt af køn, køn og uddannelsesniveau.¹

(Af pays)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmål sgrund	Høj
"at en kvinde går ud uden sin mand om aftenen"											
Irland	93%	93%	94 %«	94%	96%	98%	95%	93%	92%	96%	96%
Etited kongerige	85	84	89	78	84	81	89	79	90	90	81
Danmark	80	87	82	72	85	94	89	73	78	87	90
Frankrig	76	83	78	69	76	70	83	59	67	77	88
Nederland	75	75	80	66	76	88	81	62	69	84	86
Deutschland	59	62	64	51	65	75	73	46	57	66	77
Belgien/Belgien	64	78	69	49	59	83	63	40	47	67	86
Italia	57	79	60	38	60	77	63	37	49	66	81
Luxembourg	60	73	62	50	53	72	51	48	53	69	47
Fællesskabet ²	70	79	73	59	72	78	77	57	64	76	84
at forældrene beslutter sig til fordel for pigen											
Deutschland	67%	81 %	68%	63%	68%	69 %	74%	58%	65%.	69%	77 %
Frankrig	67	67	65	71	66	60	68	68	63	68	71
Italia	64	63	68	58	65	72	63	61	62	68	69
Danmark	59	55	62	57	67	62	73	58	60	66	68
Irland	56	47	57	60	54	55	55	51	54	54	59
Etited kongerige	50	56	49	49	53	48	66	44	49	53	66
Nederland	50	46	52	48	48	59	49	39	46	52	55
Belgien/Belgien	51	54	53	44	46	57	47	36	39	51	62
Luxembourg	36	54	32	34	40	40	44	33	43	44	26
Fællesskabet	61	64	62	59	61	62	65	54	58	63	70
	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmål sgrund	Høj
"at en kvinde opfordrer sin mand til at skifte job"											
Italia	48%	56%	51%.	40%	50%	57%	51%	38%	47%	53%.	53%,
Deutschland	32	44	33	26	38	45	42	27	33	34	-48
Frankrig	35	42	35	29	31	29	34	23	30	33	38
Belgien/Belgien	27	40	24	22	21	30	23	13	20	23	36
Danmark	24	36	25	16	21	35	23	12	19	26	35
Nederland	15	29	21	19	14	20	14	12	15	19	29
Luxembourg	21	15	17	25	14	.	16	19	18	14	16
Etited kongerige	19	24	17	20	13	24	13	7	14	19	24
Irland	17	16	14	16	10	14	10	6	10	14	15

1 Landene rangordnes for hvert punkt i faldende orden efter procentdelen af "normale" svar.

2 Vægtet gennemsnit

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Fællesskabet	32	41	32	28	30	38	33	21	29	30	41
--------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

IV Kvinders og mænds respektive og gensidige holdninger til erhvervsmæssigt arbejde

Som nævnt ovenfor er en af hovedårsagerne til, at kvinder er mindre tilbøjelige end mænd til at få succes i deres liv, umiddelbart efter familiemæssige forpligtelser og mænds holdninger vaner i arbejdslivet. På den anden side har det vist sig, at forskelsbehandling af kvinder i vid udstrækning mærkes af både mænd og kvinder på områder, der vedrører arbejdslivet: løn, forfremmelse, adgang til beskæftigelse, jobsikkerhed osv.

Der blev stillet flere spørgsmål i denne undersøgelse for samtidig at uddybe kvinders og mænds holdninger til professionelt arbejde samt de holdninger, som mænd tillægger kvinder, og omvendt i denne henseende.

Rækkefølgen af spørgsmål var som følger:

Til alle

Arbejder du på fuld tid (mindst 30 timer om ugen) eller deltid (8-29 timer om ugen)? Hvis ikke, er du så arbejdsløs eller pensioneret?

- Si JA: "Er du generelt tilfreds eller utilfreds med dit arbejde? Kan du fortælle mig på denne skala, hvormeget du er hende/tilfreds(e) eller ikke hende/tilfreds(e)?"

"Er din ægtefælle fuldtidsbeskæftiget (...)?"

hvis JA: Er din ægtefælle efter din mening tilfreds eller ikke tilfreds med sit arbejde ...? ¹

¹ De spørgsmål, der stilles til henholdsvis mænd og kvinder, er strengt symmetriske, bortset fra at det — i forbindelse med en undersøgelse, der hovedsagelig fokuserer på kvinders status — ikke blev anset for nødvendigt at undersøge mænds præferencer med hensyn til deres eget arbejde eller kvinders præferencer med hensyn til deres ægtefælles arbejde.

Til mænd

"Hvis du havde et valg, hvad ville du så foretrække: om Deres hustru udøver erhvervsmæssig virksomhed eller ej?"

"Og din kone, hvad ville hun efter din mening foretrække, hvis hun havde valget: udøver erhvervsmæssig virksomhed eller ikke udøver erhvervsmæssig virksomhed?"

Til kvinder

Hvis du havde et valg, hvad ville du foretrække: har erhvervsmæssig beskæftigelse eller ej?"

"Hvad ville din mand efter din mening foretrække: Hvad enten du er erhvervsaktiv eller ej?"

1. Beskæftigelse og ikke-beskæftigelse

Inden man går i detaljer med undersøgelsen af holdningerne til arbejde, er det ikke uden interesse at fremlægge nogle oplysninger om mænds og kvinders beskæftigelse i hele Fællesskabet i maj 1975.¹

I Fællesskabet som helhed er syv ud af ti mænd (70%) og fire ud af ti kvinder (38%) i lønnetbeskæftigelse: på deltid (66 og 26 %) eller på heltid (4 og 12 %). Med andre ord er der ud af 100 personer, der "arbejder" i ordets almindelige forstand, 63 mænd og 37 kvinder.

¹ Disse oplysninger, der tager hensyn til antallet af undersøgte medarbejdere i hvert land, er vejledende. De kan på ingen måde erstatte de statistikker, som Europa-Kommissionen har offentliggjort, navnlig i sin »Exposure on the development of the social situation in the Community in 1974«. Bruxelles - Luxembourg, marts 1975.

Tabel 26

Beskæftigelse og ikke-beskæftigelse i befolkningen som helhed efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgrun d	Høj
Fuldtidsbeskæftigelse	66	54	90	33	26	38	31	9	42	54	44
Deltidsarbejde	4	2	4	4	12	9	15	8	9	7	8
Arbejdsløse	3	7	2	2	5	8	5	1	3	5	3
Pensioneret	18	-	1	55	15		2	51	22	11	7
Ingen lønnet beskæftigelse	8	35	2	5	40	43	45	30	23	22	37
Ubesvarede spørgsmål	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Endnu mere interessant er dataene om arbejdsstyrkens struktur, herunder de arbejdsløse:

1° Den kvindelige arbejdsstyrke (inkl. arbejdsløse) udgør ca. 39% af den samlede arbejdsstyrke.

Da den samlede stikprøve består af 48 % mænd og 52 % kvinder, er mænds beskæftigelse 73 % af den mandlige befolkning, og kvinders beskæftigelse er 43 % af den kvindelige befolkning, og kvindernes beskæftigelsesfrekvens er derfor:

$$\frac{\frac{52 \times 43}{100}}{\frac{52 \times 43}{100} + \frac{48 \times 73}{100}}$$

Dette resultat er lidt højere end det, Fællesskabernes Statistiske Kontor opnåede i foråret 1973 for befolkningen på 14 år og derover (34 %). Se "Stikprøveundersøgelse vedrørende arbejdsstyrken" Eurostat 1/1975, s. 654.

2° Arbejdsløsheden er højere blandt "aktive" kvinder (11 %) end blandt erhvervsaktive mænd (4 %) og højereblandtunge kvinder (15 %) end blandt unge mænd (11 %). Ud af 100 unge (15-25 år), der ikke er "uden lønnet beskæftigelse", er der derfor 13 arbejdsløse, herunder 8 kvinder og 5 mænd.

3 ° Deltidsarbejde er hovedsagelig en kvindeaktivitet (tre ud af fire kvinder arbejder på deltid) og en aktivitet, der udøves hyppigere af kvinder i en højere aldersgruppe.

Tabel 27

Aktivitet og arbejdsløshed i arbejdsstyrken¹ efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgru nd	Høj
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Fuldtidsbeskæftigelse	91	85	94	84	61	69	61	50	78	82	81
Deltidsarbejde	5	4	4	11	28	16	29	44	16	10	14
Arbejdsløse	4	11	2	5	11	15	10	6	6	8	5
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
% af den samlede befolkning	73 %	63 %	96 %	39 %	43 %	55 %	51 %	18 %	54 %	66 %	55 %

¹ Arbejdsstyrken omfatter personer, der har lønnet beskæftigelse, eller som er arbejdsløse.

2. Tilfredshed med eget arbejde

I hele Fællesskabet er lidt over halvdelen af de adspurgte meget tilfredse med deres arbejde, 46% er meget tilfredse med deres arbejde, 6% er megettilfredse og 47% er moderat tilfredse.¹ Kvinder er noget mindre tilfredse med deres arbejde end mænd (gennemsnitlig score 6,75 mod 7,03).

Alder medfører kun små forskelle mellem mænd, men ældre kvinder(15-24 år) påvirkes noget mindre af deres arbejde end ældre kvinder.

Personer af begge køn med et mellemhøjt eller højt uddannelsesniveau er noget mere tilbøjelige end personer med mindre uddannelse.

Størrelsen af det bymæssige boligområde synes ikke at have nogen væsentlig indvirkning på jobtilfredsheden. Der er dog en svag tendens til større jobtilfredshed i byerne.

En analyse efter socioprofessionel kategori viser, at de øverste ledere og medlemmer af de liberale erhverv generelt er langt mere tilfredse end de andre befolkningsgrupper, og at landmændene er endnu mindre tilfredse end arbejdstagerne.

På den anden side står størrelsen af den virksomhed, hvor man arbejder, kun i ringe grad i forhold til tilfredsheden, undtagen i små virksomheder (mindre end 50 ansatte), dvs. i de store landbrugs-, handels- og håndværksbedrifter er tilfredsheden lavere end i mellemstore virksomheder og endog i store virksomheder.

¹ Respondenterne skulle indberette deres tilfredshedsniveau på en skala fra 0 til 10. Til præsentationen af resultaterne blev svarene inddelt i tre kategorier: Høj tilfredshed for scorer spænder fra 10 til 8, gennemsnitlig tilfredshed fra 7 til 3, lav tilfredshed fra 2 til 0.

Tabel 28

Tilfredshed med eget arbejde efter køn, uddannelsesniveau og habitattype

(Fællesskabet som helhed: personer, der udøver lønnet beskæftigelse)¹

		Stærk (score 8 til 10)	Gennemsnit (scorer 3 til 7)	Lav (score 0 til 2)	Gennemsnitli g score ²
Sammen		46%	47 %	6 %	6,93
Mænd		49	45	5	7,03
Heraf:	15 til 24 år	46	44	8	6,6
	25 til 54 år	50	44	4	7,11
	55 år og derover	46	47	7	6,97
Kvinder		42	50	7	6,75
Heraf:	15 til 24 år	39	53	8	6,48
	25 til 54 år	43	49	7	6,77
	55 år og derover	45	48	5	7,16
Uddannelses niveau:					
	- lav	43	51	5	6,83
	-gennemsnit	50	42	6	7,08
	- høj	50	43	7	6,95
Boliger:					
	- landsby	48	46	5	7,08
	Den lille by	47	45	7	6,86
	- stor by	43	50	6	6,82

1 Procentdelen af bortfald (0,6 % for alle berørte personer, dvs. i lønnet beskæftigelse) er ikke medtaget.

2 Vægtet gennemsnit af de procentdele, der svarer til hver score: 10. 9, 8....0. Det centrale punkt er score 5.

Tabel 29

Tilfredshed med ens eget arbejde i henhold til den interviewedes erhverv

(Fællesskabet, personer, der udøver lønnet beskæftigelse)

	Stærk (score 8 til 10)	Gennemsnit (scorer 3 til 7)	Lav (score 0 til 2)	Gennemsnitlig score
Sammen	46%	47%	6%	6,93
Ledende medarbejdere	65	32	2	7,86
Liberale erhverv	67	27	4	7,55
Medarbejdere, mellemledere, tjenestemænd	49	44	6	7,06
Erhvervsdrivende, håndværkere (patroner)	45	49	6	6,94
Arbejdstagere	42	50	7	6,66
Landbrugere, fiskeribosser	42	52	4	5,66

Tilfredshed med eget arbejde i forhold til størrelsen af den virksomhed, hvor respondenten arbejder
(Fællesskabet, personer, der udøver lønnet beskæftigelse)

	Stærk (score 8 til 10)	Gennemsnit (scorer 3 til 7)	Lav (score 0 til 2)	Gennemsnitlig score
Sammen	46%	47%	6%	6,93
Færre end 5 ansatte	43	49	7	5,14
5 til 50 ansatte	46	48	5	7,01
51 til 500 ansatte	51	44	4	7,11
Mere end 500 medarbejdere	52	41	7	6,98

Som vi har set, påvirkes tilfredsheden med ens eget arbejde svagt af de variabler, der svarer til respondentens personlige situation (køn, alder, uddannelsesniveau, bolig) med undtagelse af erhvervsaktivitet. Forskellen mellem de gennemsnitlige tilfredshedsscorer for den øverste ledelse og landbrugerne i Fællesskabet som helhed er 2,20.

Tværtimod indfører det nationale medlemskab en hel del variation. Det er, som om tilfredshedsfølelsen, herunder tilfredsheden med ens eget arbejde, i høj grad afhænger af det sociokulturelle klima, man lever i.

Ser man på resultaterne efter land, ser vi, at der er næsten lige så stor forskel på danskernes og italienernes gennemsnitlige tilfredshed, som der er mellem topledernes og landmændenes. Det rum, der opleves på nationalt plan, og også, som det allerede er blevet påvist i andre værker, på regionalt plan, er afgørende for, hvordan objektive situationer opfattes.¹

Gennemsnitlige scorer for arbejdsdæmpelse
(Efter land; personer i lønnet beskæftigelse)

1. Danmark	8,34
2. Irland	8,16
3. Belgien/Belgien	7,94
4. Luxembourg	7,82
5. Nederland	7,62
6. Det Forenede Kongerige	7,18
7. Deutschland	6,93
EF-gennemsnit	6,93
8. Frankrig	6,62
9. Italia	6,34

Som det fremgår, ligger alle de »små« lande i Fællesskabet øverst, efterfulgt af Det Forenede Kongerige og Tyskland, mens Frankrig og Italien ligger nederst.

¹ Se "Tilfredshed og utilfredshed med levevilkårene i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater". Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, juni 1974, s. 65-66.

Køn, som tel, er ikke en signifikant variabel; undtagen i Tyskland, hvor kvinder er betydeligt mindre tilfredse med deres arbejde end mænd.

På den anden side diskriminerer den relativt lidt, og fortolkningen af forskellene er difficile. Med hensyn til mænd ses det, at ældre i Danmark og Det Forenede Kongerige er betydeligt mindre tilfredse med deres arbejde, mens tilfredsheden i Frankrig stiger med alderen. Med hensyn til kvinder er alder klart til stede i Irland og Det Forenede Kongerige. Ældre kvinder er mest tilfredse med deres arbejde.

Uddannelsesniveauet er ikke væsentligt højere i Det Forenede Kongerige og Belgien: Jo højere niveau, jo højere jobtilfredshed.

Tabel 31

Procentdel af personer i lønnet beskæftigelse, der udtrykker en højgrad af dæmpning i deres arbejde efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Ved betalings)¹

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgrun d	Høj
Danmark	71%	79 %	73%	61%	69%	61%	72%	53%	65%	77%	73
Irland	69	60	73	68	69	70	61	88	66	72	75
Belgien/ Belgien	68	69	66	74	69	60	73	67	64	57	79
Luxembourg	57	pm	pm	pm	62	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Nederland	58	56	58	61	60	59	61	57	55	61	64
Det Forenede Kongerige	54	55	58	41	50	42	52	57	49	58	66
Deutschland	52	45	52	54	36	32	37	38	41	48	49
Frankrig	43	36	43	50	39	32	41	37	41	40	46
Italien	36	31	39	28	32	36	30	37	33	40	36
Fællesskabet ²	49	46	50	46	42	39	43	45	43	50	50

1 Landene rangeres i faldende orden efter deres gennemsnitlige tilfredshedsscore.

2 Vægtet gennemsnit.

3. Tilfredshed, der tilskrives ægtefællen med hensyn til det arbejde, han eller hun udfører

De personer, der er berørt af dette spørgsmål, erhovedsagelig mænd. Deter faktisk rettet mod personer, der har en ægtefælle, der udøver en erhvervsmæssig aktivitet, og det er set ovenfor, at kun fire ud af ti kvinder har et sådant erhverv sammenlignet med syv ud af ti mænd.

I hele Fællesskabet består denne befolkning af 68% kvinder og 32% mænd.

En første konstatering, når man sammenligner tilfredsheden med ens eget arbejde og den tilfredshed, som man anser for at være ens ægtefælles med hensyn til ens sien, er, at de to udtryk ligger meget tæt på hinanden.

Der kan gives to forklaringer på dette, hvoraf den ene forstærker den anden. Den første er, at ægtefællerne vedtager den følelse af tilfredshed, der udtrykkes af en af dem, eller projicerer deres egen følelse over på den anden. Den anden er, som vi har foreslået, at tilfredshedsfølelsen i mindst lige så høj grad bestemmes af de psykosociale karakteristika ved det miljø, man lever i, som af de objektive betingelser for det udførte arbejde.

Det ville imidlertid være uklogt at lægge for stor vægt på disse resultater. Disse gennemsnitsscorer for hver kategori, som giver os generelle oplysninger om mænds og kvinders holdninger, men ikke giver os mulighed for at sammenligne de respektive og gensidige holdninger på hvert pars niveau.¹

¹ Den stikprøvemethode, der anvendes i stikprøveundersøgelser, forbyder interview af medlemmer af samme familie. Det ville naturligvis være teknisk muligt at interviewe mænd og kvinder, men undersøgelsen ville så kræve en meget større stikprøve i hvert land for ikke at skævvride de samlede resultater, samtidig med at der tillades sammenligninger på hvert pars niveau.

Tabel 32

Den tilfredshed, der tilskrives ægtefællen med hensyn til det arbejde, han eller hun udfører, sammenlignet med den tilfredshed, som ægtefællen giver udtryk for

(Gennemsnitlige scorer. Fællesskabet som helhed: personer, der udøver lønnet beskæftigelse)

		Påmindelse: Svar fra kvinder i samme alder		Indberetning
Tilfredshed tilskrives kvinder af mænd		6,87	6,75	1,02
Heraf:	15 til 24 år	6,88	6,48	1,06
	25 til 54 år	6,89	6,77	1,02
	55 år og derover	6,71	7,16	0,94
		Påmindelse: Svar fra mænd i samme alder		
Tilfredshed tilskrives kvinder af mænd		6,98	7,03	0,99
Heraf:	15 til 24 år	6,82	6,6	1,03
	25 til 54 år	6,98	7,11	0,98
	55 år og derover	7,27	6,97	1,04
Sammen		6,95	6,93	1

4. Kvinders erhvervsaktivitet

Skal kvinder ansættes? Dette er et af de spørgsmål, som "feminister" og "antifeminister" støder sammen om. For nogle kan kvinder kun opnå uafhængighed ved at udøve en erhvervsmæssig aktivitet. For andre er kvindens traditionelle sted hjemme. Svarene på spørgsmålene i denne undersøgelse giver os mulighed for at indsamle og sammenligne vigtige oplysninger om, hvad mænd synes om kvinders professionelle arbejde, hvad kvinder synes om kvinders professionelle arbejde, hvad mænd tror, deres koner foretrækker, og hvad kvinder tror, deres mænd foretrækker. Vi har med andre ord forsøgt at gøre forholdet mellem selvopfattelse og andres image lettere på samme tid, når det drejer sig om kvinders arbejde.

Lad os starte dette parallelle spejlspil ved at sammenligne, hvad mænd og kvinder synes om kvinders arbejde;

Samlet set ville 60 % af de adspurgte kvinder foretrække, hvis de havde et valg, at have en erhvervsaktivitet, mens kun 35 % af mændene ville foretrække, at deres kone havde en sådan aktivitet. Kvinders faglige arbejde værdsættes derfor højt af kvinder og devalueres af mænd.

Forskellen mellem de to køns præferencer er stærkt påvirket af alder og i mindre grad af uddannelsesniveauet. Blandt unge kvinder og endda blandt kvinder i alderen 25-55 år vælger syv ud af ti erhvervsarbejde. Blandt unge mænd (15-24 år) gør størstedelen af dem, der støtter kvinders professionelle arbejde, det.

Tabel 33

Mænds og kvinders præferencer for kvinders arbejde

(Sammen med Fællesskabet)

	Mænds præferencer			Kvinders præferencer		
	At deres kone har en erhvervsmæssig aktivitet	At deres kone ikke har en erhvervsmæssig aktivitet	Intet svar	Har en erhvervsmæssig aktivitet	Ikke at have en erhvervsmæssig aktivitet	Intet svar
Sammen	35%	46%	19%	60%	27%	13%
Alder						
15-24 år	44	26	30	73	14	13
25-54 år	38	46	16	67	26	7
55+	24	59	17	41	36	23
Uddannelses niveau						
- lav	32	51	17	57	29	14
- gennemsnit	34	49	17	62	27	11
- høj	43	32	25	73	15	12
Erhverv som husstandsoverhoved						
- uafhængig	36	48	16	63	27	10
- lønmodtager	38	45	17	67	24	9
- inaktive	27	50	23	45	33	22
Indbygger:						
- landsby	35	47	18	59	26	15
Den lille by	35	48	17	63	26	11
- stor by	34	45	21	61	28	11

I alle lande er kvinder mere tilbøjelige end mænd til at støtte kvinders professionelle arbejde, men forskellen mellem svarene fra begge køn er størst i Italien og Tyskland.

Alderens indflydelse spiller næsten overalt – undtagen i Danmark – i samme retning og stærkere hos kvinder end hos mænd. Hvis man sammenligner holdningerne hos begge køn efter aldersgruppe i hvert land, kan man se, at forskellene mellem mænd og kvinder er størst for kvinder i alderen 15-24 år, italienere i alderen 15-24 år og tyskere i alderen 25-54 år.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 34

Mænds og kvinders præferencer for kvinders arbejde

(Ved betalings)¹

		Mænd, der foretrækker deres koner til at arbejde	Kvinder, der foretrækker at arbejde	Forskel mellem mænds og kvinders reaktioner
Italia		42 %	76 %	34 %
	15-24 år	46	84	38
	25-54 år	48	81	33
	55 år og derover	32	57	25
Deutschland		26	56	30
	15-24 år	42	56	30
	25-54 år	27	65	38
	55 år og derover	18	35	17
Irland		36	63	27
	15-24 år	38	80	42
	25-54 år	42	63	21
	55 år og derover	26	48	22
Frankrig		43	66	23
	15-24 år	55	72	17
	25-54 år	45	67	22
	55 år og derover	32	58	26
Det Forenede Kongerige		32	54	22
	15-24 år	35	69	34
	25-54 år	40	62	22
	55 år og derover	17	34	17
Belgien/Belgien		34	52	18
	15-24 år	52	75	23
	25-54 år	34	54	20
	55 år og derover	20	37	17
Nederland		25	41	24
	15-24 år	35	63	28
	25-54 år	31	46	15
	55 år og derover	14	22	8
		28	40	12
Danmark	15-24 år	19	50	11
	25-54 år	37	57	20
	55 år og derover	20	17	-3
Luxembourg		28	32	4
	15-24 år	35	40	5
	25-54 år	31	36	5
	55 år og derover	18	22	4

1 Landene eropstillet i faldende orden efter forskellen mellem procentdelene af svar fra begge køn.

Lad os nu vende os til de præferencer, som mænd tillægger deres hustruer og kvinder til deres mænd med hensyn til kvinders udøvelse af et betalt erhverv.

Denne analyse giver kun mening, hvis man tager hensyn til den interviewede mands eller kvindes erhvervsmæssige situation – er han eller hun »aktiv«? Er han eller hun »aktiv«? - og ægtefællens¹.

Der kan således skelnes mellem 12 befolkningsgrupper:

1. Aktive mænd med aktive koner	1030
2. Aktive mænd med inaktive koner	1440
3. Aktive mænd uden koner	690
4. Inaktive mænd med aktive koner	80
5. Inaktive mænd med inaktive koner	740
6. Inaktive mænd uden koner	490
7. Aktive kvinder med aktive ægtefæller	1000
8. Aktive kvinder med inaktive ægtefæller	100
9. Arbejdende kvinder uden ægtefæller	750
10. Inaktive kvinder med aktive ægtefæller	1420
11. Inaktive kvinder med inaktive ægtefæller	480
12. Inaktive kvinder uden ægtefælle	1070

Et første resultat er, at et klart flertal af kvinder – gifte eller ugifte – ønsker at arbejde:

80 % af kvinderne i en husstand, hvor begge ægtefæller arbejder

75 % af de arbejdende kvinder bor alene

56 % af de kvinder, hvis ægtefælle er aktiv, men som ikke selv arbejder

50 % af kvinderne bor alene og arbejder ikke.²

På den anden side er kvinder altid mere villige til at arbejde, end mænd forestiller sig.

I husstande, hvor begge ægtefæller arbejder, mener 80 % af kvinderne foretrækker at arbejde, mens kun 63 % af mændene, at deres kone faktisk foretrækker at arbejde.

I husholdninger, hvor kun mænd arbejder, foretrækker 56 % af kvinderne at arbejde, og kun 45 % af mændene tilskriver dem denne præference.

For det tredje mener mænd under alle omstændigheder oftere, at kvinder foretrækker (eller foretrækker) at arbejde, end de selv ønsker, men de undervurderer betydningen af denne reduktion:

1 Udtrykket "aktiv" eller "aktiv" bør forstås som værende i lønnet beskæftigelse (ekskl. arbejdsløse). "Arbejde" har her samme betydning som at være "aktiv" eller "aktiv".

2 I kategorien af inaktive kvinder, hvis mand er inaktiv, falder andelen til 37 %: De fleste af disse er boliger, der består af ældre mennesker.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

- i husstande, hvor begge ægtefæller arbejder, mener 63% af mændene, at deres kone foretrækker at arbejde, men kun 51% foretrækker hende virkelig at arbejde; De undervurderer forskellen, da 80 % af kvinderne ønsker at arbejde, og 62 % mener, at deres ægtefælle ønsker at arbejde for dem.

I husstande, hvor kun mænd arbejder, mener 45 % af mændene, at deres kone gerne vil arbejde, 27 % foretrækker hende frem for at arbejde, mens 56 % af kvinderne gerne vil arbejde, og kun 28 % mener, at deres mænd er enige.

Endelig undervurderer kvinder i tilfælde, hvor både mænd og kvinder er i beskæftigelse, mænds ønske om at se dem blive hjemme:

27 % af kvinderne mener, at deres ægtemænd ønsker, at deres hustruer ikke arbejder, mens 40 % af ægtemændene i virkeligheden foretrækker, at deres hustruer bliver hjemme.

Denne lange analyse er opsummeret i nedenstående tabel. Det kan konkluderes, at de feministiske bevægelser holdninger og antagelser bekræftes på dette punkt: Langt størstedelen af de erhvervsaktive kvinder ønsker at arbejde, og endda lidt over halvdelen af de kvinder, hvis ægtefæller arbejder, og som ikke selv arbejder. Mænd undervurderer denne ambition hos kvinder, hvilket afspejler det traditionelle billede af husmoderen, som er stærkere internaliseret i dem, end kvinder selv forestiller sig.

Tabel 35

Kvindens og mænds respektive og gensidige præferencer med hensyn til kvinders erhvervsmæssige arbejde (Sammen med Fællesskabet)¹

		Kvinden foretrækker		Manden foretrækker	
		arbejder	Ikke at arbejde	At kvinden arbejder	Kvinden arbejder ikke
Husstande, hvor mænd og kvinder arbejder:					
	Kvinder (1000)	80%	15%	62%	27%
	Mænd (1030)	63	27	51	40
Husstande, hvor manden arbejder, mens kvinden ikke arbejder:					
	Kvinder (1420)	56%	38%	28%	61%
	Mænd (1440)	45	44	27	64
Boliger, hvor hverken mænd eller kvinder arbejder:					
	Kvinder (480)	37%	AT %	17%	63%
	Mænd (740)	30	51	22	62
Personer, der bor alene:					
	Aktive kvinder (750)	75%	11%		
	Inaktive kvinder (1070)	50	26		
	Aktive mænd (690)			36%	23%
	Inaktive mænd (490)			38	23

1 Af forenklingssyn blev der ikke udeladt nogen udtalelse fra tabellen.

Som det kan forventes, er disse respektive og gensidige holdninger til kvinders erhvervsarbejde stærkt påvirket af alder. For at illustrere denne konklusion vil jeg begrænse mig til to eksempler:

I husholdninger, hvor mænd og kvinder arbejder, varierer kvinders positive holdning til kvinders arbejde fra 87 % for kvinder i alderen 15-24 år til 70 % for kvinder over 55 år. I de samme husstande mener 76 % af mændene mellem 15 og 24 år, at deres hustruer ønsker at arbejde, sammenlignet med 58 % af mændene over 55 år. Desuden ønsker 58 % af mændene i alderen 15-24 år, at deres hustruer arbejder, sammenlignet med 40 % af mændene i alderen 55 år og derover.

I husholdninger, hvor kun mænd arbejder, vil 59 % af kvinderne i alderen 15-24 år og 50 % af kvinderne i alderen 55 år og derover gerne arbejde. I de samme husstande mener 55 % af mændene i alderen 15-24 år og 33 % af mændene i alderen 55 år og derover, at deres kone gerne vil arbejde. 33 % af mændene i alderen 15-24 år og 22 % af mændene i alderen 55 år og derover ønsker, at hun arbejder selv.

Nedenstående tabel opsummerer for hver aldersgruppe forskellen mellem, hvad kvinder og mænd faktisk tænker, og forskellen mellem, hvad de hver især mener, den anden tænker.

I husstande, hvor begge ægtefæller arbejder langsomt, er forskellen mellem, hvad kvinder og mænd faktisk tænker på kvindearbejde (kolonne A og D), stort set konstant, uanset aldersgruppe: 29, 26 og 30. På andre måder synes mænds relative fjendtlighed over for kvinders arbejde at være et dybt rodfastet kulturelt fænomen. I de samme husstande er forskellen mellem, hvad manden mener, er hans kones præference, og hvad kvinden mener, er hans ægtefælles præference (kolonne B og C), noget større blandt de ældre: 5, 3 og 12. Med undtagelse af sidstnævnte er der derfor en relativ harmoni af billeder, hvis ikke dybe holdninger, mellem ægtefællerne.

I husstande, hvor mænd arbejder alene, er forskellen i holdninger til kvinders arbejde (kolonne A og D) stort set konstant på tværs af forskellige aldersgrupper: 26, 29 og 28. Dette bekræfter den tidligere konstatering af, at holdninger er velforankrede, uanset alder, uanset om kvinden arbejder eller ej. I de samme husstande er forskellen mellem billederne (kolonne B og C) mere udtalt end i husstande, hvor begge ægtefæller arbejder, undtagen for ældre: 23, 21 og 8. Med andre ord er der billeder hos ældre mennesker, der er harmoniske (ugunstige for kvinders arbejde), mens kvinder i yngre husstande (hvoraf de fleste gerne vil arbejde) forestiller sig, at mænd i vid udstrækning er ugunstige for kvinders arbejde, hvilket er grunden til, at de har ret.

Tabel 36

Kvindens og mænds respektive og gensidige præferencer med hensyn til kvinders faglige arbejde i henhold til den interviewedes job

(Sammen med Fællesskabet)

	Kvinden foretrækker at arbejde (A)	Manden tror, at kvinden foretrækker at arbejde (B)	Kvinden tror, at manden foretrækker hende til at arbejde (C)	Manden foretrækker kvinden til at arbejde (D)
Boliger, hvor mænd og kvinder arbejder	80 %	63 %	62 %	51 %
15-24 år	87	76	71	58
25-54 år	79	64	61	53
55 år og derover	70	58	46	40
Husstande, hvor manden arbejder, mens kvinden ikke arbejder:	56 %	45 %	28 %	27 %
15-24 år	59	55	32	33
25-54 år	58	49	28	29
55 år og derover	50	33	25	22

Der blev foretaget en yderligere analyse, afhængigt af det erhverv, som den interviewede udøver, i husstande, hvor begge ægtefæller udøver en erhvervsmæssig aktivitet.

Denne analyse viser først og fremmest, at langt størstedelen af de arbejdende kvinder i alle erhverv faktisk foretrækker at arbejde (kolonne A). På den anden side er der betydelige forskelle mellem mænd: En ud af to arbejdere og langt de fleste landmænd ønsker, at deres hustruer ikke arbejder (kolonne D).

I alle kategorier, undtagen de liberale erhverv, undervurderer mænd kvinders præference for erhvervsmæssigt arbejde (kolonne B og A).

I alle kategorier undtagen for landbrugere er mænd mere tilbøjelige til at arbejde end kvinder (kolonne B og C).

Disse resultater viser tydeligt de forskellige kulturtypers indflydelse på mænds og kvinders værdisystemer; to baggrunde har meget forskellige holdninger og holdninger blandt mænd og kvinder: liberale erhverv og landmænd

I de mest afsidesliggende sociokulturelle kredse er forskellen mellem begge køns holdninger til kvinders arbejde (kolonne A og D) minimal. Der vil endda være lidt flere mænd i de liberale erhverv, der ønsker, at deres kvinders skal arbejde for mig, end kvinder, der rent faktisk ønsker at arbejde. Tværtimod ønsker næsten alle kvindelige landmænd at arbejde, mens kun én ud af fire landmænd ønsker, at hans kone skal arbejde.

Med hensyn til billeder (kolonne B og C) er der forholdsmæssigt få flere mænd i de liberale erhverv end i de andre erhverv, undtagen blandt landmænd, der mener, at deres hustruer foretrækker at arbejde, hvis der kun er fantasifulde kvinder. Tværtimod er der blandt landmændene en betydelig og modsatrettet forskel mellem procentdelen af mænd, der tror, at deres kone ønsker at arbejde, og procentdelen af kvinder, der tilskrives

deres mor denne tanke. Sidstnævnte anomali udtrykker sandsynligvis en forskel i værdisystemer med hensyn til kvinders arbejde på landet og måske også i opfattelsen af det stillede spørgsmål: Den kvindelige landmand (95%) foretrækker at arbejde, men er det virkelig i landbruget? - og mener, at hendes mand foretrækker hamat arbejde(76%); hvad angår landbrugeren fører hans værdisystem ham meget ofte til at foretrække, at hans kone ikke arbejder (tre udaf fire tilfælde, herunder manglende svar), og til at tro, at hun ville foretrække ikke at arbejde , uden at det vides, om han bevidst eller ej henviser til at arbejde på bedriften eller til at arbejde uden for.

Tabel 37

Kvinders og mænds respektive og gensidige holdninger til kvinders faglige arbejde ideninterviewedes erhverv

(Fællesskabetsom helhed: hjem, hvor begge ægtefæller arbejder)

	Kvinden foretrækker at arbejde (A)	Manden tror, at kvinden foretrækker at arbejde (B)	Kvinden tror, at manden foretrækker hende til at arbejde (C)	Manden foretrækker kvinden til at arbejde (D)
Sammen	80 %	63 %	62 %	51 %
Den interviewedes beskæftigelse (mand eller kvinde)				
Landbruger	95	40	76	24
Libérale erhverv	89	95	79	100
Erhvervsdrivende, håndværker	80	62	59	57
Arbejdstager	79	60	59	45
Medarbejder	81	58	64	58
Den øverste ledelse	91	85	77	63

Holdningen i landbrugskredse til kvinders arbejde – og mere generelt til samfundsmæssige forandringer – vil kræve yderligere forskning.

For at tage et sidste eksempel og husstande, hvor kun mænd er lønnet beskæftiget, kan det ses, at mænd i næsten alle erhverv er betydeligt mere gunstige for kvinders arbejde, når deres hustruer arbejder, end når de ikke er: si l'on kan tale om valg, det er et husholdningsvalg. Den eneste undtagelse er for landmænd, uanset om deres kone arbejder eller ej, at kun en fjerdedel af landmændene siger, at de går ind for hendes arbejde.

Tabel 38

Mænds holdninger til kvinders erhvervsmæssige arbejde i overensstemmelse med den adspurgte mands erhverv

(Sammen med Fællesskabet)

	Boliger, hvor mænd og kvinder arbejder		Boliger, hvor kun mennesket arbejder	
	For	Imod	For	Imod
Sammen	51 %	40 %	27 %	64 %
Landbruger	24	65	27	61
Liberale erhverv	100	.	26	70
Erhvervsdrivende, håndværker	57	34	24	69
Arbejdstager	45	46	26	65
Medarbejder	58	34	35	58
Den øverste ledelse	63	21	23	63

V. Socialeformer, der anses for vigtige for at forbedre kvinders status

Samfundsdebatten om kvinders status har givet anledning til reformer og reformprojekter i alle de lande, hvor den udvikler sig, hvoraf nogle er af lovgivningsmæssig karakter, mens andre er mere direkte berørt af holdninger og adfærd og moral.

For at teste en række af disse reformer blev alle respondenter spurgt:

Hvilke af følgende foranstaltninger mener du er de vigtigste?

- A. At gøre adgangen til vuggestuer, daginstitutioner og daginstitutioner lettere og billigere, så mødre, der ønsker at arbejde, kan gøre det.
- B. At gøre arbejdstiden mere fleksibel for mødre, der ønsker at arbejde.
- C. Lettere adgang til arbejde for mødre, der holdt op med at arbejde, da de fik små børn.
- D. At give kvinder, der ønsker at blive hjemme, en fast løn svarende til deres huslige pligter, så de bliver mindre afhængige af deres ægtemænd.
- E. Nemmere adgang til arbejde for fraskilte eller separerede kvinder.
- F. Forsøg at sikre, at huslige pligter er bedre fordelt mellem mænd og kvinder. »

Det mest almindelige svar, der i første omgang gives af både kvinder og mænd, er adgang til vuggestuer, daginstitutioner og børnehaver (26 %). Dette efterfølges af tilrettelæggelse af ugentlig arbejdstid (23 %) og tildeling af løn svarende til husstandens opgaver (18 %).

Sammenfattende kan det konstateres, at tilrettelæggelsen af den ugentlige arbejdstid og adgangen til vuggestuer næsten er på lige fod i prioriteret rækkefølge med 42 % og 40 %. Mænd taler lidt oftere end kvinder, når det drejer sig om tilrettelæggelse af arbejdstiden. Næste kommer, og uden væsentlige forskelle mellem mænds og kvinders svar: aflønning for familieopgaver (33 %), adgang til arbejde for mødre, der måtte holde op med at arbejde (26 %), deling af huslige opgaver (22 %) og adgang til arbejde for fraskilte eller separerede kvinder (19%).

Fraværet af forskelle mellem mænds og kvinders reaktioner viser, at holdninger er udbredte i hele samfundet, formodentlig fordi de afspejler de informationsbudskaber, der formidles af de almindelige medier: presse, radio og tv.

Denne brede konsensus bekræftes ved at undersøge svarene efter alder eller uddannelsesniveau. Det kan højst bemærkes, at unge kvinder, der tydeligvis er mere bekymrede, stiller sig på første eller andenpladsen blandt deres krav om adgang til vuggestuer, daginstitutioner og børnehaver, og at de mest uddannede mennesker lidt mindre ofte går ind for tanken om at betale for moderens huslige arbejde. På den anden side er ønsket om bedre adgang til vuggestuer, daginstitutioner og daginstitutioner for børn, som man kunne forvente, noget stærkere i byerne end i landsbyerne.

Tabel 38

De vigtigste socialeformerfor forbedring af kvinders status

(Svar afgivet på første- eller andenpladsen af alle respondenter i Fællesskabet)

	Mænd og kvinder	Mænd	Kvinder
1. Tilrettelæggelse af arbejdstiden	42 %	45 %	40 %
2. Gøre adgangen til vuggestuer, daginstitutioner osv. lettere og billigere.	40	40	40
3. Betaling for huslige pligter	33	32	33
4. Lettere adgang til arbejde for mødre, der er holdt op med at arbejde	26	27	26
5. Forsøger at gøre huslige pligter mere delt	22	20	23
6. Gøre det lettere for fraskilte eller separerede kvinder at få adgang til arbejde	19	19	20
Ubesvarede spørgsmål	18	17	18

Forskellene mellem landene er små. Næsten overalt kommer tilrettelæggelsen af ugentlig arbejdstid for mødre, der ønsker at arbejde, på første eller andenpladsen på listen over ønskede reformer; Den eneste undtagelse er Italien, hvor denne foranstaltning ligger på tredjepladsen. Den manglende adgang til vuggestuer, børnehaver og børnehaver fremhæves overalt, undtagen i Irland, men især i Italien (57 % af respondenterne og endda 66 % i store byer). Betalende kvinder, der ønsker at blive hjemme, kommer på første- eller andenpladsen i Belgien (47 %), Frankrig (42 %), Irland (37 %) og Italien (50 %), dvs. hovedsagelig i lande, hvor den generelle holdning til kvinders status stadig er ret traditionel.

Sammenfattende er der tre klare krav eller forventninger i hele Fællesskabet til forbedring af kvinders status: to er tæt forbundne: mere fleksible arbejdstider og bedre adgang til vuggestuer, daginstitutioner og daginstitutioner for børn, som sandsynligvis understøttes af en kvindes frihed fra erhvervsmæssigt arbejde; For det tredje synes tildelingen af en familieløn til kvinder, der ønsker at blive hjemme, at være ligeligt forbundet med hinanden, men mindre vigtig end de to andre, og svarer sandsynligvis til en anden, mere traditionel, kvindeløn.¹

¹ For alle respondenter er der en ud af tre chancer for, at en respondent, der foretrækker fleksibel arbejdstid, også vil give dem bedre adgang til vuggestuer og omvendt. Der er lidt mindre end en ud af tre chancer for, at en respondent, der vælger familieløn, også vil give fortrinsret til hver af de to andre reformer.

Tabel 40

De vigtigste socialeformerfor forbedring af kvinders status

(Efter land)¹

Belgien/Belgien	Danmark	Deutschland
1. Husholdningernes løn (47 %)	1. Arbejdstid (46%)	1. Arbejdstid (34%)
2. Arbejdstid (42%)	2. Adgang til vuggestuer (32%)	2. Adgangtilhår(31%)
3. Adgang til vuggestuer (40%)	3. Reintegrationsprof. (30 %)	3. Husholdningernes løn (22%)
4. Reintegrationsprof. (29 %)	4. Husholdningernes løn (25 %)	4. Reintegrationsprof. (22 %)
5. Deling af tâches (21%)	5. Adgang for fraskilte kvinder (23 %)	5. Opgavedeling (21 %)
6. Adgang for fraskilte kvinder (16 %)	6. Deling af tâches (21%)	6. Adgang for fraskilte kvinder (18%)
Frankrig	Irland	Italia
1. Arbejdstid (48%)	1. Arbejdstid (37 %)	1. Adgang til vuggestuer (57 %)
2. Husholdningernes løn (42 %)	2. Husholdningernes løn (37 %)	2. Husholdningernes løn (50 %)
3. Adgang til hår(40%)	3. Reintegrationsprof. (34 %)	3. Arbejdstid (39%)
4. Reintegrationsprof. (31 %)	4. Adgang for fraskilte kvinder (32 %)	4. Reintegrationsprof. (23 %)
5. Adgang for fraskilte kvinder (21 %)	5. Opgavedeling (31 %)	5. Deling af tâches (16%)
6. Deling af tâches (16%)	6. Adgang til vuggestuer (28 %)	6. Adgang for fraskilte kvinder (15%)
Luxembourg	Nederland	Det Forenede Kongerige
1. Adgang til hår(41%)	1. Arbejdstid ??(47%)	1. Arbejdstid (50%)
2. Arbejdstid (40%)	2. Adgang til vuggestuer (34 %)	2. Adgang til vuggestuer (36%)
3. Adgang for fraskilte kvinder (26%)	3. Andel af tâches (27%)	3, andel af tâches (31%)
4, andel af tâches (25%)	4, reintegrationsprof. (26%)	4, reintegrationsprof. (29%)
5. Reintegrationsprof. (24 %)	5. Husholdningernes løn (19%)	5. Adgang for fraskilte kvinder (24%)
6. Husholdningernes løn (22%)	6, Adgang for fraskilte kvinder (15procent)	6. Husholdningernes løn (21 %)

1 Landene er opført i alfabetisk rækkefølge. De emner, der hyppigst nævnes i hele Fællesskabet, fremhæves. Procentsatserne svarer til hyppigheden af det valg af betydning, der er givet udtryk for i de enkelte lande i svarene på første- eller andenpladsen.

VI Holdninger til politik og former for social deltagelse

Det er et fælles og dybt rodfastet sted, at "politik i højere grad er mænds sag". Nogle mænd og kvinder, som sandsynligvis er mindre talrige i vores tid, end de var for 30 eller 50 år siden, gør det til en norm; andre bemærker blot en faktuel situation og forsøger at forklare den, så den kan ændres. Uanset hvilke fremskridt kvinder har gjort i retning af lige muligheder for deltagelse i det socio-politiske liv, forblev det, Maurice Duverger skrev i sin 1955-rapport til UNESCO, stort set gyldigt:

- antallet af kvinder, der undlader at stemme ved valg, er gennemsnit højere end antallet af mænd, der undlader at stemme, selv når der tages hensyn til vigtige korrigerende foranstaltninger såsom alder, uddannelsesniveau, socioprofessionel kategori osv.

- kvinders deltagelse i "regeringskredsen", dvs. i udøvelsen af politisk myndighed og i den politiske beslutningstagning, er mindre end mænds.¹

I et nyligt dokument, tyve år efter DUVERGERs internationale undersøgelse, fremhævede De Forenede Nationer endnu en gang den store forskel mellem "den officielle anerkendelse af politiske rettigheder, som er praktisk taget universel, og betydningen af den direkte rolle, som kvinder spiller i regeringen". I dokumentet hedder det videre: "Med nogle få undtagelser falder kvinders faktiske politiske deltagelse, som allerede er lav på lokalt plan, yderligere, efterhånden som man nærmer sig centrum for den politiske beslutningstagning."²

For kun at nævne eksempler i landene i Det Europæiske Fællesskab varierer procentdelen af kvinder, der vælges til nationale parlamenter, fra 3% (i Belgien og Italien) til 9% (i Nederlandene) og når op på 17% i kun ét land: Danmark.³

Ifølge DUVERGER, hvis arbejde stadig er relevant, "synes dette lave niveau af kvinders indflydelse (...) først at være resultatet af mandlig modstand. På valgfronten havde denne opposition allerede været ret stærk (...). Ikke desto mindre giver den mandlige opposition gradvist efter i denne henseende, da resultaterne af kvindernes valgret har afsløret de få ændringer, det medfører i forhold til den tidligere situation. På regeringsniveau er den modstand fortsat meget stærk, fordi den har en konkurrencemæssig karakter (...). Udelukkelsen af kvinder på grundlag af hovedsagelig konkurrencemæssige hensyn er skjult (...) bag en meget effektiv begrundelsesmekanisme: Formålet er at vise, at politik i sig selv i det væsentlige er et mandligt område, hvor kvinder kun undtagelsesvis og inden for strengt begrænsede områder skal have adgang (...). Det drejer sig her ikke længere om at fastslå en ulighed mellem mænd og kvinder, en overlegenhed hos førstnævnte i forhold til sidstnævnte, men om at opretholde en slags arbejdsdeling mellem dem, der er baseret på forskellige evner.«

Og forfatteren tilføjer velovervejeth, at "uanset de subtile begrundelser kunne den mandlige modstand mod kvinders deltagelse i politik ikke have været så vellykket, hvis den havde mødt meget stærk kvindelig modstand. Sidstnævnte er dog fortsat generelt lavt (...). Det skal bemærkes, at kvinders svage indflydelse i staternes ledelse i vid udstrækning er baseret på kvindelig inert. Det forhold, at kvinder er mindre interesserede i politik end mænd, er en ubestridelig første kendsgerning (...). Kvinder har ikke kun ringe smag for at komme ind i "regeringscirklen", men de accepterer i vid udstrækning det retfærdiggørelsessystem, som mænd har opfundet for at rationalisere denne undladelse af at stemme."⁴

1 Kvinders politiske deltagelse. UNESCO 1955.

2 Dokument E/CONF.66/3 fra verdenskonferencen om det internationale kvindeår. Punkt 9 på den foreløbige dagsorden. De Forenede Nationer, 1975, s. 12.

3 Se ovennævnte dokument (s. 13) og for Danmarks vedkommende note IWY/15, "Status og status for kvinder i dagens verden: some essential facts", De Forenede Nationers center for økonomisk og social information, december 1974 (s. 9).

4 Maurice DUVERGER, op. cit., s. 127-131.

Der blev stillet tre spørgsmål i forbindelse med denne undersøgelse af de ni lande i Fællesskabet med henblik på at identificere og måle mænds og kvinders holdning til de respektive roller i det politiske liv.

Desuden vil yderligere spørgsmål om politisk deltagelse, som blev stillet til alle respondenter, gøre det muligt for os at præcisere dataene om dette samfundsmæssige problem.

1. Hvadmåførst og fremmest være mænds sag?

"Det siges undertiden, at "politik skal handle mere om mænd end om kvinder". Er du personligt stærkt enig, snarere enig, snarere uenig eller uenig overhovedet?"

I hele Fællesskabet var 35 % af de adspurgte enige i, at politik burde være mere mandsdomineret, mens 61 % var uenige. Der er ingen signifikant forskel mellem mandlige og kvindelige reaktioner.

Tabel 41

Skal politik i højere grad være mænds sag?

(Sammen med Fællesskabet)

	Mænd og kvinder	Mænd	Kvinder
Meget enig	15%	15%	15%
Stort set enig	20	21	19
Snarere uenig	22	23	20
Uenige i det hele taget	39	37	41
Ubesvarede spørgsmål	4	4	5
I alt	100	100	100

Indflydelsen af alder, især blandt kvinder, og uddannelsesniveau for alle respondenter er meget stærk.

Blandt unge mænd (15-24 år) er 42 % slet ikke enige i fordomme mod kvinder. Blandt kvinder i samme alder er andelen 52 %. I modsætning hertil er det kun 33 % af mændene og 30 % af kvinderne i alderen 55 år og derover, der er stærkt utilfredse med skævhederne. Kvindernes negative holdning til deres køns politiske deltagelse, som Maurice DUVERGER talte om, er derfor delvist bekræftet: ældre kvinder, når de har en stærk mening, er mindre gunstige for lige deltagelse af kvinder end mænd i samme alder; Men selv blandt dem opvejer et lille "progressivt" flertal (48 % er snarere uenige eller uenige overhovedet) "traditionalisterne" (45 %).

Uddannelsesniveauet spiller også en vigtig rolle, da svaret "meget uenigt" stiger fra 32 til 43 og 56 % afhængigt af uddannelsesniveauet. Da unge kvinder generelt er mere uddannede end ældre kvinder, er der ingen tvivl om, at de to variabler – alder og uddannelsesniveau – har en additiv virkning.

De øvrige undersøgte variabler (socio-erhvervsmæssig kategori, bopælsstedets størrelse) har ingen væsentlig virkning.

Tabel 42

Bør politik handle mere om mænd efter køn, køn og uddannelsesniveau?

(Sammen med Fællesskabet)-

	Mænd			Kvinder			Uddannelsesniveau		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmaal sgrund	Høj
Meget enig	11 %	14 %	20 %	8 %	13 %	23 %	20 %	11 %	5 %
Stort set enig	19	21	22	14	19	22	21	20	14
Snarere uenig	24	23	21	21	22	18	21	22	23
Uenige i det hele taget	42	38	33	52	42	30	32	43	56
Ubesvarede spørgsmål	4	4	4	5	4	7	6	4	2
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Som det kan forventes, er forskellene mellem landene betydelige. Desuden synes de holdninger, der måles her, at være uafhængige af dem, vi hidtil har undersøgt med hensyn til kvinders status. På den ene side finder vi lande som Danmark, Det Forenede Kongerige, Irland og Frankrig, hvor uenigheden med det stillede spørgsmål og dermed holdningen til kvinders politiske deltagelse er meget udbredt. Dette efterfølges af Italien, som ligger temmelig tæt på EU-gennemsnittet. På den anden side finder vi Nederlandene og Tyskland, hvor holdningen til kvinders deltagelse stadig er i flertal, og Belgien og Luxembourg, hvor holdningen til kvinders deltagelse er i flertal.

For større klarhed og for at tage hensyn til intensiteten af de udtrykte holdninger vil vi først præsentere et indeks beregnet ved at tildele en koefficient på -2 eller 2 til svarene "meget enig" eller "meget uenig" og en koefficient på -1 eller 1 til de mellemliggende svar, idet det samlede opnåede tal er relateret til procentdelen af respondenter i den ene eller den anden retning. Ved konstruktion er den maksimale score +2, og den mindste score er -2.

Landene fordeler sig i faldende orden efter antal point, dvs. lande, hvor holdningen til kvinders politiske deltagelse er tættere på det maksimale, som følger:

1. Danmark	1,03
2. Det Forenede Kongerige	0,85
3. Irland	0,75
4. Frankrig	0,69
5. Italia	0,56
EF-gennemsnit	0,52
6. Nederland	0,44
7. Deutschland	0,11
8. Belgien/Belgien	-0,13
8. Luxembourg	-0,16

Hvis man betragter de ni lande i Fællesskabet ét for ét og i samme rækkefølge, kan man se, at alder i næsten alle lande i højere grad påvirker kvinders holdning end mænds. Yngrestøtternæsten altid kvinders politiske deltagelse mere end ældre.

For mænd er forskellen mellem den ældste og den ældste mere udtalt i Luxembourg og Nederlandene end i andre lande. I begge lande, såvel som i Danmark, er indflydelsen af alder endnu lidt stærkere for mænd end for kvinder. Endelig er det i to lande, Det Forenede Kongerige og Irland, besynderligt, at unge mænd støtter kvinders deltagelse noget mindre end ældre mænd.

Hvad angår kvinder, er aldersindflydelsen altid samme retning: Jo yngre de er, jo mere går de ind for kvinders politiske deltagelse. Forskellen mellem den yngste og den ældste er særlig markant i Belgien, Frankrig og Italien.

Uddannelsesniveauet har mindre indflydelse end aldersniveauet i næsten alle lande undtagen Det Forenede Kongerige og Tyskland. I tre lande er den stærkere end i de andre: i Belgien, Italien og Frankrig. Det er de tre lande, der har den største indflydelse af alder på kvinders holdninger. Det kan derfor konkluderes, at de to variabler har virket i samme retning: unge og i mindre grad uddannelsesniveau er afgørende for en bestemt holdning blandt kvinder, der fremmer en ændring i samfundet, dvs. en øget deltagelse af kvinder i det politiske liv.

Kort sagt har hverken alder eller uddannelsesniveau i lande, hvor kvinders politiske deltagelse er mere bredt accepteret, stor indflydelse på afmålte holdninger: Dette er tilfældet i Danmark, Det Forenede Kongerige og Irland.

Tværtimod spiller alder og/eller uddannelsesniveau, især blandt kvinder, en meget vigtig rolle i udformningen af holdninger, der er mere gunstige for kvinder, i lande, hvor der stadig synes at være et mandligt billede af det politiske liv.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 43

Bør politik handle mere om mænd efter køn, kønouguddannelsesniveau (efter land)

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	25/54	55+	I alt	-25	25/54	55+	Lavt	Søgsmaalsgr nd	Hævet
Danmark	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
++	11	5	8	15	7	5	5	9	10	7	5
++	8	8	9	11	8	6	7	11	9	9	9
-	29	27	28	33	30	21	31	31	32	25	24
--	44	49	50	32	47	63	51	35	40	55	58
?	8	11	5	8	8	5	5	14	9	4	4
Indeks	0,94	1,2	1,07	0,6	1,26	1,38	1,19	0,84	0,93	1,17	1,29
Det Forenede Kongerige											
++	11	12	10	13	15	11	12	20	16	9	3
++	15	18	16	10	10	9	10	12	14	9	9
-	23	25	21	25	17	20	16	16	20	19	21
--	46	36	49	47	53	54	59	45	44	60	66
?	5	9	4	5	5	6	3	7	6	3	1
Indeks	0,81	0,59	0,85	0,85	0,89	1,02	1,04	0,56	0,65	1,15	1,42
Irland											
++	17	17	16	16	14	6	14	23	20	15	2
++	15	17	14	15	13	10	12	16	14	13	16
-	24	29	23	18	17	21	13	18	19	18	25
--	43	32	46	49	55	61	60	41	45	53	55
?	1	5	1	2	1	2	1	2	2	1	2
Indeks	0,51	0,43	0,7	0,7	0,86	1,25	1,05	0,39	0,45	0,82	1,17
Frankrig											
++	11	4	9	16	13	4	11	27	21	7	4
++	19	21	18	20	19	14	18	23	21	19	15
-	23	17	27	21	23	15	27	20	26	22	20
--	44	55	44	39	43	62	42	29	29	50	57
?	3	3	2	4	2	5	2	1	3	2	4
Indeks	0,73	1,02	0,8	0,46	0,66	1,24	0,74	0,02	0,22	0,92	1,16
Italia											
++	18	11	16	25	15	8	15	24	22	7	6
++	17	12	16	20	19	9	20	26	20	21	10
-	21	22	21	20	19	22	21	13	19	22	23
--	42	52	44	33	43	59	41	31	35	48	61
?	2	3	3	2	4	2	3	7	4	2	+
Indeks	0,54	0,93	0,63	0,17	0,57	1,17	0,54	0,01	0,26	0,85	1,25
Nederland											
++	16	13	16	17	15	11	14	19	17	16	7
++	21	10	19	27	22	12	25	21	23	20	16
-	15	10	18	11	14	13	15	12	12	18	15
--	40	52	42	33	37	60	36	29	33	42	57
?	8	15	5	12	12	4	10	19	15	4	5
Indeks	0,45	1,14	0,54	0,2	0,42	1,04	0,4	0,13	0,23	0,51	1,05
Deutschland											
++	18	13	16	23	16	6	15	23	21	15	7
++	33	29	33	34	26	24	25	29	31	29	23
-	25	35	25	22	22	26	22	20	22	24	26
--	21	23	22	19	29	37	32	20	21	25	43
?	3	+	4	2	7	7	6	8	5	7	1
Indeks	-0,01	0,25	0,04	-0,2	0,23	0,69	0,33	-0,17	-0,07	0,18	0,76
Belgien/Belgien											
++	26	18	24	36	29	12		25	42	37	24
++	22	21	25	18	21	19	26	16	21	23	20
-	24	30	24	18	23	33	24	19	18	26	33
--	22	26	21	21	18	31	19	9	13	22	33
?	6	5	6	7	9	5	6	14	11	5	3
Indeks	-0,07	0,28	-0,06	-0,34	0,21	0,56	-0,15	-0,72	-0,58	-0,02	0,59
Luxembourg											
++	25	27	17	39	20	8	22	22	23	23	21
++	28	31	27	29	25	24	26	26	33	28	17
-	19	23	19	18	21	32	21	15	20	22	18
--	16	15	21	7	22	36	19	20	13	22	24
?	11	4	16	7	12	+	12	17	11	5	20
Indeks	-0,32	-0,32	-0,02	-0,8	0	0,64	-0,14	-0,18	-0,38	-0,09	-0,07

2. De respektive politiske roller

Det er en ting at sige, at politik ikke bør være mænds sag alene. Men skal de spille den samme eller en anden rolle i politik? Derfor et andet spørgsmål;

Mener du, at kvinder skal spille den samme rolle som mænd i politik eller en anden rolle?

Langt størstedelen af befolkningen i alle Fællesskabets lande (57%) mener, at kvinder bør spille samme rolle i politik som mænd. Men et betydeligt mindretal (34 %) går ind for en anden rolle.

Igen er forskellene i svar mellem mænd og kvinder små, men alder, især blandt kvinder, og uddannelsesniveau diskriminerer kraftigt: 7 ud af 10 kvinder i aldersgruppen 15-24 år og 7 ud af 10 af de bedst uddannede går ind for "samme rolle".

Tabel 44

Mænds og kvinders respektive politiske roller efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Samme rolle	Forskellige roller	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	57 %	34 %	9 %
Mænd	57	36	7
Heraf: 15 til 24 år	63	29	8
25 til 54 år	59	35	6
55 år og derover	51	42	7
Kvinder	57	32	11
Heraf: 15 til 25 år	70	21	9
25 til 54 år	60	32	8
55 år og derover	45	40	15
Uddannelsesniveau:			
- lav	53	36	11
-gennemsnit	59	34	7
- høj	69	26	5

Lønforskellene er betydelige og i høj grad på linje med dem, vi har set med hensyn til "politik, mænds anliggender":

I Danmark (78 %), Det Forenede Kongerige (68%), Irland (65%) og Nederlandene (61%) er der den mest positive holdning til lige værdige roller.

Italien ligger tæt på EU-gennemsnittet (58%)

efterfulgt af Frankrig (52 %), Tyskland (50 %), Luxembourg (47 %) og Belgien (45 %).

Der er derfor stadig to af de lande i Fællesskabet, hvor lige politisk deltagelse på de samme områder som kvinder og mænd ikke accepteres af flertallet af offentligheden: Luxembourg og Belgien.

Kernen i hver national kultur er indflydelsen af alder og uddannelsesniveau.

Alderens indflydelse er stærkere hos kvinder end hos mænd. Blandt mænd og kvinder er holdningsforskellen mellem ældre og ældre særlig markant i Italien."

Alder diskriminerer tydeligvis kun i Belgien og Italien.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 45

Køns-, køns-og uddannelsespolitiske roller (efter land)¹

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsmaal sgrund	Høj
Danmark											
Samme rolle	80 %	73 %	86 %	73 %	76 %	86 %	84 %	60 %	76 %	81 %	84 %
Forskellige roller	12	8	10	18	15	10	11	25	14	15	9
- Intet svar	8	15	4	9	9	4	5	15	10	4	7
Det Forenede Kongerige											
Samme rolle	69	63	69	70	68	72	74	59	63	77	82
Forskellige roller	24	24	24	25	23	18	21	28	27	19	16
- Intet svar	7	13	7	5	9	10	5	13	10	4	2
Irland											
Samme rolle	63	57	67	64	65	73	68	57	59	68	75
Forskellige roller	31	30	31	31	30	22	29	36	35	28	21
- Intet svar	6	13	2	5	5	5	3	7	6	4	4
Nederland											
Samme rolle	61	60	65	56	61	83	62	47	55	67	71
Forskellige roller	28	25	28	28	24	9	25	30	27	25	23
- Intet svar	11	15	7	16	15	8	13	23	18	8	6
Italia											
Samme rolle	59	66	64	45	57	79	58	35	49	72	75
Forskellige roller	35	29	30	48	33	14	34	49	41	23	4
- Intet svar	6	5	6	7	10	7	8	16	10	5	4
Frankrig											
Samme rolle	56	65	53	54	49	61	50	36	47	52	61
Forskellige roller	40	29	42	43	41	32	41	51	43	44	33
- Intet svar	4	6	5	3	10	7	9	13	10	4	6
Deutschland											
Samme rolle	47	56	51	38	53	65	55	43	50	47	63
Forskellige roller	47	38	45	54	35	23	35	43	41	43	32
- Intet svar	6	6	4	8	12	12	10	14	9	10	5
Luxembourg											
Samme rolle	47	54	48	41	47	68	47	37	49	50	41
Forskellige roller	37	35	33	45	33	28	31	39	39	39	35
- Intet svar	16	11	19	14	20	4	22	24	12	20	24
Belgien/Belgien											
Samme rolle	48	55	51	38	43	66	42	31	36	47	63
Forskellige roller	38	32	38	44	37	26	42	37	40	39	31
- Intet svar	14	13	11	18	20	8	16	32	24	14	6

¹ Landene klassificeres efter den faldende hyppighed af "samme rolle"-reaktionen.

3. Graden af tillid til en mand eller kvinde som politisk repræsentant i parlamentet

Efter den globaleim alderaf verden af politik og politiske roller, her er det afgørende spørgsmål, hvis man tror Maurice DUVERGER og mange andre forfattere: Har mænd og kvinder større tillid til, at en mand eller kvinde repræsenterer dem i Parlamentet?

"Vil De generelt have større tillid til, at en mand eller kvinde repræsenterer Dem politisk i Parlamentet?" ¹

I hele Fællesskabet siger næsten halvdelen af de adspurgte (48 %) - måske med god samvittighed - at de ikke gør nogen forskel. Men 38% erkender, at de ville have mere tillid til en mand.

Kvinder svarer noget oftere end mænd (50%), at de ikke gør en forskel, men meget sjældnere, at de ville stole mere på en mand (33%). Derudover siger omkring en ud af ti kvinder, at de ville stole mere på en kvinde.

Alder og uddannelsesniveau har som forventet indflydelse på disse holdninger:

50 % af mændene og 46 % af kvinderne på 55 år og derover ville have mere tillid til en mand

37 % af mændene og kun 21 % af kvinderne i alderen 15-24 år ville have mere tillid til en mand.

På den anden side ville 44 % af de mindst uddannede have mere tillid til en mand sammenlignet med 24 % af de mest uddannede.

Igen vil uddannelsesvariablen sandsynligvis spille en alt for afgørende rolle i udformningen af holdninger til alder, navnlig blandt unge.

¹ Svaret »ingen forskel« blev bemærket af undersøgeren, men blev ikke foreslået i spørgsmålets ordlyd.

Tabel 46

Valget af en repræsentant i parlamentet efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

		Mere tillid til en mand	Mere tillid til en kvinde	Ingen forskel	Ubesvarede spørgsmål
Sammen		38%	8%	48%	6%
Mænd		42	6	46	6
Heraf:	15 til 24 år	37	7	49	7
	25 til 54 år	39	6	50	5
	55 år og derover	50	5	39	6
Kvinder		33	11	50	6
Heraf:	15 til 24 år	21	16	57	6
	25 til 54 år	31	10	54	5
	55 år og derover	46	9	39	6
Uddannelsesniveau:					
	- lav	44	8	42	6
	- gennemsnit	33	9	52	6
	- høj	24	8	63	5

Forskellene mellem landene er mindre end for de to foregående spørgsmål. Det vil sige, at den politiske repræsentants mandlige image sandsynligvis svarer til et værdisystem, hvis værdier nu er i mindretal, men som stadig er fælles for tre eller flere ud af tipersoner i næsten alle Fællesskabets lande med undtagelse af Danmark.

Alderens indflydelse på den politiske repræsentants troldmand er endnu en gang stærkere i alle lande for kvinder end for mænd; Den er stærkere i Italien end noget andet sted. I Irland synes unge mænd igen at være mere traditionelle end deres ældre.¹

Hvad angår indflydelsen af uddannelsesniveauet, er det lavere end alderen og forekommer hovedsagelig i Italien og Tyskland.

¹ Ingen kommentarer til Luxembourg på grund af det lille antal respondenter.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 47

Valg af repræsentant i Folketinget efter køn, køn og uddannelsesniveau (Per løns)¹

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsmålsgrund	Høj
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Danmark											
+ mand tillid	20	18	14	31	15	4	11	28	20	13	12
Kvindere tillid	4	1	4	6	6	5	8	3	5	5	6
Ingen forskel	70	70	78	58	73	81	76	62	69	77	74
Ubesvarede spørgsmål	6	11	4	5	6	10	5	7	6	5	8
Nederland											
+ mand tillid	28	19	26	34	23	13	22	29	27	27	14
Kvindere tillid	3	2	3	4	4	3	4	4	4	2	3
Ingen forskel	57	56	61	51	59	72	61	50	54	63	67
Ubesvarede spørgsmål	12	23	10	11	14	12	13	17	15	8	16
Frankrig											
+ mand tillid	35	32	31	43	28	19	26	42	41	26	22
Kvindere tillid	7	7	8	7	9	11	7	12	7	12	5
Ingen forskel	51	54	53	46	56	58	60	41	44	54	69
Ubesvarede spørgsmål	7	7	8	4	7	12	7	5	8	8	4
Det Forenede Kongerige											
+ mand tillid	37	38	34	44	31	17	28	42	37	28	22
Kvindere tillid	5	5	4	6	12	18	11	11	9	9	6
Ingen forskel	53	48	58	45	52	58	58	41	48	59	67
Ubesvarede spørgsmål	5	9	4	5	5	7	3	6	6	4	5
Luxembourg											
+ mand tillid	44	62	36	48	26	20	31	21	40	34	21
Kvindere tillid	12	11	16	7	12	12	12	11	13	12	11
Ingen forskel	32	27	34	29	47	64	42	46	37	43	39
Ubesvarede spørgsmål	12	.	14	16	15	4	15	22	10	11	23
Irland											
+ mand tillid	42	48	38	45	33	23	30	47	42	36	26
Kvindere tillid	10	11	8	9	24	28	26	18	19	16	14
Ingen forskel	45	37	50	44	40	45	42	34	37	45	53
Ubesvarede spørgsmål	3	4	4	2	3	4	2	1	2	5	7
Belgien/Belgien											
+ mand tillid	42	34	42	46	35	19	35	44	45	35	27
Kvindere tillid	4	5	4	3	8	15	7	4	4	8	7
Ingen forskel	46	53	48	39	48	61	51	39	38	51	61
Ubesvarede spørgsmål	8	8	6	12	9	5	7	13	13	6	5
Italia											
+ mand tillid	47	36	42	61	41	25	39	63	51	35	28
Kvindere tillid	9	10	9	8	15	23	14	9	11	12	16
Ingen forskel	38	46	45	24	40	50	42	26	33	49	52
Ubesvarede spørgsmål	6	8	4	7	4	2	5	2	5	4	4
Deutschland											
+ mand tillid	53	50	50	59	37	26	34	47	48	44	26
Kvindere tillid	2	4	4	.	8	14	7	7	7	6	2
Ingen forskel	41	46	41	38	50	57	54	40	42	45	66
Ubesvarede spørgsmål	4	.	5	3	5	3	5	6	3	5	6

1 Landene rangeres i stigende rækkefølge efter hyppigheden af reaktionen "Mere tillid til en mand".

De tre spørgsmål om det politiske billede har således igen vist os, at forskellene mellem de nationale kulturer er langt mere udtalte end forskellene mellem kønnene, selv under hensyntagen til respondenternes alder.

Sag nr.48 sammenfatter disse forskelle mellem landene. Danmark skiller sig klart ud som det mest "feministiske" land efterfulgt af Irland, mens Luxembourg, Tyskland og Belgien ligger i de nederste rækker. Irland ligger relativt højt i to ud af tre tilfælde.

Interessant nok er Danmark, Det Forenede Kongerige og Irland tre lande, hvor udvidelsen af den almindelige valgret til kvinder blev foretaget relativt tidligt i historien. Den grad af åbenhed over for sociale forandringer med hensyn til kvinders status, som vi har bemærket i Irland, kan sandsynligvis forklares ved denne egenskab: En nation, hvor kvinder i lang tid har benyttet sig af retten til at stemme, selv om de stadig står over for nogle uløste problemer med ægteskabs- og familielovgivningen, udtrykker en holdning, der ligner den, der ses i lande, hvor problemet med kvinders status opfattes som mindre fremtrædende.

Tabel 48

Rangordning af landene i fællesskabet i de tre spørgsmål om billedet af politisk deltagelse

Politik er mere mændenes sag (score efter graden af uenighed)		Kvinder og mænd bør spille samme rolle i politik		Mere tillid til en mand end til en kvinde som politisk repræsentant	
1. Danmark	1,03	1. Danmark	78%	1. Danmark	17%
2. Det Forenede Kongerige	0,85	2. Det Forenede Kongerige	68	2. Nederland	26
3. Irland	0,75	3. Irland	65	3. Frankrig	31
4. Frankrig	0,69	4. Nederlandene	61	4. Det Forenede Kongerige	34
5. Italia	0,56	5. Italia	58	5. Luxembourg	34
EF-gennemsnit	0,52	EF-gennemsnit	57	6. Irland	38
6. Nederland	0,44	6. Frankrig	52	EF-gennemsnit	38
7. Deutschland	0,11	7. Deutschland	50	7. Belgien/Belgien	38
8. Belgien/Belgien	-0,13	8. Luxembourg	47	8. Italia	44
9. Luxembourg	-0,16	9. Belgien/Belgien	45	9. Deutschland	44

4. Deltagelse i samfundslivet

Ingen holdning får anden betydning end i et system af holdninger, der i sig selv understøttes mere dybtgående af et værdisystem, der karakteriserer en social gruppe eller hele et globaltsamfund. Ud over spørgsmål, der direkte vedrører det politiske billede (mænds eller kvinders anliggender), de respektive roller og repræsentantens image, var det derfor hensigtsmæssigt at stille mænd og kvinder andre spørgsmål af generel, men præcis rækkevidde om, hvordan de passer ind i samfundet.

Fire spørgsmål blev endeligt accepteret:

- om den generelle følelse af sociopolitisk indflydelse,
- om tilbøjeligheden til at overbevise andre,
- om deltagelse i politiske drøftelser
- graden af deltagelse i sådanne drøftelser.

A. Sociopolitisk indflydelse

Tror du, at hvis noget er galt (i dit land), gis som du kan hjælpe med at ændre noget eller ej?

I Fællesskabet som helhed føler kun 37% af borgerne, at de kan påvirke udviklingen i deres land. Følelser er mindre almindelige blandt kvinder (32 %) end blandt mænd (43 %). De varierer meget alt efter niveauet af uddannelse og, for hvert køn, med alderen: Unge kvinder udtrykker denne holdning med samme hyppighed som ældre mænd.

Tabel unr. 49

Følelse af sociopolitisk indflydelse efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Ja	Nej	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	37%	50%	13%
Mænd	43	47	10
Heraf:			
15 til 24 år	48	41	11
25 til 54 år	44	46	10
55 år og derover	39	50	11
 Kvinder	 32	 54	 14
Heraf:			
15 til 24 år	41	45	14
25 til 54 år	34	52	14
55 år og derover	21	63	16
 Uddannelsesniveau:			
- lav	32	54	14
-gennemsnit	41	48	11
- høj	50	41	9

Forskellene mellem landene er meget markante. De lande, der har størst indflydelse, er Danmark (53 %), Det Forenede Kongerige (46 %) og Irland (45 %). Italien og Frankrig (36 %), Tyskland (35 %) efterfulgt af Nederlandene (29 %), Luxembourg (24 %) og endelig Belgien (19 %).

Generelt, men især i Det Forenede Kongerige, Tyskland og Italien, er kvinder langt mindre tilbøjelige end mænd til at have en følelse af indflydelse.

I næsten alle lande undtagen Frankrig og Nederlandene er forskellene mellem ekstreme aldersgrupper større for kvinder end for mænd.

Uddannelsesniveauet findes hovedsagelig i Nederlandene og Italien.

Nedenstående tabel viser umiddelbart fordelingen af de procentdele, der svarer til den positive opfattelse af følelsen af indflydelse, i hvert land, efter køn, alder og uddannelsesniveau.

En anden tabel fremhæver forskellene mellem disse procentsatser for alle mænd og kvinder og efter aldersgruppe. Hvis man læser denne tabel, kan det føre til den konklusion, at den kønsbestemte forskel bør mindskes, efterhånden som de yngre generationer bliver ældre. Dette kan ikke siges med sikkerhed, da forskellen mellem de to køn i nogle lande, især i et fremskredent land som Danmark, er næsten den samme mellem 15-24 og 25-54 år. Der er kun få tegn på dette eller på, at der er en tærskel for kvinders relative

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

underlegenhed, som ikke overskrides alene på grund af udviklingen, eller at følelsen af sociopolitisk impotens under visse omstændigheder kan genfødes hos mænd og/eller kvinder.¹

Tabel 50

Samfundsmæssig og politisk indflydelse efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Positiv reaktion, efter land)²

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgs- målsgrun- d	Høj
Danmark	60 %	69 %	61 %	57 %	45 %	57 %	50 %	35 %	50 %	56 %	61 %
Det Forenede Kongerige	55	56	56	52	38	48	41	27	43	48	55
Irland	49	52	50	43	41	47	43	33	42	45	52
Italia	43	48	45	38	29	41	30	17	28	46	57
Frankrig	40	56	41	29	32	37	38	15	25	40	47
Deutschland	39	29	40	41	30	41	31	24	30	39	45
Nederland	34	54	38	25	25	36	27	13	23	31	56
Luxembourg	27	27	31	18	22	28	25	15	23	18	34
Belgien/ Belgien	23	29	21	21	15	27	14	8	12	18	33
Fællesskabet ³	43	48	44	39	32	41	34	21	32	41	50

1 Det er værd at bemærke, uden at insistere, den unormalt lave procentdel af følelsen af indflydelse blandt unge tyskere i alderen 15 til 24 i forhold til deres ældste.

2 Landene rangeres i faldende orden efter den frekvens af respons, der svarer til positive følelser.

3 Vægtet gennemsnit.

Tabel 51

Differendette mellem de to køn og for hver gruppe af hyppigheden af følelsen af indflydelse

	I alt	15/24 år	25/54 år	55 år og derover
Danmark	15	4	11	22
Det Forenede Kongerige	17	8	15	25
Irland	8	5	7	10
Italia	14	7	15	21
Frankrig	8	19	3	14
Deutschland	9	-12	9	17
Nederland	9	18	11	12
Luxembourg	5	-1	6	3
Belgien/Belgien	8	2	7	13
Fællesskabet	11	7	10	18

B.-Lhar en tilbøjelighed til at overbevise andre

"Er det forkert af dig at overbevise dine venner, dine kolleger og dine relationer om at indtage den holdning, når det drejer sig om en holdning, som du holder af? Hvis ja, sker dette for dig ofte, fra tid til anden eller sjældent?"

Kun et lille mindretal (12 % af respondenterne) hævder at være "leder". Kvinder er lidt mindre tilbøjelige (eller forberedt) til at overbevise deres kære om, at mænd er. Alder intervenserer lidt, men lidt mere markant hos kvinder. Variablen med den største vægt er uden tvivl niveauet af instruktion.

Tabel 52

Tilbøjeligheden til at overbevise andre efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

	Ofte	Fra tid til anden	Sjældent	Aldrig	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	12%	37%	24%	22%	5%
Mænd	14	42	22	18	4
Heraf: 15 til 24 år	16	43	23	15	3
25 til 54 år	15	45	22	15	3
55 år og derover	12	36	23	23	6
Kvinder	9	33	27	26	5
Heraf: 15 til 24 år	13	39	25	19	4
25 til 54 år	10	36	26	24	4
55 år og derover	6	23	30	32	9
Uddannelsesniveau:					
- lav	8	32	28	26	6
-gennemsnit	13	41	23	19	4
- høj	22	48	16	11	3

Forskellene mellem landene er ret markante. de er vanskelige at forklare og skyldes sandsynligvis dybe kulturelle karakteristika: skøn i forhold til andre, respekt for andres meninger, måske »underdrivelse« i selve den måde, hvorpå spørgsmålet besvares, og måske også fordelingen af levesteder inden for det nationale område.

Under alle omstændigheder er det »ofte« svar, der udtrykker den stærkeste holdning til dette aspekt af »leader«-adfærden, hyppigere i Italien og Luxembourg(16 %), Nederlandene og Danmark(14 %) end i Belgien(12 %), Frankrig(11 %), Tyskland (10 %), Det Forenede Kongerige (9 %) og Irland (7 %).

For bedre at måle denne holdning vil vi bruge et indeks, der tildeler en koefficient på henholdsvis 3, 2, 1 og 0 til svarene "ofte", "fra tid til anden", "sjældent" og "aldrig", idet det samlede tal er i forhold til den procentdel af mennesker, der udtrykte sig selv.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Landene klassificeres derefter som følger:

	Indeks
1. Nederland	1,96
2. Luxembourg	1,72
3. Italia	1,53
4. Deutschland	1,52
5. Belgien/Belgien	1,47
EF-gennemsnit	1,41
6. Frankrig	1,40
7. Danmark	1,24
8. Det Forenede Kongerige	1,14
9. Irland	0,99

I hvert løntrin uden undtagelse, men uden stor forskel fra land til land, er den gennemsnitlige score for kvinder lavere endfor mænd. Højsten lidt større kløft kan noteres på Royaume-Uni.

Aldersforskellene er små blandt mænd, undtagen i Danmark, Belgien og Frankrig. I de fleste tilfælde, navnlig i Belgien og Tyskland, De erstærkere blandt kvinder, og unge kvinder er meget mere bevidste om deres tilbøjelighed til at overbevise end deres ældre.

Indflydelsen af uddannelsesniveau er næsten overalt stærkest og synes især at spille en ledende rolle i Tyskland.

Med hensyn til bopælsstedets størrelse er indflydelsen lav, undtagen i Frankrig, hvor tilbøjeligheden til at overtale øges, når man flytter fra landsbyen til den lille by og den store by. I andre lande antagesdet generelt, at scoren for indbyggerne i små byer er noget højere end for indbyggerne i landsbyer eller store byer.

Variablen uddannelsesniveau er derfor langt den vigtigste, og det er denne variabel, der i vid udstrækning, men sandsynligvis ikke helt, forklarer forskellen mellem kvinder og mænd.

Tabel 53

Tilbøjelighed til at overbevise andre efter køn, køn og uddannelsesniveau
(Angivet efter land)¹

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgrun d	Høj
Nederland	1,83	11,77	1,98	1,75	1,62	1,89	1,63	1,46	1,62	1,88	1,98
Luxembourg	1,8	1,83	1,82	1,76	1,63	1,57	1,73	1,5	1,5	1,9	1,82
Italia	1,66	1,75	1,68	1,58	1,38	1,56	1,37	1,2	1,37	1,77	1,84
Deutschland	1,63	1,58	1,7	1,52	1,43	1,6	1,59	1,06	1,39	1,57	2,04
Belgien/ Belgien	1,55	1,88	1,74	1,3	1,31	1,67	1,39	0,93	1,16	1,53	1,96
Frankrig	1,52	1,63	1,66	1,21	1,29	1,43	1,32	1,21	1,13	1,42	1,81
Danmark	1,44	1,72	1,57	1,13	1,29	1,18	1,16	0,74	1,08	1,43	1,63
Det Forenede Kongerige	1,32	1,33	1,4	1,19	0,96	1,2	0,97	0,84	1,03	1,29	1,48
Irland	1,04	1,17	1,13	0,84	0,95	1,17	0,95	0,7	0,91	0,98	1,28
Fællesskabet ²	1,55	1,6	1,63	1,39	1,27	1,47	1,33	1,04	1,24	1,5	1,82

1 Landene rangeres i faldende rækkefølge efter indeksscorer.

2 Vægtet gennemsnit.

C. Participation til politiske diskussioner

Maurice DUVERGER afviste i 1955 som "ubestrideligt", at "kvinder er mindre interesserede i politik end mænd".¹ Vores undersøgelse bekræftede dette ved hjælp af to supplerende spørgsmål.

Når du finder dig selv med venner, sker du ofte, fra tid til anden, eller jeg kan lide at diskutere politik?

Hvilket af disse udtryk beskriver bedst den rolle, du spiller i disse diskussioner?

A. Selvom jeg har min egen opinion, lytter jeg normalt bare.

B. Det meste af tiden lytter jeg kun, men jeg taler en eller anden gang for at give min mening.

Jeg plejer at deltage i samtalen.

D. Jeg tager mere end min part i samtalen: Jeg forsøger normalt at overbevise andre om, at jeg har ret."²

I hele Fællesskabet siger 20 % af de adspurgte, at de "ofte" deltager i politiske drøftelser mellem venner: 28 % af mændene og kun 14 % af kvinderne. Indflydelsen af alder er ret lille, men noget mere udtalt blandt kvinder; I alle aldersgrupper, og især blandt ældre, diskuterer kvinder politik sjældnere end mænd. Uddannelsesniveauet svinger meget.

Forskellene mellem landene er ret små for nogle af dem, men Nederlandene og Belgien er betydeligt ude af trit med de andre.

Inden for hvert land diskriminerer alder kun lidt blandt mænd, undtagen i Tyskland, Irland og Det Forenede Kongerige, hvor det ikke er de yngste, der oftest diskuterer politik. Blandt kvinder er indflydelsen af alder kun stærk i Italien. I alle lande og i alle aldersgrupper, selv i de yngre generationer, diskuterer kvinder mænd sjældnere.

Bortset fra i Irland uddannelsesniveauet meget højt overalt, især i Tyskland, Frankrig og Italien.

Disse holdningsforskelle vil vise sig mere præcist, når man undersøger svarene på følgende spørgsmål, som vedrører graden af deltagelse i de politiske diskussioner.

¹ Op.cit., s. 129.

² Disse spørgsmål er delvist tilpasset fra WOODWARD Julian L. og ROPER Elmo: "Political Activity of American Citizens", American Political Science Review, 1950, 44, pp. 872-885.

Tabel 54

Hyppigheden af politiske drøftelser mellem køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Ofte	Fra tid til anden	Aldrig	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	20 %	46 %	32 %	2 %
Mænd	28	47	24	1
Heraf: 15 til 24 år	23	48	28	1
25 til 54 år	30	49	20	1
55 år og derover	26	44	28	2
Kvinder	14	44	40	2
Heraf: 15 til 24 år	16	47	35	2
25 til 54 år	14	48	36	2
55 år og derover	11	34	51	4
Uddannelsesniveau:				
- lav	14	42	41	3
-gennemsnit	22	53	24	1
- høj	38	47	14	1

Tabel 55

Tilbøjeligheden til at drøfte politik "ofte" efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Svar "ofte" efter land) ¹

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgs små lsgrund	Høj
Luxembourg	34 %	31 %	36 %	32 %	20 %	16 %	22 %	20 %	20 %	25 %	38 %
Frankrig	30	33	23	27	20	27	19	16	14	26	41
Deutschland	32	17	33	35	13	10	14	42	15	25	46
Italien	27	28	28	24	12	25	8	8	14	15	40
Danmark	24	18	28	20	15	15	18	12	16	23	29
Det Forenede Kongerige	27	13	30	29	12	9	14	10	17	20	32
Irland	27	16	28	33	10	7	14	11	18	21	18
Nederland	13	19	14	7	91	8	10	6	7	12	25
Belgien/ Belgien	15	16	16	12	6	9	6	4	5	10	21
Fællesskabet ²	28	23	30	26	14}	16	14	11	14	22	38

Blandt dem, der ofte diskuterer politik, dvs. 20 % af den samlede befolkning, deltager kun halvdelen aktivt i diskussionen, og der er stort set den samme forskel mellem mænd og kvinder i alle aldersgrupper: ca. 15 % af mændene og 6 % af kvinderne, med lille forskel efter alder, deltager faktisk, i det mindste gennem tale.

Et højt uddannelsesniveau er tre gange mere tilbøjeligt til at deltage aktivt end et lavt uddannelsesniveau.

¹ Landene rangordnes i faldende orden efter hyppigheden af svaret "drøfter ofte politik med venner".

² Vægtet gennemsnit

Tabel 56

Den rolle, der spilles i politiske drøftelser efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

	Bare lyt	Tager ordet fra tid til anden	Deltager normalt	Tager mere end sin andel	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	8%	24%	27%	10%	31%
Mænd	7	24	31	15	23
Heraf: 15 til 24 år	6	24	27	15	28
25 til 54 år	6	25	35	15	19
55 år og derover	8	23	28	15	26
Kvinder	10	24	22	6	38
Heraf: 15 til 24 år	6	25	27	8	34
25 til 54 år	11	26	24	6	33
55 år og derover	10	21	14	5	50
Uddannelsesniveau:					
- lav	10	23	20	7	40
-gennemsnit	7	27	33	11	22
- høj	5	24	38	20	13

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Der blev udarbejdet et deltagelsesindeks, der tildeler en koefficient på henholdsvis 1, 2, 3 eller 4 til procentdelene af svarene, afhængigt af den stigende grad af deltagelse i drøftelserne.

For Fællesskabet som helhed scorede mænd 2,71 og kvinder 2,38. Forskellen mellem scorene er derfor 0,33. Den når 0,36 og 0,38 i aldersgrupperne over 25 år, men er kun 0,16 i aldersgruppen 15-24 år. Uddannelsesniveaet indfører en difference på 0,42 mellem de ekstreme kategorier.

Hvad angår landene, viser gennemsnittene, over og under EF-gennemsnittet, to grupper af lande inden for hver gruppe, uden at der er væsentlige forskelle mellem dem:

	Indeks
Danmark	2,70
Irland	2,68
Det Forenede Kongerige	2,67
Italia	2,64
EF-gennemsnit	2,56
Belgien/Belgien	2,55
Deutschland	2,55
Frankrig	2,46
Luxembourg	2,33
Nederland	2,32

Overalt har kvinder en gennemsnitlig score, der er lavere end mændenes (2,38 mod 2,71 for Fællesskabet som helhed), men især i Frankrig, Tyskland og Luxembourg.

Alder diskriminerer svagt blandt mænd, men stærkere blandt kvinder, især i Belgien og Frankrig. I næsten alle aldersgrupper har kvinder en lavere gennemsnitlig score end mænd.

Blandt de ældste aldersgrupper (15-24 år) er forskellene mellem de to køn som følger:

	Mænd 15-24 år	Kvinder 15-24 år	Forskel (H-F)
Irland	2,63	2,64	0,01
Det Forenede Kongerige	2,73	2,69	-0,04
Italia	2,73	2,69	-0,04
Danmark	2,78	2,71	-0,07
Belgien/Belgien	2,6	2,69	0,09
Deutschland	2,53	2,4	-0,13
EF-gennemsnit	2,7	2,54	-0,16
Frankrig	2,78	2,49	-0,29
Nederland	2,52	2,15	-0,37
Luxembourg	2,69	2,06	-0,63

Det kan konkluderes, at kvinder i seks ud af ni landeføler sig næsten ligestillet med mænd med hensyn til deltagelse i politiske drøftelser. Tværtimod halter selv kvinderne stadig bagefter i Frankrig, Nederlandene og sandsynligvis Luxembourg.¹

I betragtning af, at uddannelsesniveauet næsten overalt diskriminerer meget kraftigt (undtagen i Irland og Luxembourg, men især i Frankrig), kan den generelle stigning i dette uddannelsesniveau forventes at føre til en stigende deltagelse af kvinder og måske gennem uddannelse af andre kvinder. Men ikke alt kan forventes fra undersøgelsen: Luxembourg-eksemplet synes, for så vidt som det er pålideligt, at vise, at andre»samfundsmæssige forhold« kan begrænse kvinders politiske deltagelse.

1 Den mindre Luxembourg-stikprøve er mindre pålidelig end de andre lande.

Tabel 57

Participationindex for politiske diskussioner efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Ved betalings)¹

		Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
		I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgru nd	Høj
Danmark	(2,70)	2,81	2,78	2,88	2,71	2,6	2,71	2,97	2,46	2,64	2,75	2,83
Irland	(2,68)	2,77	2,63	2,9	2,67	2,59	2,64	2,57	12,57	2,63	12,73	2,67
Det Forenede Kongerige	(2,67)	2,76	2,73	2,75	2,8	2,56	2,69	2,53	2,56	2,6	2,71	2,98
Italia	(2,64)	2,71	2,73	2,69	2,78	2,53	2,69	2,47	2,41	2,51	2,71	2,82
Belgien/ Belgien	(2,55)	2,65	2,6	2,65	2,68	2,48	2,69	2,33	2,15	2,44	2,51	2,71
Deutschland	(2,55)	2,75	2,93	2,8	2,7	2,34	2,4	2,32	2,27	2,46	2,56	2,89
Frankrig	(2,46)	2,68	2,78	2,7	2,59	2,25	2,49	2,25	2,05	2,09	2,61	2,82
Luxembourg	(2,33)	2,49	2,69	2,37	2,6	2,13	2,06	2,32	1,88	2,28	2,43	2,27
Nederland	(2,32)	2,46	2,52	2,52	2,28	2,18	2,15	2,2	2,13	2,21	2,36	2,6
Fællesskabet ²		2,71	2,7	2,73	2,68	2,38	2,54	2,37	2,3	2,42	2,61	2,84

1 Landene rangeres i faldende rækkefølge efter indekssværdier for alle respondenter i hvert land.

2 Vægtet gennemsnit.

VII Følelser af tilfredshed eller utilfredshed

Ved i kapitel IV at præsentere dataene om jobtilfredshed, som udtrykt af personer, der udøver en erhvervsmæssig aktivitet, har vi fremhævet de subjektive og sociokulturelle determinanter for tilfredshedsfølelser.

Andre spørgsmål giver os mulighed for at bekræfte vores antagelser. De vedrører den generelle følelse af tilfredshed med livet som helhed og med særlige aspekter af livet (hus, sted, hvor man bor, indkomst, relationer med mennesker osv.).

1. Den generelle følelse af tilfredshed

For at måle den generelle holdning til livet blev der stillet det samme spørgsmål som i september 1973:

"Er du generelt meget tilfreds, snarere tilfreds, snarere utilfreds eller utilfreds overhovedet med det liv, du lever?"¹

I Fællesskabet som helhed siger mere end tre fjerdedele af de adspurgte, at de er meget tilfredse (20 %) eller snarere megettilfredse (57 %) med deres liv. Der er kun lille forskel mellem mænd (79 % svækkede) og kvinder (75 %) og mellem aldersgrupper, bortset fra at unge mænd og ældre kvinder synes noget mindre tilfredse.

Generelt er folk med lav uddannelse, lave indkomster eller boralene, og folk, der bor i store byer, mindre tilfredse end andre.

Sammenlignet med september 1973 er stabiliteten perfekt:

	(september 1973)	(september 1975)
Meget tilfreds	21 %	20 %
Snarere tilfreds	58	57
Snarere utilfreds	16	16
Slet ikke tilfreds	4	5
Intet svar	1	2
I alt	100	100
Nummer	13484	9543

For de enkelte landes vedkommende er der ligesom i 1973 en klar forskel mellem "små" og "store" lande: Danmark topper listen og Italien topper listen.

I seks ud af ni lande er forskellen mellem 1973 og 1975 ubetydelig. Tilfredshedsniveauet faldt en smule i Nederlandene, kraftigere i Luxembourg (hvor stikprøvestørrelser fører til konservativ fortolkning) og især i Irland.

1 Det samme spørgsmål blev også stillet ved hjælp af en skala fra 0 til 10. Resultats i tabel 1 er anvendt i de analyser, der præsenteres i den anden afte.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 58

Den generelle følelse af tilfredshed efter køn, køn, uddannelsesniveau, placering, indkomst og familiesituation
(Sammen med Fællesskabet)

	Meget tilfreds	Snarere tilfreds	Snarere utilfreds	Slet ikke tilfreds	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	20 %	57 %	16 %	5 %	2 %
Mænd	21	58	16	3	2
Heraf: 15 til 24 år	16	62	15	5	2
25 til 54 år	20	60	14	4	2
55 år og derover	24	52	16	5	3
Kvinder	19	56	17	5	3
Heraf: 15 til 24 år	19	57	16	4	4
25 til 54 år	20	56	16	5	3
55 år og derover	17	55	18	7	3
Uddannelsesniveau:					
- lav	18	54	19	6	3
- gennemsnit	23	60	11	4	2
- høj	19	61	13	4	3
Lokalitetens størrelse					
- landsby	20	57	16	5	2
Den lille by	21	57	15	4	3
- stor by	17	57	17	6	3
Familieindkomst:					
beskeden	17	50	21	9	3
- gennemsnit	18	60	16	4	2
- let	25	62	9	2	2
Familiesituation:					
- enlig	15	58	19	5	3
- gift	22	58	14	4	2
Lever maritalt	27	49	12	4	8
Skilsmisse	10	44	33	11	2
- særskilt	10	35	39	12	4
- enkemand	14	53	21	9	3

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 59

Den generelle følelse af tilfredshed i 1973 og 1975

(Ved betalings)¹

		Meget tilfreds	Snarere tilfreds	Snarere utilfreds	Slet ikke tilfreds	Ubesvarede spørgsmål
Danmark	1975	51 %	41 %	4 %	.	4 %
	1973	51	44	4	1%	,
Belgien/Belgien	1975	39	52	5	2	2
	1973	43	49	6	2	.
Irland	1975	36	52	9	3	.
	1973	53	39	6	2	.
Nederland	1975	33	52	7	2	6
	1973	41	52	5	1	1
Det Forenede Kongerige	1975	33	53	9	3	2
	1973	33	52	1	3	1
Luxembourg	1975	26	45	15	7	7
	1973	40	49	9	2	.
Frankrig	1975	16	59	16	7	2
	1973	15	62	17	4	2
Deutschland	1975	13	66	16	2	3
	1973	16	66	15	2	1
Italia	1975	7	52	28	10	3
	1973	8	57	27	7	1

¹ Landene er opstillet i faldende orden efter hyppigheden af "fuldstændig tilfredse" svar i 1975. I 1973 omfattede undersøgelsen Storbritannien. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Nordirlands score i 1975 lå meget tæt på Republikken Irlands (37%, 49%, 8%, 3% og 3%), hvilket er højere end Storbritanniens.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

I alle lande undtagen Tyskland og Italien er kvinder noget mere tilfredse end mænd.

Alderens indflydelse varierer efter køn og land:

- blandt mænd er personer på 55 år og derover, undtagen i Danmark (og Luxembourg), lidt mere tilfredse end yngre mænd

Blandt kvinder er ældre kvinder derimod noget mindre tilfredse end yngre kvinder, undtagen i Det Forenede Kongerige, Frankrig (og Luxembourg).

Den hypotese, der kan fremsættes, er, at blandt mænd har livstilfredshed tendens til at følge udviklingen i individuelle karrierer og den generelle udvikling i levevilkårene i samfundet, mens fremskridt i alder, ofte ledsaget af enkestand og et kraftigt fald i levebrød, fører til hyppigere utilfredshed blandt kvinder.

Tabel 60

Den generelle følelse af tilfredshed efter køn og køn

(Meget tilfreds, efter land)

	Mænd				Kvinder			
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+
Danmark	50 %	54 %	50 %	46 %	54 %	56 %	57 %	45 %
Belgien/Belgien	38	39	38	48	40	48	43	34
Irland	34	27	35	38	37	42	36	34
Nederland	33	27	31	37	34	40	34	30
Det Forenede Kongerige	32	30	33	31	33	28	38	33
Luxembourg	25	27	26	23	27	8	35	26
Frankrig	13	10	1	19	19	16	20	18
Deutschland	17	6	16	23	9	16	10	3
Italia	10	6	9	13	4	6	4	4
Fællesskabet	21	16	20	24	19	19	20	17

2. Specifikke aspekter af følelser af tilfredshed

Spørgsmålet blev stillet på en skala fra 0 til 10 og vedrørte følgende problemer:

»A. Dit hus eller din lejlighed

B. Det sted, hvor du bor i byen eller landsbyen.

C. Din indtægt.

D. Din levestandard, de ting, du har: møbler, husholdningsudstyr osv.

E. Den tid, du er nødt til at gøre, hvad du er nødt til at gøre.

F. Den måde, du bruger din lediggang.

Og i et særskilt spørgsmål:

"A. Den samfundsform, vi lever i (i dette land) i øjeblikket.

B. Demokratiets funktion (i dit land).

C. Generelt dit forhold til mennesker."

I hele Fællesskabet ser fem til seks ud af ti personer positivt på de aspekter af livet, der vedrører de umiddelbare omgivelser (bopæl, forhold til personer, hus eller lejlighed).

Så er der tre problemer i forhold til levestandarden, fritiden og den tid, der er til rådighed, hvor tilfredsheden er mere blandet. Det sammegælder i endnu højere grad for de indtægter, der er til rådighed.

Balancen hælder mod utilfredshed med den samfundsform, vi lever i, og frem for alt med demokratiets funktion.

Tabel 61

Specifikke områder af tilfredshed

(Sammen med Fællesskabet)¹

	Høj tilfredshed (score 8 til 10)	Gennemsnitlig tilfredshed (score 3 til 7)	Lav tilfredshed (score 0 til 2)	Gennemsnitlig score
1. Det sted, hvor du bor	61%	32%	7%	7,49
2. Forhold til mennesker	57	39	3	7,46
3. Huset eller lejligheden	53	39	8	7,09
4. Levestandarden	45	49	6	6,83
5. Sådan bruger du dine hobbyer	47	42	10	6,74
6. Den tid, der er til rådighed	43	46	10	6,52
7. Indtægter	30	54	15	5,75
8. Samfundets form	19	63	17	5,08
9. Demokratiets funktion	17	60	21	4,82
Gennemsnit af 9 varer	41	47	11	6,42

For at forenkle resultaterne for hele Fællesskabet og for hvert af landene vil vi kun bruge de gennemsnitlige tilfredshedsscorer som en medfinansiering. Det er tilstrækkeligt at huske, at da omdrejningspunktet for scoren er 5,0, måler enhver højere værdi (maksimalt 10,0) en følelse af tilfredshed og enhver lavere værdi (minimum 0) en følelse af utilfredshed.

For Fællesskabet som helhed giver en gennemgang af tabel 62 en række relevante oplysninger, som vil blive drøftet i anden del:

1° Tilfredsheden hos mænd og kvinder er næsten ens for hvert af de pågældende områder.

Generelt er folk på 55 år og derover noget mere tilfredse end dem, der er yngre, men der opretholdes en lige grad af tilfredshed mellem kønnene på tværs af aldersgrupper.

3° Tilfredshed er næppe påvirket af uddannelsesniveauet; I mindre grader det snarere de mest uddannede mennesker, der synes at være mindst tilfredse, undtagen med hensyn til bolig, levestandard, indkomst, fritid og tid til rådighed.

4° Tilfredsheden er noget lavere i store byer end i små byer og landsbyer, især med hensyn til boliger, hvor man bor, og hvad der er til rådighed.

¹ Tilfredse områder er rangeret i faldende rækkefølge efter gennemsnitlige scorer. Som en påmindelse vil tilfredsheden med ens eget arbejde (for personer i lønnet beskæftigelse) komme lige før levestandarden: høj tilfredshed 46 %, middel tilfredshed 47 %, lav tilfredshed 6 % gennemsnitlig score 6,93. Manglende svar er ikke medtaget i tabellen.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om kvinder og mænd i Europa – maj 1975

Tabel 62

Specifikke tilfredshedsindekser efter køn, alder, uddannelsesniveau og lokalitetens størrelse

	Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau			Lokalitetens størrelse		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsmålsgrund	Høj	Landsby	Den lille by	Den store by
1. Det sted, hvor du bor	7,55	6,84	7,48	8,04	7,42	6,86	7,46	7,71	7,55	7,48	7,27	7,77	7,56	7,04
2. Forhold til mennesker	7,52	7,12	7,45	7,82	7,4	7,23	7,3	7,7	7,48	7,53	7,25	7,54	7,49	7,35
3. Huset eller lejligheden	7,08	6,8	6,91	7,51	7,1	6,85	6,93	7,55	7	7,21	7,2	7,32	7,2	6,67
4. Levestandarden	6,85	6,51	6,82	7,07	6,81	6,77	6,8	6,88	6,61	7,1	7,13	6,74	7,03	6,67
5. Sådan bruger du dine hobbyer	6,98	6,87	6,65	7,59	6,51	6,62	6,13	7,16	6,64	6,85	6,9	6,68	6,86	6,66
6. Den tid, der er til rådighed	6,43	6,23	5,8	7,62	6,59	6,2	6,12	7,72	6,65	6,46	5,71	6,6	6,57	6,36
7. Indtægter	5,72	5,06	5,92	5,72	5,77	5,33	5,95	5,71	5,53	6,19	5,76	5,7	5,93	5,65
8. Samfundets form	4,98	4,72	4,91	5,23	5,16	5	5,04	5,49	5,07	5,36	4,59	5,16	4,98	5,09
9. Demokratiets funktion	4,72	4,46	4,7	4,89	4,91	4,63	4,81	5,29	4,78	5,16	4,36	4,86	4,78	4,8
	6,43	6,08	6,29	6,83	6,41	6,17	6,28	6,8	6,37	6,59	6,24	6,49	6,49	6,25

Selv om tilfredshedsniveauet generelt er meget ens, uanset respondenternes køn, alder, uddannelsesniveau og bopæl, er der store forskelle mellem landene.

Der kan opstilles to forskellige ranglister mellem landene:

1° Ifølge gennemsnittet af de scorer, der er opnået for de ni aspekter af tilfredshed, der er undersøgt:¹ Danmark har det højeste gennemsnit efterfulgt af Irland og Belgien. Luxembourg og Nederlandene Tyskland og Det Forenede Kongerige ligger stadig over fællesskabsgennemsnittet. Frankrig og Italien er nedenfor.

Landegennemsnit for de ni tilfredshedsscorer

1. Danmark	7,51
2. Irland	7,32
3. Belgien/Belgien	7,30
4. Luxembourg	7,10
5. Nederland	7,05
6. Deutschland	6,73
7. Det Forenede Kongerige	6,68
EF-gennemsnit	6,42
8. Frankrig	6,18
9. Italia	5,54

2 ° Ifølge landenes placeringer for hvert aspekt af tilfredshed, hvilket gør det muligt i den internationale sammenligning at fjerne mulige forskelle i måden at besvare en række spørgsmål på i samme skala; Klassifikationsrækkefølgen er næsten nøjagtig den samme:

Gennemsnitlige land rangerer for de ni typer af tilfredshed

1. Danmark	2,33
------------	------

1 Her tager vi ikke hensyn til arbejdsglæde, som diskuteret ovenfor, fordi spørgsmålet kun blev stillet af personer, der udøver lønnet beskæftigelse.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

2. Irland	3,00
3. Belgien/Belgien	3,22
4. Luxembourg	4,11
5. Nederland	4,33
6. Det Forenede Kongerige	5,67
7. Deutschland	6,00
8. Frankrig	7,56
9. Italia	8,78

Uanset den anvendte klassificering er alle de "små" lande, uanset hvor forskellige de måtte være fra hinanden, navnlig på det socioøkonomiske område, således forandre fire "store" lande.¹

Forskellene mellem landene for hvert område af satisfaction er også meget markante, som vist i tabel 63.

Den største spredning ses for de to sidste poster: samfundets form og demokratiets funktion, hvor graden af tilfredshed i de tre lande med de højeste scorer (Luxembourg, Tyskland, Belgien) er meget højere end i de tre lande med de laveste scorer (Det Forenede Kongerige, Frankrig og frem for alt Italien).

1 Disse resultater bekræfter resultaterne fra 1973, se "Tilfredshed og utilfredshed med levevilkårene i landene i Det Europæiske Fællesskab". Bruxelles, juni 1974.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 63

Despecifikke tilfredshedsniveauer i hvert af Fællesskabets lande

1. Det sted, hvor du bor		2. Forhold til mennesker		3. Huset eller lejligheden	
Irland	8,66	Irland	8,96	Irland	8,29
Danmark	8,48	Danmark	8,57	Danmark	7,94
Belgien/Belgien	8,14	Det Forenede Kongerige	8,00	Belgien/Belgien	7,92
Nederland	7,77	Belgien/Belgien	7,79	Luxembourg	7,80
Det Forenede Kongerige	7,62	Luxembourg	7,67	Nederland	7,60
Luxembourg	7,53	EF-gennemsnit	7,46	Det Forenede Kongerige	7,41
EF-gennemsnit	7,49	Deutschland	7,42	EF-gennemsnit	7,09
Frankrig	7,37	Frankrig	7,16	Deutschland	7,06
Italia	7,34	Italia	7,05	Frankrig	6,96
Deutschland	7,28	Nederland	7,02	Italia	6,48
4. Levestandarden		5. Sådan bruger du dine hobbyer		6. Den tid, der er til rådighed	
Danmark	8,16	Danmark	8,16	Irland	7,56
Belgien/Belgien	7,75	Irland	7,94	Nederland	7,55
Nederland	7,70	Nederland	7,86	Danmark	7,54
Luxembourg	7,36	Belgien/Belgien	7,59	Belgien/Belgien	7,39
Det Forenede Kongerige	7,16	Det Forenede Kongerige	7,28	Luxembourg	6,90
Irland	7,04	Luxembourg	7,25	Det Forenede Kongerige	6,72
Deutschland	7,01	Deutschland	6,77	EF-gennemsnit	6,52
EF-gennemsnit	6,83	EF-gennemsnit	6,74	Frankrig	6,42
Frankrig	6,65	Frankrig	6,21	Deutschland	6,33
Italia	5,93	Italia	6,00	Italia	6,04
7. Indtægter		8. Samfundets form		9. Demokratiets funktion	
Danmark	7,07	Luxembourg	6,58	Deutschland	6,26
Nederland	6,77	Deutschland	6,41	Luxembourg	6,10
Belgien/Belgien	6,74	Belgien/Belgien	6,38	Belgien/Belgien	6,04
Luxembourg	6,73	Irland	6,02	Danmark	5,76
Irland	6,34	Danmark	5,88	Nederland	5,67
Det Forenede Kongerige	6,16	Nederland	5,55	Irland	5,11
Deutschland	5,99	Det Forenede Kongerige	5,11	EF-gennemsnit	4,82
EF-gennemsnit	5,75	EF-gennemsnit	5,08	Frankrig	4,81
Frankrig	5,34	Frankrig	4,72	Det Forenede Kongerige	4,62

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Italia	4,84	Italia	3,31	Italia	2,83
--------	------	--------	------	--------	------

VIII Følelsen af lykke

Den nylige succes med begrebet "livskvalitet" har medført en bedre præcisering af det psykosociale indhold af nært beslægtede begreber såsom "tilfredshed", "lykke", "velvære" osv.¹ Det antages generelt, at begrebet "tilfredshed" svarer til en vis tilstand af velvære, hvis indhold overvejende er materielt (sikkerhed, komfort osv.), mens begrebet "lykke" snarere er forbundet med individuelle eller endog intime faktorer såsom sundhed og interpersonelle relationer.

I forskning i kvinders og mænds komparative holdninger til livet kunne man ikke lade være med at forsøge at måle denne yderst subjektive følelse: lykke.

Lad os gå videre til et mere personligt emne. Nåralt er sagt og gjort, kan du sige, hvordan vont ting for dig lige nu? Er du virkelig glad, glad nok eller ikke alt for glad lige nu?²

Som med tilfredshed er svarene fra mænd og kvinder meget ens: I hele Fællesskabet siger 16 % af respondenterne, at de er "virkelig glade", 54 % "helt glade" og 27 % "ikke alt for glade".

Alder har ringe indflydelse på, hvordan følelsen af lykke kommer til udtryk hos mænd, mens kvinder får en mindre fremtrædende plads hos dem, der siger, at de er "virkelig lykkelige", i takt med at årene tager til.

Lykken stiger også med respondentens uddannelses- og indkomstniveau, men den vigtigste variabel synes som forventet at være familiesituationen: personer, der er gift eller bor i et par, siger, at de er dobbelt så ofte "virkelig lykkelige" som personer, der er skilt, separeret eller enke; Singler falder mellem disse to kategorier.

1 Se navnlig D. SAINT-PAULs undersøgelse af SOFRES for det franske ministerium for livskvalitet: "For en subjektiv definition af livskvalitet". Paris, den 74. november.

2 Det er bevidst, at spørgsmålet ikke omfatter en udvidelse i negativ forstand (»ret ulykkelig« og »meget ulykkelig«) for at undgå en vis virkning af beskedenhed i svarene. Det betyder, at folk, der føler sig temmelig ulykkelige eller meget ulykkelige, sandsynligvis valgte "ikke alt for glade" svar.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 64

Den generelle følelse af lykke efter køn, køn, uddannelsesniveau, lokalitetens størrelse, indkomst og familiesituation

(Sammen med Fællesskabet)

	Virkelig glad	Temmelig glad	Ikke alt for glad	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	16 %	54 %	27 %	3 %
Mænd	15	54	28	3
Heraf: 15 til 24 år	14	53	30	3
25 til 54 år	15	57	26	2
55 år og derover	15	51	30	4
Kvinder	17	53	27	3
Heraf: 15 til 24 år	21	56	20	3
25 til 54 år	17	55	25	3
55 år og derover	14	47	35	4
Uddannelsesniveau:				
- lav	13	52	32	3
-gennemsnit	18	58	21	3
- høj	20	54	22	4
Lokalitetens størrelse				
- landsby	16	55	27	2
Den lille by	16	54	27	3
- stor by	16	52	28	4
Familieindkomst:				
beskeden	14	47	37	2
-gennemsnit	15	56	26	3
- let	20	60	18	2
Familiesituation:				
- enlig	13	53	30	4
- gift	17	56	25	2
Lever maritalt	23	41	27	9
Skilsmisse	8	43	41	8
- særskilt	2	33	54	11
- enkemand	11	45	40	4

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Forskellene mellem landene er mindre markante end for følelsen af tilfredshed, men landenes rangordning er ret ens for hver af de to dimensioner: Danmark og Belgien går forrest, og Frankrig, Tyskland og Italien ligger nederst på listen:

	Virkelig glad	Meget tilfreds
Danmark	38 %	51 %
Belgien/Belgien	35	39
Nederland	31	33
Luxembourg	24	26
Det Forenede Kongerige	22	33
Irland	17	36
EF-gennemsnit	16	20
Frankrig	16	16
Deutschland	11	13
Italia	6	7

Kvinder virker lidt lykkeligere end mænd i Danmark, Det Forenede Kongerige og Irland. Generelt er kvinder noget mere tilbøjelige end ældre kvinder. Familiesituationen er næsten overalt diskriminerende, især i Danmark. Det bekræftes derfor, at følelsen af lykke for begge køn er stærkt forbundet med de mest personlige aspekter af livet, som det leves i en given kultur.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 65

Følelsen af lykke i henhold til køn og køn

(Virkelig lykkeligt svar, efter land)

	Mænd				Kvinder				Familiesituation		
	I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Gift eller i et par	Enlig	Skilt, separeret, enke
Danmark	35 %	42 %	37 %	30 %	41 %	41 %	46 %	31 %	42 %	32 %	18 %
Belgien/ Belgien	34	36	35	30	38	46	40	31	39	37	17
Nederland	32	27	33	33	30	35	33	21	22	36	9
Luxembourg	22	15	25	20	26	8	31	28	29	18	8
Forenede kindom	19	16	23	13	25	26	24	25	23	18	20
Irland	14	14	16	11	19	27	17	15	17	17	12
Frankrig	14	16	13	15	18	25	18	13	18	17	13
Deutschland	12	11	9	18	10	15	11	6	13	9	5
Italia	5	6	5	6	6	11	3	6	4	7	7

IX Holdninger over for Det Europæiske Fællesskab og Europas forening

Tidligere arbejde har vist, at køn er en svag indikator for holdninger til Europa: i næsten alle lande kommer det godt efter den politiske orientering, at uddannelsesniveau, beskæftigelse og indkomst, selv når man tager hensyn til, så snart forholdet mellem disse forskellige variabler tages i betragtning.¹

Uden her at gentage svarene på de mange spørgsmål vedrørende det fælles marked, Det europæiske Fællesskab og Europas unificering, som blev stillet i denne undersøgelse, vil vi begrænse os til tre spørgsmål: en om det fælles marked, en anden om Europas forening og en tredje om den indflydelse, som udviklingen af Det Europæiske Fællesskab kan have på udviklingen af kvinders status.

1. Det fælles marked

"Mener De generelt, at det (for Deres land) at være en del af Det Europæiske Fællesskab (Fællesmarkedet) er en god ting, en dårlig ting eller en god ting eller endårlig ting?"

I Fællesskabet som helhed mener 59 % af de adspurgte, at det fælles marked er en god ting, sammenlignet med 9 %, der mener noget andet, og 32 %, der ikke tager stilling eller ikke svarer. Mænd reagerer lidt oftere end kvinder på en positiv måde (63 mod 55 %). Yngre mænd og ældre kvinder er noget mindre gunstige, men den vigtigste variabel er uddannelsesniveauet.

Blandt dem, der udtrykker en klar, positiv eller negativ mening, er der ingen signifikant forskel mellem de to køn:

1 Se "Europa set af europæerne", Bruxelles, august 1974.

2 Se Euro-Barometer nr. 3, juni-juli 1975.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Mener, at det fælles marked er "en god ting"

(ud af 100 personer, der stiller op)

Mænd	86 %
Heraf: 15 til 24 år	88
25 til 54 år	85
55 år og derover	88
Kvinder	87 %
Heraf: 15 til 24 år	88
25 til 54 år	89
55 år og derover	85

Kvinder er lige så gunstige som mænd, uden nogen væsentlig forskel afhængigt af situationen, når de har erhvervet desociopolitiske færdigheder (uddannelse, information osv.) til at udtrykke deres synspunkter.

Tabel 66

Fællesmarked: godt eller dårligtafhængigt af køn, køn og uddannelsesniveau
(Sammen med Fællesskabet)

	Det gode	Det forkerte	Hverken godt eller dårligt	Ubesvarede spørgsmål
Sammen	59 %	9 %	23 %	9 %
Mænd	63	10	21	6
Heraf: 15 til 24 år	57	8	29	6
25 til 54 år	64	11	20	5
55 år og derover	66	9	18	7
Kvinder	55	8	25	12
Heraf: 15 til 24 år	57	8	25	10
25 til 54 år	57	7	26	10
55 år og derover	50	9	24	17
Uddannelsesniveau:				
- lav	52	11	24	13
-gennemsnit	63	7	24	6
- høj	76	4	17	3

Forskellene mellem landene står i kontrast til på den ene side de seks "grundlæggende" lande, hvor seks til syv ud af ti af respondenterne går ind for det fælles marked, og på den anden side de tre nye medlemsstater. (Se tabel 67).

Mænd er mere gunstige end kvinder overalt, især i Irland, Nederlandene og Belgien. Alder spiller en anden rolle afhængigt af land og køn: ældre mænd er mere gunstige, undtagen i Belgien og Luxembourg. Ældre kvinder er mindre gunstige, undtagen i Storbritannien og Danmark.

Disse forskelle kan i nogle lande forklares ved indflydelsen fra uddannelsesniveauet, som er særlig vigtigt i Belgien, Tyskland, Det Forenede Kongerige og Nederlandene. I Belgien f.eks. er unge af begge køn, men især kvinder, langt mere gunstige for markedet end deres ældre, sandsynligvis fordi de er mere uddannede og bedre informerede. Men en anden indflydelse har tendens til at bestemme holdninger: den nationale kultur og, kan man sige, længden af erfaringen i Det Europæiske Fællesskab.

Det er slående, at selv om forskellen mellem de to køns holdninger og forskellen i uddannelsesniveau i gennemsnit er af samme størrelsesorden i alle seks »grundlæggende« lande på den ene side og i de tre nye medlemsstater på den anden side, spiller aldersindflydelsen en anden rolle.

Blandt "S ix" er ældre kvinder (55 år og derover) betydeligt mindre gunstige end yngre kvinder, mens ældre mænd (undtagen i Belgien og Luxembourg) er lidt mere gunstige. Blandt de "tre" er personer i samme aldersgruppe, og navnlig mænd, derimod klart mere gunstige end yngre mennesker. (Se tabel 68).

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

En forklarende antagelse er, at kvindernes positive holdning »normalt« påvirkes af uddannelsesniveaue, når der har været en temmelig lang erfaring med Fællesskabet for landet.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 67

Holdninger, der er gunstige for det fælles marked efter køn; åge og uddannelsesniveau

(Godt svar, efter land)¹

		Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
		I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgs målsgr und	Høj
Italia	(71 %)	76 %	69 %	78 %	75 %	67 %	71 %	67 %	63 %	68 %	76 %	79 %
Luxembourg	(65 %)	67	81	65	61	62	80	63	52	67	66	58
Frankrig	(64 %)	70	57	73	73	59	62	59	54	55	69	73
Nederland	(64 %)	71	67	75	67	57	69	59	47	55	73	80
Belgien	(57 %)	64	74	64	55	51	73	51	39	41	63	82
Deutschland	(56 %)	59	59	56	64	54	56	56	50	50	59	81
Irland	(50 %)	59	50	60	61	42	44	40	43	43	56	53
Det Forenede Kongerige	(47 %)	51	36	53	56	43	34	48	40	40	56	70
Danmark	(36 %)	40	24	44	39	34	19	35	39	32	44	40

1 Landene rangeres i faldende rækkefølge efter frekvenser i svaret "Det fælles marked er en god ting". Procentsatserne i parentes svarer til alle respondenter i hvert land.

Tabel 68

Forskelle i "unges" og "gamle menneskers" holdninger til det fælles marked efter køn og land

	Mænd			Kvinder		
	-25	55+	Forskel	-25	55+	Forskel
Belgien/Belgien	74 %	55 %	-19	73 %	39 %	-34
Deutschland	59	64	5	56	50	-6
Frankrig	57	73	16	62	54	-8
Italia	69	75	6	71	63	-8
Luxembourg	81	61	-20	80	52	-28
Nederland	67	67	0	69	47	-22
Sæt af "Seks"	64	69	5	64	53	-11
Danmark	24 %	39 %	15	19 %	39 %	20
Irland	50	61	11	44	43	-4
Det Forenede Kongerige	36	56	20	34	40	6
Sæt af "Tre"	36	55	19	34	40	6

2. Europas forening

"Er De i det store og hele for, imod eller ligeglad med Europas forening?"

Syv ud af ti respondenter (69 %) går stærkt ind for (35 %) eller for (34 %) Europas forening. Kun 9 % er ugunstige, og 22 % er udifferentierede eller reagerer ikke.

Kvinder er betydeligt mindre gunstige end mænd. Alder, igen, er forskellig for begge køn: Mænd i alderen 15-24 år er mindre gunstige end deres ældre, mens kvinder over 55 år er mindre gunstige.

Uddannelsesniveauet synes at være den vigtigste variabel.

(Se tabel 69).

Tabel 69

Holdninger til Europas forening efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

		Meget gunstig	Ret gunstig	Ligegyldige	Forholdsvis ugunstig	Meget ugunstig	Ubesvarede spørgsmål
	Sammen	35 %	34 %	15 %	5 %	4 %	7 %
Mænd		43	32	12	4	4	5
Heraf:	15 til 24 år	32	36	17	6	3	6
	25 til 54 år	42	33	12	5	4	4
	55 år og derover	51	27	10	4	4	4
Kvinder		28	36	19	5	3	9
Heraf:	15 til 24 år	29	36	21	5	2	7
	25 til 54 år	28	39	17	5	3	8
	55 år og derover	28	30	21	5	4	12
Uddannelsesniveau:							
	- lav	30	32	19	6	4	9
	- gennemsnit	38	37	13	4	3	5
	- høj	50	35	8	3	2	2

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Forskellene mellem landene er endnu større end i det foregående spørgsmål: på den ene side støtter offentligheden i de seks "grundlæggende" lande Europas forening i en andel af syv eller otte ud af ti (76 %); I de tre nye medlemsstater er flertallet kun lige nået (50 %). Det skal dog bemærkes, at scoren for Irland overstiger scoren for Belgien, hvilket skyldes, at antallet af personer, der erklærer, at de er forskellige eller ikke svarer, er halvdelen gang højere i Belgien.

1 ud af 100 respondenter

	Belgien	Irland
	%	%
Meget gunstig	23	23
Ret gunstigt	32	34
Ligegyldige	28	22
Forholdsvis ugunstig	2	8
Meget ugunstig	1	7
Svarer ikke	14	6
I alt	100	100

2 ud af 100 personer, der udtaler sig.

	Belgien	Irland
	%	%
Meget gunstig	40	32
Ret gunstigt	55	47
Forholdsvis ugunstig	3	33
Meget ugunstig	2	10
I alt	100	100

I nogle lande, bortset fra Luxembourg, er kvinder mindre gunstige end mænd for Europas forening. Forskellen er særlig markant i Irland, Italien og Belgien. Det skyldes i høj grad antallet af ligegyldige eller manglende svar, som er langt mere udbredt blandt kvinder.

Procentdel af ligegyldige eller manglende svar efter land:

	Mænd	Kvinder	F/H-forhold
Italia	11 %	28 %	2,5
Nederlog	18	35	1,9
Irland	18	35	1,9
Danmark	20	34	1,7
Frankrig	13	22	1,7
Deutschland	15	24	1,6
Belgien/Belgien	34	49	1,4
Det Forenede Kongerige	23	33	1,4
Luxembourg	18	17	0,9

Med hensyn til alder sker dette igen på en anden måde afhængigt af køn og land, men også på en anden måde end det, jeg har set ovenfor (jf. tabel 68) med hensyn til svaret vedrørende fællesmarkedet.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Blandt mænd har de ældre stadig en tendens til at være lidt mere gunstige end de yngre, men Belgien er stadig undtagelsen. Denne tendens er mere udtalt i de nye medlemsstater. Der er så lidt forskel på holdningerne til det fælles marked.

Blandt kvinder er de ældste mindre gunstige end de yngste, især i Belgien, men også i Italien, Nederlandene og Tyskland. I Det Forenede Kongerige, og endnu mere markant end med hensyn til det fælles marked, er ældre kvinder langt mere gunstige end ældrekvinder med hensyn til Europas forening. Tendensen er den samme, som vi har set med hensyn til det fælles marked, men den er mere udtalt, især i Det Forenede Kongerige.

Hvad angår uddannelsesniveauet, har det en stærk indflydelse på uddannelse inæsten alle lande, men især i Belgien og Det Forenede Kongerige.

Det ser i sidste ende ud til, at et mere politisk emne som et af Europas fædreland er relativt mindre begunstiget (eller mere præcist mødt med mere ligegyldighed) blandt ældre kvinder i lande, hvor disse kvinder er mindre uddannede og mindre politiserede (Belgien), men at andre variabler også er involveret, som det er tilfældet i Det Forenede Kongerige, hvor "anti-europæiske" kampagner sandsynligvis mere effektivt har nået de yngre kvinder, dvs. de mest uddannede og mest velbevandede, ved at hælde dem mere mod en holdning om at undlade at stemme end mod en ærlig negativ holdning.

Tabel 70 viser fordelingen af positive holdninger til Europas forening efter køn, alder og uddannelsesniveau.

Tabel 71 viser for hvert land, for de to ekstreme aldersgrupper og for hvert køn forskellen i hyppigheden af den positive holdning.

Tabel 72 viser de samlede resultater, opdelt efter køn og alder, for Belgien og Det Forenede Kongerige, således at det i to lande med omtrent samme gennemsnitlige score for positive holdninger (henholdsvis 52 % og 50 %) fremgår, hvilke store forskelle der findes, navnlig blandt kvinder, alt efter om de er »i stand« til at udtale sig i den ene eller den anden retning.

Tabel 70

Holdninger til Europas forening efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Svarer "meget gunstigt" eller "snarere gunstigt" med løns)¹

		Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
		I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgs målsgr und	Høj
Luxembourg	(80 %)	80 %	85 %	78 %	82 %	81 %	84 %	81 %	72 %	79 %	79 %	81 %
Frankrig	(77 %)	82	76	82	85	74	70	74	75	68	83	87
Deutschland	(77 %)	82	75	79	90	73	77	79	63	72	82	87
Italia	(77 %)	85	83	87	84	69	83	67	60	71	86	89
Nederland	(65 %)	72	65	77	67	59	67	62	48	56	77	80
Belgien	(52 %)	63	69	66	55	48	63	53	32	39	60	84
Den "seks"	(76 %)	81	78	81	84	70	76	72	62	69	81	87
Irland	(57 %)	66	51	66	74	46	45	54	47	51	62	63
Det Forenede Kongerige	(50 %)	55	40	55	61	46	32	51	46	44	59	74
Danmark	(41 %)	43	31	47	43	41	36	43	39	37	52	46
De "tre"	(50 %)	54	40	55	61	46	33	50	46	44	59	68

1 Landene rangordnes i faldende orden efter hyppigheden af den "meget gunstige" eller "ret gunstige" reaktion. Procentsatserne i parentes svarer til alle respondenter i hvert land.

Tabel 71

Forskelle i holdninger mellem "unge" og "gamle" til Europas forening efter køn og land

(Svar "meget gunstigt" eller "snarere gunstigt")

	Mænd			Kvinder		
	-25	55+	Forskel	-25	55+	Forskel
Belgien/ Belgien	69 %	55 %	-14	63 %	32 %	-31
Deutschland	75	90	15	77	63	-14
Frankrig	76	85	9	70	75	5
Italien	83	84	1	83	60	-23
Luxembourg	85	82	-3	84	72	-12
Nederland	65	67	2	67	48	-19
Sæt af "Seks"	78	84	6	76	62	-14
Danmark	31 %	43 %	12	36 %	39 %	3
Irland	51	74	23	45	47	2
Det Forenede Kongerige	40	61	21	32	46	14
Sæt af "Tre"	40	61	21	33	46	13

Tabel 72

Forskelle i holdningerne i det elgiskeTyskland og Det forenede Kongerigetil Europas foreningpågrundlagaf køn

	Belgien (52 %)						Det Forenede Kongerige (50 %)					
	Mænd			Kvinder			Mænd			Kvinder		
	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %
1 ud af 100 respondenter												
Meget gunstig	32	25	30	23	18	16	13	33	42	15	26	24
Ret gunstigt	37	41	25	40	35	16	27	22	19	17	25	22
Ligegyldige	23	22	23	25	27	44	27	17	11	33	17	20
Forholdsvis ugunstig	2	1	4	1	3	1	12	12	8	12	11	12
Meget ugunstig	.	1	3	1	1	1	12	11	14	8	9	11
Ubesvarede spørgsmål	6	10	15	10	16	22	9	5	6	15	12	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2 ud af 100 personer, der udtaler sig selv												
Meget gunstig	45	37	48	35	32	47	20	42	50	29	37	35
Ret gunstigt	52	60	40	62	61	47	42	28	23	33	35	32
Forholdsvis ugunstig	3		7		5	3	19	16	10	23	15	17
Meget ugunstig	.	3	5	3	2	3	19	14	17	15	13	16
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

3. Det Europæiske Fællesskab og kvinders ændrede status

»Mener De, at udviklingen af Det Europæiske Fællesskab (Fællesmarkedet) kan have en god indflydelse, en dårlig indflydelse eller slet ingen indflydelse på udviklingen af kvinders status?«

Kun 34% af befolkningen i Fællesskabet som helhed mener, at udviklingen af Fællesskabet kan have en "god indflydelse" på udviklingen af kvinders status; 4 % erværst, og 62 % ser ingen sammenhæng mellem de to emner.

Der er få forskelle mellem mænds og kvinders svar, bortset fra at kvinder, og især ældre kvinder, er betydeligt mere tilbøjelige til ikke at give udtryk for deres synspunkter.

Uddannelsesniveauet påvirker de manglende svar og påvirker de positive svar, dvs. at det svar, der udtrykkeligt afspejler den manglende opfattelse af et forhold mellem fagene (»ingen indflydelse overhovedet«), der er så konstant for de tre uddannelsesniveauer, viser os, at det er den mest udbredte holdning.

Jf. tabel 73.

Indflydelsen af alder er ret lav blandt mænd. De to magikere, der skændes om deres forhold – forholdet mellem Det Europæiske Fællesskab og forholdet mellem kvinder og mænd – har forskellige virkninger: ældre mænd forventer oftere en gunstig indflydelse i Det Forenede Kongerige og Irland samt i Luxembourg; Dette er imidlertid ikke tilfældet i Belgien, hvor ligegyldigheden, som vi har set ovenfor, er meget stor blandt de ældre.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 73

Den forventede indvirkning af Det Europæiske Fællesskabs udvikling på ændringer i kvinders status efter køn, køn og uddannelsesniveau

(Sammen med Fællesskabet)

		God indflydelse	Dårlig indflydelse	Ingen indflydelse overhovedet	Ubesvarede spørgsmål
Sammen		34 %	4 %	37 %	25 %
Mænd		37	6	37	20
Heraf:	15 til 24 år	35	5	39	21
	25 til 54 år	37	6	40	17
	55 år og derover	38	5	32	25
Kvinder		32	3	36	29
Heraf:	15 til 24 år	34	3	39	24
	25 til 54 år	35	3	35	27
	55 år og derover	24	3	36	37
Uddannelsesniveau:					
	- lav	30	5	36	29
	- gennemsnit	36	4	38	22
	- høj	46	3	36	15

Jeg kom først med de positive svar, efterfulgt af Irland og Frankrig. Tyskland, Danmark og Det Forenede Kongerige kommer i slutningen af listen. Dette viser, at de, der lægger stor vægt på problemet med kvinders status, er mere tilbøjelige til at forvente indflydelse på Fællesskabets udvikling.¹ I Danmark og Det Forenede Kongerige beskriver en større andel af dem, der forventer indflydelse, den negativt end i andre lande.

Jf. tabel 74.

Blandt kvinder er alder mere fremtrædende, undtagen i Danmark og Det Forenede Kongerige, og ældre kvinders reaktioner i de fleste lande afspejler mindre opmærksomhed på problemet med kvinders status og mindre interesse i Det Europæiske Fællesskab.

Instruktion er næsten overalt i retning af et kraftigt fald i manglende respons, når man bevæger sig fra lavt til højt niveau, men påvirker svaret af usikkerhed (eller ligegyldighed) meget mindre: Selv i nogle lande (Luxembourg, Belgien, Frankrig, Nederlandene, Det Forenede Kongerige) ville den have tendens til at øge den, hvilket viser, hvor svagt det opfattede forhold mellem Det Europæiske Fællesskab og problemet med kvinders status er. Ikke desto mindre er uddannelsens indvirkning på den afmålte holdning generelt positiv, især i Irland og Belgien.

Se tabel 75.

1 Jf. tabel 1, s. 9

Tabel 74

Den forventede indflydelse af Det Europæiske Fællesskabs udvikling på udviklingen af kvinders status
(Ved betalings)

	Forvent indflydelse		Forvent ingen indflydelse overhovedet	Ubesvarede spørgsmål
	gunstig	ugunstige		
Italia	54 %	2 %	20 %	24 %
Irland	51	6	30	13
Frankrig	41	2	31	26
Belgien/Belgien	34	2	22	42
Luxembourg	34	6	28	32
Nederland	31	4	27	38
Deutschland	26	4	51	19
Danmark	21	9	36	34
Det Forenede Kongerige	19	9	47	25

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 75

Den positive indflydelse, som Det Europæiske Fællesskabs udvikling har på ændringer i kvindersstatusefter køn, køn og uddannelsesniveau

(God påvirkningsreaktion efter land)¹

		Mænd				Kvinder				Uddannelsesniveau		
		I alt	-25	'25/54	55+	I alt	-25	'25/54	55+	Lavt	Søgsm ålsgrun d	Høj
Italia	(54 %)	58 %	53 %	62 %	56 %	49 %	56 %	52 %	35 %	48 %	63 %	66 %
Irland	(51 %)	52	43	55	55	49	56	50	43	39	57	68
Frankrig	(41 %)	41	40	39	45	40	39	44	33	35	46	43
Belgien	(34 %)	38	47	39	32	30	43	32	19	24	38	49
Luxembourg	(34 %)	30	11	33	36	36	32	44	26	33	39	28
Nederland	(31 %)	36	27	41	32	26	28	29	18	25	38	41
Deutschland	(26 %)	28	23	27	30	25	22	30	20	24	28	34
Danmark	(21 %)	23	21	22	21	20	16	23	20	17	29	25
Det Forenede Kongerige	(19 %)	22	12	21	27	17	18	17	17	18	20	28

1 Landene rangordnes i faldende orden efter reaktionen "god indflydelse".

Del II

Forklarende essay om dannelsen af holdninger til kvinders status

Introduktion til metodikken

Læsning af den første del viste kompleksiteten af det undersøgte problem: Mænds og kvinders holdninger, der bestemmes både af respondenternes individuelle karakteristika (køn, alder, uddannelse osv.) og af dem i det samfund, de tilhører, er undertiden ens og undertiden forskellige. disse determinanter interagerer med hinanden; Svarene på et spørgsmål er i sig selv statistisk forbundet med svarene på et andet spørgsmål osv.

I et forsøg på at forklare, hvordan disse holdninger dannes, dvs. at reducere kompleksiteten af de indsamlede data til så enkel en fortolkning som muligt, en nødvendig sti for videnskabelig forskning, er der udført flere analyser:

en typologisk (klyngeanalyse), der har til formål at inddele alle 9500 adspurgte personer, der er karakteriseret ved en række variabler (de svar, der gives, og de karakteristika, der kendes af hver enkelt), i et begrænset antal grupper (eller »typer«), således at disse personer er så »lignende« som muligt inden for hver gruppe, og typerne erså forskellige som muligt fra hinanden

faktoranalyser for hvert land på grundlag af svarene på de spørgsmål, der er direkte relevante for vores emne, med henblik på at fastslå, om og i hvilket omfang sammenhængen mellem alledisse svar, to til to, sandsynligvis kan forklares ved et lille antal "faktorer"

- en anskaldes »multiple Classification Analysis«, hvilket gør det muligt at måle den forklarende værdi af en række variabler (køn, alder, uddannelse, indkomst osv.) og den relative vægt af hver af de »faktorer«, der er identificeret for hver variabel i forhold til de andre, under hensyntagen til de indbyrdes forbindelser mellem dem.

Hver af disse metoder vil give os mulighed for at udlede hypoteser, og måske konklusioner, fra massen af indsamlede data.

Vi vil starte med den typologiske analyse.

II Typologisk analyse af offentlighedens holdning til kvinders status ¹

Denne analyse bestod i en samlet behandling af svarene på følgende spørgsmål:

- den betydning, der tillægges problemet med kvinders status,
- vurdering af forandringshastigheden

de chancer, som kvinder i forhold til mænd har for at lykkes i deres liv,

områder, der svarer til ulemper eller forskelsbehandling

- billedet af politik ("menneskelige anliggender")

tillid til en mand eller kvinde som politisk repræsentant i Parlamentet.

Resultatet af behandlingen af svarene på disse spørgsmål blev derefter rapporteret til de domme, der blev afsagt om afhjælpning af forskellene mellem de to køns respektive roller. om kvinder, der opfordrer til at mindske forskellene, om kvinders rolle i politik og om respondenternes individuelle karakteristika.

Denne analyse afslører ved successive reduktioner graden af heterogenitet syv grupper, som selv kan reduceres til fem hovedtyper, som »forklarer« 30,4% af de oplysninger, der er indeholdt i de seks aktive variabler:

¹ Analyse ledet af Héléne RIFFAULT.

Første type: af forandringens aktivister

Denne gruppe udgør 34 % af det samlede antal respondenter og består af 45 % mænd og 55 % kvinder.

Disse "militante" mener, at kvinders plads i samfundet er et vigtigt spørgsmål, at flertallet af kvinder ønsker forandring, og at flertallet af mænd ikke gør det, at kvinder har ret til at kræve, at forskelle mindskes, og at forandring ikke sker hurtigt nok. De er absolut imod, at politik er en mænds affære, og mener, at mænds og kvinders roller bør være de samme i politik. Desuden har de lige så stor tillid til en kvinde som til en mand som til en repræsentant i Parlamentet.

Inden for denne type kan der skelnes mellem to undergrupper:

- en (IA), der repræsenterer 14 % af den samlede arbejdsstyrke, med 43 % mænd og 57 % kvinder, mener, at kvinder i øjeblikket er lige så tilbøjelige som mænd til at få succes i deres liv;
- den anden (IB), hvor 20 % af den samlede arbejdsstyrke (46 % mænd og 54 % kvinder) mener, at kvinder er mindre tilbøjelige; Denne gruppe har meget travlt med mennesker med et højt uddannelsesniveau og tilhørende byområder.

Disse to grupper af "forandringsaktivister" er de mest interesserede i politiske diskussioner; Deres tilfredshed med "materialistiske" elementer (boliger, indkomst, levestandard, arbejde osv.) er ikke meget forskellig fra gennemsnittet, men de er mindre tilfredse end gennemsnittet af respondenter med elementer vedrørende samfundets form og demokratifunktion.

De er kort sagt »forandringsaktivister« i bred forstand, hvilket ganske vist omfatter, men går langt ud over, hvad der almindeligvis betegnes som »feminister«. Det er den største gruppe i antal og velsagtens i indflydelse; Den består af lidt flere kvinder end mænd.

Type 2: Modstandere af forandring

Denne anden gruppe er, mistænkes det, karakteriseret på præcis den modsatte måde. Den tegner sig for 18 % af den samlede arbejdsstyrke med næsten lige så mange kvinder som mænd (53 % mænd og 47 % kvinder).

Disse "modstandere" mener, at problemet ikke er vigtigt, og at kvinder har lige så store chancer som mænd. For dem ønsker kvinder at ændre sig, og de tager fejl. De fleste mænd er imod forandring. Forandringerne går for hurtigt i øjeblikket.

For denne gruppe bør politik handle mere om mænd; og hvis kvinder ønsker at gøre noget ved det, ville det være bedre, hvis det var i en anden rolle. Under alle omstændigheder er der ikke tale om at stemme på andre end en mand.

De, der udgør denne gruppe af modstandere, er ældre end gennemsnittet; deres uddannelsesniveau er lavere, og de har ringe interesse i politik.

Tredje type: de moderate

Det er en mellemliggende gruppe mellem de to første: 18 % af den samlede arbejdsstyrke med 48 % mænd og 52 % kvinder.

Disse "moderate" er for nogle ændringer, men de har uklare jeg dør og er ikke meget politiseret "eller jeg, dette er et stort problem", "ja, de fleste kvinder ønsker forandring, og de har ret". Men mænd, for det meste, ønsker ikke forandring. Politik handler ikke for meget om kvinder, og hvis de ønsker at spille en rolle i det, skal det under alle omstændigheder være en anden rolle end mænd.

Den omstændighed, at denne gruppe af »moderate« personer i den brede offentlighed har samme betydning som »modstandere« (18%), viser klart, hvilken rolle den kan spille i udviklingen af lovgivning og moral, alt efter om den vil læne sig til den ene eller den anden side. De "militser" bør sandsynligvis undgå at ramme ham, hvis de ønsker at vinde over flertallet af offentligheden til deres sag.

Type 4: den tilpassede

Det er en temmelig traditionalistisk gruppe, der er godt tilpasset den nuværende situation, der, som vi har set, også er forskellig fra land til land. Jeg repræsenterer 21% af den samlede arbejdsstyrke. For medlemmerne er problemet med kvinder ikke væsentligt, og kvinder er ikke mindre tilbøjelige til at få succes i deres liv. Deres tilfredshedsscore er betydeligt højere end gennemsnittet med hensyn til den generelle tilfredshed med livet, materialistiske elementer, samfundet og demokratiets funktion. Ofte end andre siger de, at de er "virkelig lykkelige".

Inden for denne gruppe kan der skelnes mellem to sub-grupper, mellem hvilke nuancerne er som følger:

- for nogle (IVA), som udgør 11 % af den samlede arbejdsstyrke, med 55 % af mændene og 45 % af kvinderne, synes der ikke at være noget problem, da alle i øjeblikket er enige, både mænd og kvinder, om at mindske forskellene mellem roller, og det er sådan, det er;
- for de andre (IVB), 10 % af arbejdsstyrken, med 45 % mænd og 55 % kvinder, ville dette snarere være et falsk problem: en vis kvindelighed skal bevares; Flertallet af kvinder ønsker ikke forandring, og bestemt ikke flertallet af mænd. mener endvidere, at kvinder, der ønsker at ændre samfundet på denne måde, tager fejl; Men for denne undergruppe gælder det, at hvis kvinder ønsker at spille en rolle i politik, skal det være den samme rolle, som en mand ville spille.

Denne form for tilfredse og – af forskellige årsager – problemfrie tilpasninger af det emne, der her er af interesse, er særlig udbredt i Danmark, Det Forenede Kongerige og Nederlandene.

Type 5: den ligegyldige og sår udtalelse

Der er ikke meget at sige om en resterende gruppe, som tegner sig for lidt over 8 % af den samlede arbejdsstyrke, bortset fra at det er den mest "kvindelige" gruppe (57 % kvinder og 43 % mænd), den ældste, den mindst uddannede, med den største andel af ikkeerhvervsaktive.

Tabel 76 opsummerer respondenternes vigtigste personlige karakteristika i hver af de fem typer data, der behandles. Det viser tydeligt den sociologiske profil af hver type:

- få forskelle mellem de to køn,
- højere alder og lavere uddannelsesniveau for de ligeglade og modstandere,

Der er få forskelle mellem by og land.

Tabel 76

De fem typer holdninger i henhold til respondenternes karakteristika

(Sammen med Fællesskabet)¹

	Type I "forandringsaktiviste r" (33,7 %)		Type II "modstandere" (18,2%)	Type III "de moderate" (18,3 %)	Type IV "de tilpassede" (20,9 %)		Type V "den ligegyldige og meningsløse" (8,5%)
	AI (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2 %)	IVB (10,7 %)	
Mænd	43 %	46 %	53 %	48 %	55 %	45 %	43 %
Kvinder	57	54	47	52	45	55	57
Alder:							
15 til 24 år	22	25	12	16	19	16	10
25 til 54 år	54	56	26	54	52	55	41
55 år og derover	24	19	42	30	29	29	49
Vejledning:							
- lav	52	39	65	53	56	50	70
- gennemsnit	31	36	25	33	29	30	21
- høj	17	25	10	14	15	20	9
Beliggenhed:							
- landsby	38	34	42	41	41	37	42
Den lille by	34	33	31	31	33	34	31
- stor by	27	31	27	27	25	28	25
Aktivitet:							
- aktiver	50	55	46	52	56	50	35
- ikke-aktiv	50	45	54	48	44	50	65
Tjenestemæn d:							
- gift	65	65	67	67	70	70	61
enkemænd	7	5	12	8	7	8	17
- singler	23	26	18	22	20	18	18
I andre tilfælde	4	4	3	3	3	4	3

1 Procentsatserne i parentes under hvert kolonnehoved svarer til vægten af typen i den samlede prøve. Nogle totaler kan være mindre end 100 %, da manglende svar ikke tælles med.

Endnu mere interessant er opdelingen efter land af de personer, der tilhører hver af de fem typer. (Tabel 77).

"Ændringsaktivister" er særligt talrige i Irland (46 %), Italien (39 %) og Frankrig (38 %)."

Modstanderne, som er meget få i Danmark (10%), tegner sig for 16-23 % i de øvrige lande.

De "moderate" udgør måske enreserve af "militante" i Frankrig og Luxembourg.

Der er flere "tilpassede" og "ligegyldige" end andre steder i Danmark, Nederlandene og Storbritannien.

I Belgien og Tyskland synes der endnu ikke at være noget mellem »moderate« og »modstandere«.

Endelig angiver tabel 78 for hver type de procenter eller scorer, der svarer til nogle få spørgsmål, hvis betydning vil blive vist i de efterfølgende analyser. Et enkelt blik på kvindernes situation viser, hvordan "forandringsaktivister" og "adapted-satisfaits" modsætter sig hinanden i vores samfund.

Anden del vil navnlig præcisere dette punkt efter andre analysemetoder.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tcnaunr. 77

De fem typer holdninger pr. land

(Af 100 respondenter i hvert land)

	Type I "aktivister for forandring" (33,7 %)		Type II "modstandere" (18,2 %)	Type III "moderat" (18,3 %)	Type IV "de tilpassede" (20,9 %)		Type V "den ligegyldige og meningsløse" (8,5%)
	AI (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2%)	IVB (10,7 %)	
Belgien/ Belgien	13 %	15 %	21 %	24 %	10 %	6 %	11 %
Danmark	13	21	10	7	14	21	14
Deutschland	14	19	23	24	9	7	4
Frankrig	17	21	16	27	7	8	4
Irland	16	30	16	19	7	8	4
Italia	21	18	22	20	8	7	4
Luxembourg	10	18	18	27	11	7	9
Nederland	8	20	18	12	16	12	14
Det Forenede Kongerige	10	20	19	9	12	17	13
(Nordirland)	(11)	(24)	(18)	(13)	(17)	(11)	(6)

Tabel 78

Nogle karakteristiske reaktioner svarende til de fem typer af holdninger

(Sammen med Fællesskabet)¹

	Type I "aktivister for forandring" (33,7 %)		Type II "modstandere" (18,2 %)	Type III "moderat" (18,3 %)	Type IV "tilpasset" (20,9%)		Type V "den ligegyldige og meningsløse" (8,5%)
	AI (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2%)	IVB (10,7 %)	
Betydningen af problemet med kvinders status	7,09	7,14	4,09	6,66	3,86	3,76	3,69
Kvinder er mindre sandsynlige	4 %	98 %	18 %	47 %	5 %	18 %	10 %
Forandringer går ikke hurtigt nok	52 %	53 %	7 %	26 %	4 %	7 %	6 %
Politik handler ikke mere om mænd	85 %	90 %	17 %	15 %	44 %	46 %	25 %
Tilfredshedsscore:							
Det liv vi fører	7,38	7,43	7,27	7,34	7,76	7,83	7,37
Virksomhedsform	5,27	5,04	5,43	5,65	5,9	5,45	5,75
Demokratiets funktion	4,9	4,78	5,08	5,34	5,65	5,19	5,41
De siger "virkelig lykkelig"	22 %	22 %	20 %	20 %	30 %	30 %	21 %

¹ Uvægtet sæt af nationale prøver.

III Faktoranalyse og multikriterieanalyse af svar¹

For at få et overblik over hver respondents svar på de 22 spørgsmål vedrørende kvinders status blev der foretaget faktoranalyser særskilt for hvert land.²

En gennemgang af resultaterne viste en slående lighed mellem reaktionsmønstrene på tværs af landene. I hvernational økonomi er der tre grupper af holdninger. Grupper ("klynger") afspejler det faktum, at folk, der besvarer et bestemt spørgsmål i en eller anden forstand, har stor sandsynlighed for at give et lignende svar på hvert af de andre spørgsmål i samme gruppe og omvendt.

I betragtning af denne lighed i holdningsmønstrene mellem de ni lande vil analysen blive fremlagt for Fællesskabet som helhed.

1 Dette kapitel tager stort set op de analyser, der er foretaget af professorerne Margaret og Ronald INGLEHART (University of Michigan).

2 Den teknik, der anvendes her, er »varimax rotation«-teknikken.

Kvindernes situation i Det Europæiske Fællesskab: tre indstillingskonfigurationer
(Faktoranalyse af de samlede nationale stikprøver)

	Dominerende faktor
I. Opfattelse af forskelsbehandling:	
Vil du sige, at den nuværende situation for kvinder omkring dig sammenlignet med mænd er noget bedre (...) med hensyn til...?	
... muligheder for forfremmelse	0,71
... lønnen	0,67
Mulighed for at finde arbejde	0,66
... jobsikkerhed	0,65
... erhvervsuddannelse	0,63
Mulighed for at studere	0,53
... arbejdsvilkår	0,52
... er kvinder lige så tilbøjelige som mænd til at lykkes i deres liv ...?	0,64
II. Støtte til eller modstand mod samfundsmæssige forandringer i forbindelse med kvinders rolle	
Synes du, at kvinder skal spille den samme rolle som mænd i politik?	0,71
"Er du enig i, at politik i højere grad bør være et anliggende for mænd (...)?"	0,68
Ændrer tingenes sig for hurtigt, ikke hurtigt nok eller bare rigtigt?	0,54
"Vil du finde det normalt eller ikke normalt, at en kvinde går ud uden sin mand om aftenen for at deltage i et møde?"	0,51
Ændrer tingene sig på den rigtige eller den forkerte måde?	0,45
Er der efter din mening et problem for kvinder eller ej? Hvor vigtigt er dette problem?	0,42
"Vil du finde det normalt eller ikke normalt, at en kvinde tilskynder sin mand til at skifte job, fordi hun tilbydes en bedre situation i en anden region?"	0,34
"Vil du finde det normalt for forældre at beslutte at betale deres datter for uddannelse, hvis hun klarede sig bedre i skolen end drengen?"	0,33
III. Tilfredshed eller utilfredshed?	
"Hvor tilfreds er du med den samfundsform, vi lever i?"	0,67
"Er du generelt meget tilfreds (...) med det liv, du lever lige nu?"	0,65
Ændrer tingene sig på den rigtige eller den forkerte måde?	0,44
"Mener De, at udviklingen af Det Europæiske Fællesskab (...) kan have en god indflydelse (...) på udviklingen af kvinders status?"	0,43

Den første af de tre grupper udtrykker, i hvor høj grad kvinder anses for at være lige så eller mindre tilbøjelige til at eksistere end mænd. Jeg afspejler nogles tendens til at mene, at kvinder har lige muligheder på hvert af de anførte områder, mens andre konsekvent mener, at de er mindre sandsynlige.

Det emne, der har størst vægt i denne konstellation af svar, er "salgsfremmende muligheder". Dette synes at være den mest følsomme indikator for opfattelsen af lige muligheder for kvinder og mænd.

"Løn" og "muligheden for at finde arbejde" er også relativt gode indikatorer. De to andre punkter - "mulighed for at studere" og "arbejdsvilkår" - har en tendens til at være mindre tæt forbundet med andre. Det er faktisk muligt, at nogen mener, at kvinder har de samme muligheder som mænd med hensyn til arbejdsvilkår eller uddannelse, men er af den opfattelse, at kvinder generelt er mindre tilbøjelige end mænd.

Det andet grøpe udtrykker en gunstig eller ugunstig holdning til sociale ændringer i forbindelse med kvinders status. Denne dimension omfatter en lang række ændringer, men det er interessant at bemærke, at en af vores mest følsomme indikatorer vedrører kvinders politiske rolle.

Den tredje gruppe udtrykte tilfredshed eller utilfredshed med samfundsformen og livsstilen i forhold til kvinders status og relaterede ændringer i samfundet. En vis optimisme eller pessimisme over for social forandring kommer også til udtryk i denne dimension.

Denne faktoranalyse giver os mulighed for fra et nyt perspektiv at tage alle de resultater, der tidligere blev undersøgt ved førstebehandlingen.

1. For eller imod social forandring

Der kan udarbejdes et indeks over støtte til eller modstand mod samfundsmæssige forandringer vedrørende kvinders rolle, der kombinerer svar på de to vigtigste spørgsmål: Ændrer tingene sig for hurtigt? og "er du enig i, at politik bør handle mere om mænd?"¹

Dette indeks kan anvendes som en afhængig variabel i en række multikriterieanalyser, hvor forholdet til specifikke identifikationsvariabler (køn, alder, uddannelse, indkomst osv.) måles under hensyntagen til sammenhængen mellem disse variabler: f.eks. mellem køn og alder, mellem køn, alder og indkomst osv.²

Tabel ci- efter viser den relative betydning af ti identifikationsvariabler i forklaringen, for at sige det på en anden måde, af den dimension, der er undersøgt i hvert af EF-landene.

1 Disse to poster er blandt de tre, der er dominerende faktorer på den målte dimension (anden gruppe). Punktet "samme rolle i politik" blev ikke valgt af to grunde: For det første kom den straks i spørgeskemaet efter punktet "politik vedrørende menneskelige anliggender", og der var grund til at frygte en forureningseffekt. For det andet er den tvetydig, fordi en stædig traditionalist og en bevidst tilhænger af kvinders "befrielse" af forskellige årsager kan føle, at kvinder og mænd bør spille forskellige roller i politik.

2 Det anvendte system er Multiple Classification Analysis (MCA).

Tabel 80

Støtte til samfundsmæssige forandringer vedrørende kvinders status i landene i Det Europæiske Fællesskab i henhold til ti identifikationsvariabler

(Rækkevidde af rangordning efter variansen forklaret af hver prædiktør, under hensyntagen til virkningerne af andre prædiktører)

	Danmark 4.27 (x)	Irland 4.24	Det Forenede Kongerige 4.16	Frankrig 4.12	Tyskland 3.88	Italien 3.78	Nederland 3.76	Belgien 3.48	Luxembourg 3.42
1. Indstævntes alder	1	3	2	1	7	7	2	1	4
2. Præference for en fest	2	7	3	3	1	1	3	4	5
3. Familieindkomst	3	2	1	2	5	3	4	7	2
4. Region	10	1	10	6	6	5	1	2	1
5. Antal personer i husstanden	4	6	5	4	4	2	5	8	6
6. Uddannelsesniveau	7	8	4	5	9	4	7	3	8
7. Bopæl på land/by	6	5	6	8	2	8	8	5	7
8. Respondents køn	5	4	8	9	3	10	10	10	9
9. Besættelse af husstandsoverhoved	9	9	7	7	8	6	6	6	3
10. Familiestatus	8	10	9	10	10	9	9	9	10

x) Tallet under hvert lands navn angiver den gennemsnitlige score for støtteindekset: højst 6, mindst 1, centralt punkt 3,5.

Overalt er de stærkeste indikatorer for støtte til kvinders transformationsbevægelse alder, præference for et politisk parti, familieindkomst og den region, hvor den interviewede bor. Hver af disse variabler viser en betydelig sammenhæng med den enkelte respondents holdning i de fleste lande. De fleste af de øvrige seks variable har kun små eller statistisk ubetydelige effekter.

Lad os se på dem en efter en.

1) Alder

Som nævnt ovenfor opfattes kvinders status og rolle som værende under forandring. Det har ikke været tilfældet i de seneste år. I alle Fællesskabets lande blev personer i visse aldersgrupper født, før kvinder fik visse grundlæggende egenskaber ved statsborgerskabet, f.eks. stemmeret. Det kan forventes, at folk, hvis opfattelser og holdninger blev dannet på et tidspunkt, hvor kvinders rolle stadig var snævert begrænset, ville betragte sådanne begrænsninger som relativt naturlige og tålelige sammenlignet med mere fjernliggende grupper.

Dataene bekræfter denne antagelse. Unge går oftere ind for forandring end ældre. Er det på grund af ændrede historiske forhold eller noget iboende i jeunesse? Dataene tyder på, at den første hypotese er den rigtige. Omfanget af holdningsændringen var meget større blandt kvinder end blandt mænd.

For det første af de to spørgsmål, der er valgt som indikator, er der en forskel på 12 point blandt mænd og 21 point blandt kvinder for ekstreme aldersgrupper.

For så vidt angår det andet spørgsmål er forskellene henholdsvis 15 og 28 point.

I aldersgruppen 65+ er kvinder lidt mere "konservative" end mænd i deres svar på hvert af de to spørgsmål. I fastegruppen er holdningentil forandring meget hyppigere.

Denne struktur forklarer, hvorfor kønsforskellene er så lave, når man sammenligner kvinder og mænd uanset alder: Den relative "konservatisme" hos ældre kvinder, der indgår i en gennemsnitlig beregning med den modsatte tendens hos ældre kvinder, har den virkning at minimere forskellene.

Det er nødvendigt at tilskrive denne interaktion mellem alder og køn udelukkende til virkningerne af livscyklussen; Det forekommer mere plausibelt at konkludere, at der er sket betydelige ændringer i opfattelsen af begge køns respektive roller, hvilket har haft en særlig stor indvirkning på den mest berørte gruppe: kvinder.

(Se tabel 81)

Tabel 81

Holdninger til samfundsmæssige forandringer med hensyn til kvinders status efter køn
(Resultater for Fællesskabet, ekskl. bortfald)

1. som tager i betragtning, at situationen med hensyn til kvinders plads i samfundet ikke ændrer sig hurtigt nok,

Alder	Mænd	Kvinder
15-24 år	33 %	40 %
25-34	33	38
35-44	27	32
45-54	25	27
55-64	22	26
65 år og derover	21	19
Forskel mellem ekstreme grupper	-12	-21

2. Er ikke enig i, at "politik i højere grad skal være mænds sag":

Alder	Mænd	Kvinder
15-24 år	33 %	40 %
25-34	33	38
35-44	27	32
45-54	25	27
55-64	22	26
65 år og derover	21	19
Forskel mellem ekstreme grupper	-15	-28

Et yderligere argument for denne konklusion om indflydelsen af generationseffekten kan udledes af analysen af forholdet mellem holdninger og alder i hvert af landene.

I de forskellige lande fik kvinder ret til at stemme på meget forskellige datoer. Landene kan derfor kort inddeles i to grupper: dem, hvor kvinder fik ret til at stemme tidligt, dvs. før eller umiddelbart efter Første Verdenskrig, og dem, hvor retten blev opnået sent, med en generation af forsinkelse, dvs. efter afslutningen af Anden Verdenskrig. Tyskland er en mellemsag, da kvinder fik ret til at stemme der relativt tidligt, men denne ret, som alle politiske friheder, blev suspenderet under nazismen.

Mens holdningsforskelle mellem unge og ældre er påvirket af historiske forandringer, kan der forventes relativt langvarige forskelle mellem aldersgrupper i lande, hvor stemmerettighederne blev tildelt tidligere, og relativt nylige forskelle i lande, hvor stemmerettighederne blev tildelt for nylig.

Denne antagelse bekræftes: I hvert af de fem "tidlige" lande er den største forskel mellem den anden og den tredje aldersgruppe. I hvert af de tre "sentilkomne" lande observeres det mellem den første og den anden aldersgruppe. Tyskland er klart knyttet til den anden gruppe af lande. De forskellige reaktioner mellem yngre og ældre mennesker afspejler sandsynligvis de historiske påvirkninger, som hinanden gennemgik som teenagere.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 82

Er uenig i synspunktet om, at "politik i højere grad bør være mænds sag", afhængigt af situationen og landet¹

Aldersgrupper			En tid, hvor kvinder fik stemmeret							
Alder i 1975	Gennemsnitsalder	18 år ²	Gammelt (1915-1919)				Tidligere med afbrydelse	Nyere (1944-1949)		
			Dan.	Ned.	G.B.	Irland	Den tyske udgave.	Fr.	Det er det.	Belg.
15-39	27	1966	85 %	65 %	75 %	75 %	61 %	77 %	73 %	57 %
40-65	52	1941	82	57	73	69	45	60	57	42
66-96	72	192]	69	47	68	54	40	59	55	30

¹ Manglende svar er udelukket. Uden Luxembourg og Nordirland.

² Alderen 18 år anses her for at være den alder, hvor socialiseringen af den præ-voksne slutter.

2) Politisk præference

Politisk orientering er også en vigtig indikator for holdninger til kvinders ændrede status.

Som en første tilnærmelse kan det siges, at folk, der er venstreorienterede, har en tendens til at være mere støttende over for kvinders deltagelse end dem, der er højreorienterede. Men der er undtagelser. I Storbritannien ser det f.eks. ud til, at Labour Party-vælgerne er relativt mindre gunstige. I Frankrig er kommunisterne mindre gunstige end de andre, med undtagelse af AullistGs og de uafhængige republikanere; I Belgien er socialisterne langt bagefter de liberale og vælgerne i de regionale partier.

På trods af disse uregelmæssigheder, som også bør verificeres på større stikprøver, er derentendens i venstreorienterede vælgere til at favorisere kvinders lige deltagelse i politik.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 83

Uenighed med det synspunkt, at "politik i højere grad bør være et anliggende for mænd" i betragtning af politiskpræference og land¹

Deutschland		Irland		Det Forenede Kongerige		Frankrig	
SPD	61 % (347)	Arbejdskraft	70 % (148)	liberale	78 % (94)	PSU og den yderste venstre fløj	85 % (26)
FDPV	57 (105)	Fianna feilede	70 (369)	Conservative	78 (393)	Det socialistiske parti	75 (325)
CDU/CSU	42 (416)	Fine Gael	69 (209)	Nationalist	69 (26)	Venstre fløjsrad.	75 (20)
				Arbejdskraft	66 (324)	Reformatorer	72 (72)
						Det kommunistiske parti	67 (107)
						U.D.R.	64 (112)
						Offentliggjort på ny.	58 (163)
Nederland		Danmark		Belgien/Belgien		Italia	
Dem. '66, DS-70	100 % (8)	Venstre Socialiste	90 % (19)	PVV (Liberalen)	68 % (59)	PCI	80 % (153)
PPR, PSP	88 (42)	Det socialistiske folk.	88 (42)	FDF/RW	63 (40)	PRI	80 (25)
CPN	69 (16)	Venstre	85 (181)	Volksunie	59 (73)	PSDI	469 (45)
VVD	65 (150)	Fremskridtspartiet	82 (146)	PSC (Societies-Chr.)	52 (85)	PSI	67 (141)
PvdA	60 (289)	Kristeligt Folk.	80 (44)	BSP (socialisten)	49 (99)	PLI	67 (Spørgsmål)
ARP	60 (57)	Socialdemokratiet	79 (248)	PSB (socialister)	45 (146)	MSI/Destra Naz.	58 (45)
ISGP, BP, GPV, RKPN	52 (23)	Radikale	79 (53)	CVP (kristne)	45 (282)	DC	57 (291)
KVP	48 (159)	Konservativ	72 (46)	PLP (liberal)	33 (30)		
Chu	44 (52)	Kommunister	71 (17)				

¹ Ingen svar udelukket. Uden Luxembourg og Nordirland. Tallene i parentes svarer til antallet af respondenter. Procentdele beregnet på grundlag af mindre end 30 besvarelser kan ikke betragtes som signifikante.

3) Indkomst

Familieindkomsten er sammen med regionen en af de to andre vigtige indikatorer for holdninger til kvinderspolitiske deltagelse.

Generelt er personer med høje indkomster de mest gunstige. Dette resultat kan komme som en overraskelse efter det, vi netop har gjort med hensyn til politisk orientering. Forklaringen på denne tilsyneladende modsigelse bør uden tvivl søges i processen med ændring af værdisystemer, hvor nogle af de rigeste kredse i de vesteuropæiske lande har en tendens til at fokusere på "postmaterialistiske" værdier, idet de især foretrækker et mindre hierarkisk og mere egalitært samfund.¹ Da ligestilling mellem kønnene er en del af det postmaterielle værdisystem, kan resultaterne med hensyn til venstreorienteret orientering og høj indkomst afspejle den samme proces med kulturel forandring.

1 Se Ronald INGLEHART, "The Silent Revolution in Europe", American Political Science Review, december 1971.

Tabel 84

Er uenig i udtalelsen "Politiskbør være mere mænds forretning" afhængigt af familiens indkomst og land¹

Danmark		Det Forenede Kongerige		Irland		Frankrig	
-20.000.Kr	71 % (55)	- L 79	63 % (105)	--L 40	50 % (30)«	-->FF 800	42 % (43)
20 - 30.000	82 (67)	80 - 159	77 (162)	40 - 79	60 (133)	800 - 1250	53 (53)
30 - 40.000	85 (46)	160 - 239	73 (221)	80 — 159	72 (258)	1250 - 1750	59 (85)
40 - 50.000	71 (49)	240 - 319	77 (150)	160 — 239	72 (217)	1750 - 2500	67 (162)
50 - 60.000	83 (77)	320 - 399	83 (83)	240 - 319	84 (102)	2500 - 4000	73 (242)
60 - 80.000	77 (123)	400+	88 (76)	320 - 399	76 (45)	4000-6500	78 (160)
80 - 100.000	87 (108)			400+	71 (34)	6500+	78 (71)
100-150.000	87 (160)						
150.000 +	95 (59)						

Italia		Nederland		Deutschland		Belgien/Belgien	
-70.000 liter.	54 % (41)	Hfl. 9000	56 % (43)	750 DM	27 % (45)	-FB 8000	32 % (66)
70 - 120.000	54 (79)	9 - 12.000	57 (67)	750 - 1000	51 (88)	8 - 16.000	38 (203)
120 - 180.000	60 (161)	12 - 15.000	56 (82)	1000 - 1250	41 (126)	16 - 24.000	45 (218)
180 - 250.000	67 (241)	15 - 18.000	59 (106)	1250 - 1500	44 (126)	24 - 32.000	49 (182)
250 - 350.000	64 (193)	18 - 21.000	55 (165)	1500 - 1750	53 (116)	32 - 40.000	56 (157)
350 - 500.000	66 (131)	21 - 24.000	55 (123)	1750 - 2000	52 (124)	40 - 60.000	56 (101)
500 - 750.000	78 (41)	24 - 27.000	63 (87)	2000 - 2250	49 (105)	60.000 +	68 (50)
750.900 +	86 (22)	27 - 30.000	60 (47)	2250 - 2500	61 (62)		
		30 - 33.000	64 (45)	2500 - 2750	59 (51)		
		33 - 39.000	83 (30)	2750 - 3000	54 (28)		
		40.000 +	67 (51)	3000+	76 (41)		

4) Bopælsregionen

Forholdet mellem bopælsregion og holdning til kvinders politiske deltagelse er ikke enkelt. Der er betydelige forskelle mellem provinserne i Nederlandene eller mellem delstaterne i Forbundsrepublikken Tyskland, men der er få mellem de tre store regioner i Danmark eller mellem Storbritannien og Nordirland (selv om der er en vis forskel mellem regionerne i Storbritannien selv).

Under alle omstændigheder er regionen vigtig forudsigelse. Der er en vis tendens til, at holdningen er mere gunstig i regioner med en stor metropol, såsom London, Dublin, Paris, Hamburg eller Bruxelles, selv om regionerne Rom og Berlin ligger et godt stykke under deres tilsvarende nationale gennemsnit.

De protestantiske flertalsprovinser i Nederlandene kommer før de katolske eller blandede provinser, men dette er ikke nødvendigvis tilfældet for de tyske delstater. Der er ingen signifikant forskel mellem de flamske og vallonske provinser i Belgien.

Alt, hvad der kan siges, før der kan foretages mere dybtgående undersøgelser med tilstrækkelige stikprøver, er, at der findes interregionale forskelle, og at regioner med store byer har en tendens til at være mere "feministiske", uden at dette verificeres overalt.

Tabel 85

Uenig i udtalelsen "Politiskskal i højere grad være mændenes sag" afhængigt af bopælsregionen og landet²

1 Ingen svar udelukket. Uden Luxembourg og Nordirland. Familieindkomsten opgøres pr. år for Danmark og Holland og pr. måned for andre lande.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Danmark		Det Forenede Kongerige		Irland		Frankrig	
Jylland	85 % (490)	sydvestlige	81 % (89)	sydvestlige	78 % (131)	Paris-regionen	78 % (235)
Sjælland	78 (404)	London + sydøst	77 (283)	vest	72 (104)	nordvestlige	71 (235)
Fyn	78 (90)	Yorkshire * Humber.	76 (88)	øst	71 (344)	Alsace og Lorraine	69 (77)
		West Midlands	75 (67)	Midtvesten	71 (110)	sydøstlige	69 (171)
		Skotland + Wales	71 (184)	Donegal	70 (27)	Vandløbsoplande fra Paris	65 (168)
		East Midlands	70 (63)	Midlands	70 (91)	sydøstlige	60 (125)
		nordvestlige	68 (114)	sydøstlige	62 (131)	Nord og Pas-de- Calais	59 (83)
		nord	65 (49)	det nordøstlige	60 (42)		
		East Anglia	62 (39)				
Italia		Nederland		Deutschland		Belgien/Belgien	
Sicilia + Sardegna	71 % (70)	Friesland	71 % (44)	Hamborg + Bremen	58 % (48)	Namur	55 % (44)
nordvestlige	67 (300)	Drenthe	71 (28)	Rheinland-Pfalz	58 (62)	Brabant	54 (333)
Nordøst	65 (197)	Groningen	68 (44)	Hesse	57 (83)	Antwerpen	52 (233)
syd	63 (235)	Noordholland	66 (169)	Bayern	56 (160)	Limburg	50 (98)
Center	61 (210)	Noordbrabant	60 (142)	Nordrhein-Westf.	54 (287)	Hainaut	44 (185)
		Zuidholland	59 (237)	Niedersachsen	46 (112)	Liege	43 (141)
		Utrecht	57 (46)	Baden-Württ	44 (141)	Oost-Vlaanderen	42 (189)
		Gelderland	51 (106)	Berlin	42 (33)	Vest-Vlaanderen	40 (151)
		Limburg	51 (87)	Saarland	42 (19)	Luxembourg	30 (33)
		Zeeland	50 (26)	Slesvig-Holsten	36 (41)		

2. Optimisme og pessimisme

Den sidste af vores grupper af holdninger, der blev identificeret ved faktoranalyse, var kendetegnet ved en følelse af tilfredshed eller utilfredshed med samfundet som helhed og med livet som helhed samt en generel følelse af optimisme eller pessimisme med hensyn til omdannelsen af kvinders status.

Man kunne have troet, at kvinder ville være mindre tilfredse end mænd i samfundet og generelt i livet, da deres chancer faktisk, hvis ikke juridisk, er begrænset af et stort antal praksisser og fordomme, som ikke påvirker personer af det andet køn. Ikke desto mindre ser det ud til, at de fleste kvinder tilpasser sig omstændighederne, eller at samfundet betinger dem til at acceptere disse begrænsninger: Der er næsten ingen forskel mellem niveauerne af hendestisfaction af mænd og kvinder.

Som det fremgår af nedenstående tabel, er de vigtigste tegn på generel tilfredshed med tilværelsen de samme som dem, der har størst indflydelse på holdningen til social forandring i forhold til kvinders status: familiens indkomst, region, alder og politiske præferencer. For alle ni lande er køn den laveste af de ti prædiktorer.

Tabel 86

Forudsigelser af den generelle tilfredshed med tilværelsen i landene i Det europæiske Fællesskab

(Range af ranking suivant variansen forklaret af hver prædiktør, under hensyntagen til virkningerne af andre prædiktører)

	Irland (16,9 %) (x)	Luxembourg (15,9%)	Frankrig (13,8 %)	Italien (12,9 %)	Danmark (12,8 %)	Tyskland (11,7 %)	Belgien (11,1 %)	Danmark (8,7 %)	Det Forenede Kongerige (6,1 %)
1. Familieindkomst	3	1	1	1	6	1	1	4	4
2. Region	1	2	5	2	4	5	3	3	1
3. Alder	4	9	3	6	2	3	2	5	2
4. Præference for en fest	5	7	2	3	3	8	6	1	3
5. Familiestatus	10	4	4	7	1	2	5	2	6
6. Erhverv	2	10	8	9	5	9	4	6	8
7. Antal personer i husstanden	6	8	6	5	8	6	10	8	5
8. Bopæl på land/by	8	5	7	8	7	4	8	7	7
9. Uddannelsesniveau	7	3	10	10	9	7	9	10	10
10. Køn	9	6	9	4	10	10	7	9	9

x) Tallene i parentes svarer til procentdelen af den samlede varians, som forklares af de ti prædiktører i hver national stikprøve.

Denne mangel på kønsforskelle er slående og skaber betydelige udfordringer.

Generelt, som det er blevet vist i andre undersøgelser, varierer den generelle følelse af tilfredshed inden for et givet sociokulturelt system, i dette tilfælde et nationalt system, lidt afhængigt af respondenternes sociale karakteristika: variansen, der forklares af vores ti prædiktører, er her i størrelsesordenen 12% i gennemsnit for de ni nationale prøver. På den anden side har vi set, at tilfredshedsniveauet varierer meget fra land til land, idet mindre lande har et betydeligt højere tilfredshedsniveau end større lande. Blandt de indikatorer, der spiller en rolle i hvert land, kommer regionen desuden i gennemsnit umiddelbart efter familiens indkomst, før alder, politisk orientering osv.

Det er som om opfattelsen af tilfredshed er en udbredt (og sandsynligvis stabil) kulturel kendsgerning i et sociokulturelt system, eller mere præcist resultatet af et bestemt forhold mellem opfattede situationer og udtænkte forhåbninger. Folk ved f.eks., at kvinder får mindre i løn end mænd, at de diskrimineres socialt på mange områder af livet. Den generelle tilfredshed hos begge køn forbliver imidlertid praktisk taget den samme, så længe ændringen i værdisystemerne og stigningen i det niveau af forhåbninger, der skønnes at være opnåelige, ikke hos kvinder bestemmer en følelse af insatisfaction og en efterspørgsel efter livsvirkninger, hvilket vil resultere i en yderligere justering af tilfredshedsfølelsen osv.¹

Hvis kvinder i det store og hele ikke er mere eller mindre siddende end mænd, er det vigtigt at bemærke, at unge kvinder og mænd med hensyn til »samfundsformen« er betydeligt mindre tilfredse end ældre.

Tabel 86 viste den lille variation i den samlede tilfredshed i de enkelte lande. Som det fremgår af tabel 87, er der imidlertid meget større forskelle mellem landene, afhængigt af det pågældende tilfredshedsområde. Nogle lande rangerer højt for næsten alle domæner af satisfaction, mens andre rangerer relativt lavt.

1 Se også Ronald INGLEHART: Værdiprioriteter. Subjektiv tilfredshed og protestpotentiale blandt vestlige borgere". Papir forberedt til 1975 årlige møde i American Political Science Association, San Francisco. af september 1975.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Danskerne er for eksempel en af de ti øverste kongerhver time, mens franskmændene og især italienerne næsten altid besætter en af de tre nederste.

Relativt høje eller lave tilfredshedsniveauer synes at være konstante i hvert land, i hvert fald i perioden 1973-1975, for hvilke der foreligger sammenlignelige data (tabel 88).

Konsistensen af disse resultatertyder på, at vi her har at gøre med en dyb karakteristik af de forskellige nationale (og måske regionale) kulturer, men der mangler stadig data til at bevise dette.¹

1 For 1973, se »Tilfredshed og utilfredshed med levevilkårene i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater«. Bruxelles, juni 1974.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om *kvinder og mænd i Europa* – maj 1975

Tabel 87

Tilfredshed og lykke i landene i Det Europæiske Fællesskab

(Range af rangordning af de forskellige lande i henhold til deres gennemsnitlige score for hver i tem)¹

	Danmark	Belgien	(Nordirland)	Nederland	Luxembourg	Irland	Det Forene de Kongerige	Deutschland	Frankrig	Italia
Tilfredshed med										
Det liv vi lever (11 grader)	1	4	2	7	5	3	6	8	9	10
Det liv vi lever (4 grader)	1	2	3	4	7	5	6	8	9	10
- levestandard	1	2	4	3	5	7	6	8	9	10
Glæde (3 grader)	1	2	6	3	4	9	5	8	7	10
Tilfredshed med										
- hvordan man bruger fritid	1	5	2	4	7	3	6	8	9	10
- den tid, der er til rådighed	3	4	5	2	6	1	7	9	8	10
- indtægter	1	4	3	2	5	6	7	8	9	10
Relationer med mennesker	3	5	2	10	6	1	4	7	8	9
- huset	3	4	1	6	5	1	7	8	9	10
Det sted, hvor du bor	2	4	3	5	5	6	6	9	9	8
Samfundets form	5	3	9	6	1	6	7	2	8	10
Demokratiets funktion	5	3	9	4	2	6	8	1	7	10

1 Medmindre andet er angivet, blev alle emner målt med en 11-graders skala, der spænder fra 0 til 10.

Tabel 88

Tilfredshed og lykke i EF-landene efter forskellige foranstaltninger i 1973 og 1975

(Gennemsnitlige scorer for hvert land)¹

		Tilfredshed med livet				Lykke	
September 1973 (4-graders skala)		Maj 1975 (4-graders skala)		maj 1975 (11-graders skala)		maj 1975 (3-graders skala)	
Danmark	3,5	Danmark	3,5	Danmark	8,3	Danmark	2,4
Irland	3,4	Belgien	3,3	Irland	8,2	Belgien	2,3
Belgien	3,3	Nederland	3,3	Belgien	7,8	Nederland	2,2
Nederland	3,3	Irland	3,2	Luxembourg	7,7	Luxembourg	2
Luxembourg	3,3	Det Forenede Kongerige	3,2	Nederland	7,5	Irland	1,9
Det Forenede Kongerige	3,2	Luxembourg	3	Det Forenede Kongerige	7,5	Det Forenede Kongerige	1,9
Deutschland	3	Deutschland	2,9	Deutschland	7	Deutschland	1,9
Frankrig	2,9	Frankrig	2,9	Frankrig	6,7	Frankrig	1,9
Italia	2,7	Italia	2,6	Italia	6,3	Italia	1,6

Der er imidlertid et vigtigt element af diskontinuitet i EF-landenes tilfredshed.

En omhyggelig undersøgelse af resultaterne tyder på, at der sandsynligvis er to tilfredshedsfaktorer, som varierer med en vis uafhængighed fra den ene til den anden. I et givet land kan folk have samme eller næsten samme grad af generel tilfredshed i forhold til andre lande i Fællesskabet, men de befinder sig i en anden situation med hensyn til to aspekter af tilværelsen: "samfundets form" og "demokratiets funktion". Befolkningen i Nordirland er f.eks. generelt høj på de fleste tilfredshedsområder, men meget lav i samfund og demokrati. Tyskerne har en omvendt situation.

Ikke alene varierer tilfredsheden med disse to områder uafhængigt af andre aspekter af tilværelsen, men det viser en interessant udvikling over tid, hvilket står i kontrast til stabiliteten af mere globale former for tilfredshed.

Tabel 89 viser tilfredshedsscorerne i de forskellige lande med hensyn til "samfundsformen". I de fleste lande synes befolkningen at være begyndt at falde på dette område fra 1973 til 1975. Tyskland synes at være en slående exception, der bevæger sig fra femte til førstepladsen; Denne stigning skyldes ikke en stigning i tyskernes tilfredshed, men et kraftigt fald i andre lande.

¹ For 4-graders skalaen: 4 = »Meget tilfreds« og 1 = »Slet ikke tilfreds« for 11-graders-skalaen 10 = »meget tilfreds« og 0 = »slet ikke tilfreds« For spørgsmålet om lykke var valget mellem "Virkelig glad" (3), "Nok glad" (2), "Ikke for glad" (1).

Tabel 89

Tilfredshed med "den samfundsform, man lever i" i 1973 og 1975¹

	1973			1975	
	4-graders skala	Ækvivalens over 11 grader		11-graders skala	
Belgien/Belgien	2,91	6,99	Luxembourg	6,58	
Luxembourg	2,88	6,92	Deutschland	6,41	
Irland	2,78	6,68	Belgien/Belgien	6,38	
Danmark	2,68	6,44	Irland	6,02	
Deutschland	2,61	6,27	Danmark	5,88	
Nederland	2,56	6,15	Nederland	5,95	
Det Forenede Kongerige	2,48	5,96	Det Forenede Kongerige	5,14	
Frankrig	2,33	5,6	Frankrig	4,72	
Italia	2,13	5,12	Italia	3,31	

¹ Denne tabel er vejledende, og det er ikke sikkert, at svar givet på en 4-graders skala, selv aritmetisk omregnet, er strengt sammenlignelige med svar givet på en 11-graders skala.

Konklusioner

Endelig udtrykker de holdninger og forhåbninger, vi identificerede og målte i denne første store forskning om kvinder og mænd i Europa, hovedsagelig forhåbninger til det globale samfund og holdninger til sociale forandringer. De underliggende spændinger er mindre mellem kønnene end mellem generationerne, mindre mellem "feminister" og "antifeminister" end mellem på den ene side forandringsaktivisterne (ca. entredjedel af offentligheden) selv, muligvis forstærket af dem, vi har kaldt de moderate (lidt under 20 % af offentligheden), og på den anden side et mindretal af modstandere af forandring (også 20 %), hvor resten af offentligheden deler to mod en mellem tilpasset og ligeglad.

Fremme af kvinder og ændringer i samfundet: Deter nok den samme debat og den samme kamp.

Bemærkninger

(Pierre Dieumegard)

Det originale dokument findes på Eurobarometers websted (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/63>) på tre sprog: engelsk, fransk og tysk. Den franske udgave (<https://webgate.ec.europa.eu/ebsm/api/public/deliverable/download?doc=true&deliverableId=51062>) dannede grundlag, men for dele, der var svære at læse, var den engelske og den tyske udgave nyttige.

I den oprindelige franske sprogversion var landenes navne på landets nationale sprog og på fransk og hollandsk for Belgien. Dette er blevet bevaret for dette dokument, selv om det er sandsynligt, at der vil være oversættelsesproblemer gennem maskinoversættelser.

Den teknologiske udvikling: det var tidspunktet for skrivemaskiner og stencils

Når vi ser på det oprindelige dokument, ser vi udviklingen i Eurobarometer-rapporterne i løbet af de sidste 50 år. På det tidspunkt blev en skrivemaskine brugt til at punktere stencils: Den var lang, og det var svært at rette skrivefejl. Derefter kunne blækket med roneotermaskinen passere gennem hullerne i stencilen for at gå til papirarket. Resultatet blev tekst kun i sort på en hvid baggrund. Vi kunne ikke lave grafer. For at gøre pdf-dokumentet tilgængeligt på Eurobarometers websted næsten 40 år senere var det nødvendigt at scanne det trykte dokument for at lave billeder, der var indsamlet i pdf-dokumentet.

Endelig blev dette scannede dokument overført til automatisk tegngenkendelsessoftware (PDF-Xchange Editor og Tesseract). Resultatet indeholdt forskellige fejl på grund af dårligt trykte bogstaver og små pletter på papiret. Langt de fleste fejl er blevet rettet i formateringen af dette dokument, men det er muligt/sandsynligt, at der stadig er nogle fejl tilbage.

I 1975 havde en skrivemaskine kun én skrifttype: Der var ingen mulighed for fed eller kursiv, og de var alle af samme størrelse.¹ For at fremhæve visse ord i titlerne var det skik at kapitalisere tegnene. Men maskinoversættelsessystemer har en tendens til at fejloversætte ord til store bogstaver, hvorfor titler i dette dokument ofte er små bogstaver i modsætning til det oprindelige dokument.

Ændringer i affattelsen: Dette var den tid, hvor redaktørerne tænkte (og viste deres tanker)

Den første fodnote angiver klart rapportens forfattere. Hovedforfatteren er Jacques-René Rabier, og nogle dele er skrevet af specialister (Hélène Riffault, Margaret og Ronald Inglehart). Vi ved, hvem der gjorde hvad, og hvem der kan bebrejdes, hvis vi er utilfredse med betænkningen. Det anføres, at denne rapport "på ingen måde påtager sig Europa-Kommissionens ansvar": Det er ikke en international traktat, hvis forskellige regeringer har vejet hvert ord og hvert komma, det er en forskningsrapport.

50 år senere er situationen en helt anden. Eurobarometer offentliggør stadig rapporter om de samme emner, f.eks. blev der i december 2024 offentliggjort en Eurobarometerrapport om kønsstereotyper (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974> kun på engelsk, for frivillig oversættelse til andre sprog, se https://europokune.eu/Article_35/2024sp545stergen). Allerede før indledningen siges det fra den anden side (bagsiden af forsiden), at dokumentet ikke repræsenterer Europa-Kommissionens synspunkter, og at fortolkningerne og udtalelserne kun er forfatterens.

Men hvem er forfatterne til denne rapport fra december 2024? Dette er ikke markeret nogen steder i teksten. Når man ser på dokumentets egenskaber, står der i linjen af dokumentets forfatter: Generaldirektoratet for Retlige Anliggender og Forbrugere. Der er ikke noget menneskeligt navn.

I 1975-rapporten er der idéer, meninger, hypoteser, som undertiden bekræftes af statistikker, men som undertiden er misforståelser eller stereotyper, der modbevises af statistikker.

Et eksempel (fra afsnit I-1) er den formodede flertalsreligion i de forskellige lande (side 10)

1 Ball skrivemaskiner eksisterede allerede i 1975, og typen af tegn kunne ændres ved at ændre bolden, men dette krævede flere sekunders manipulation.

Logisk set kan det udledes, at det er i lande, hvor problemet anses for uløst, at det anses for særlig vigtigt. De er alle lande af katolsk tradition.

Det skal dog bemærkes, at Belgien, selv om det er et land med en katolsk tradition, i højere grad er sidestillet med lande, hvor problemet ikke anses for at være særlig vigtigt, i en situation, der ligger tæt på fællesskabsgennemsnittet.

Selv om der er en fodnote, der angiver, at der ikke er nogen årsagssammenhæng, siges det stadig, at der er lande, der anses for at være "katolske". På nuværende tidspunkt vil en sådan form for tale blive betragtet som upassende. På den ene side er det ikke kun katolikker i landet, på den anden side kan det ses som stigmatisering af en gruppe på grundlag af en formodet religion, og det er ikke altid de lande, hvor et problem anses for uløst, der er de lande, hvor problemet er mest alvorligt.

Lidt længere fremme, i forhold til forandringshastigheden (side 19) kan vi læse:

3° I Italien er 30% af mænd og kvinder enige i, at tingene går for hurtigt oftere end andre steder, men det er naturligvis de ældre og mindre uddannede, der er mest tilbøjelige til at sige det.

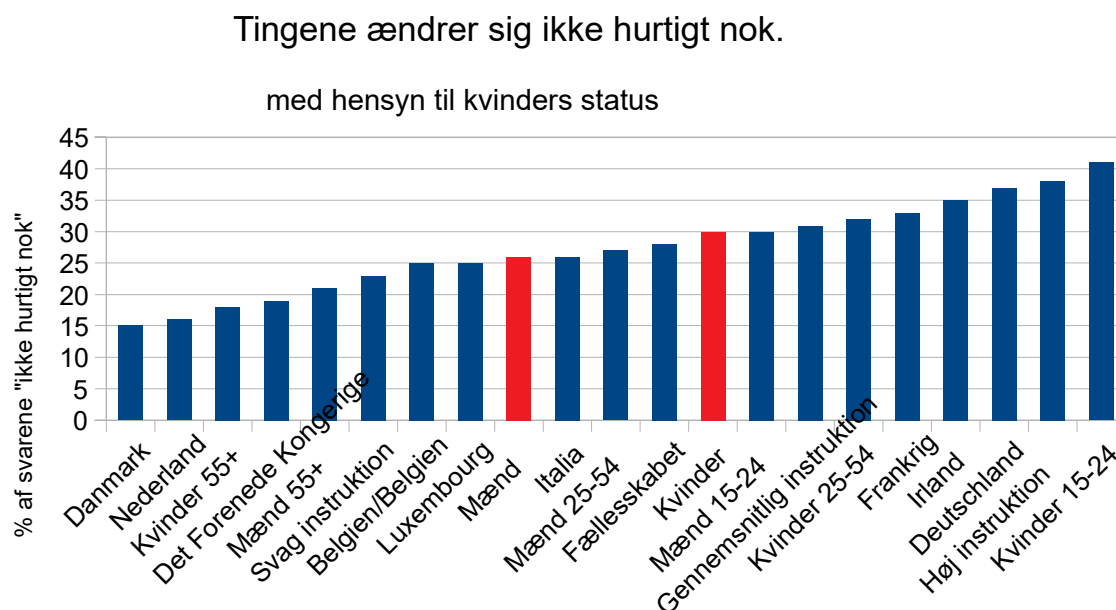
"Selvfølgelig" kan fortolkes som et tegn på foragt for de ældre og mindre uddannede, hvilket er uegnet at sige i det enogtyvende århundrede.

I 2024-rapporten er der intet af dette. Teksten er meget gnidningsfri, og der er ingen erklærede meninger ud over, at EU's befolkning støtter Kommissionens politik.

Heldigvis er der i 2024-rapporten diagrammer og kort, der stimulerer læsernes fantasi og tanker.

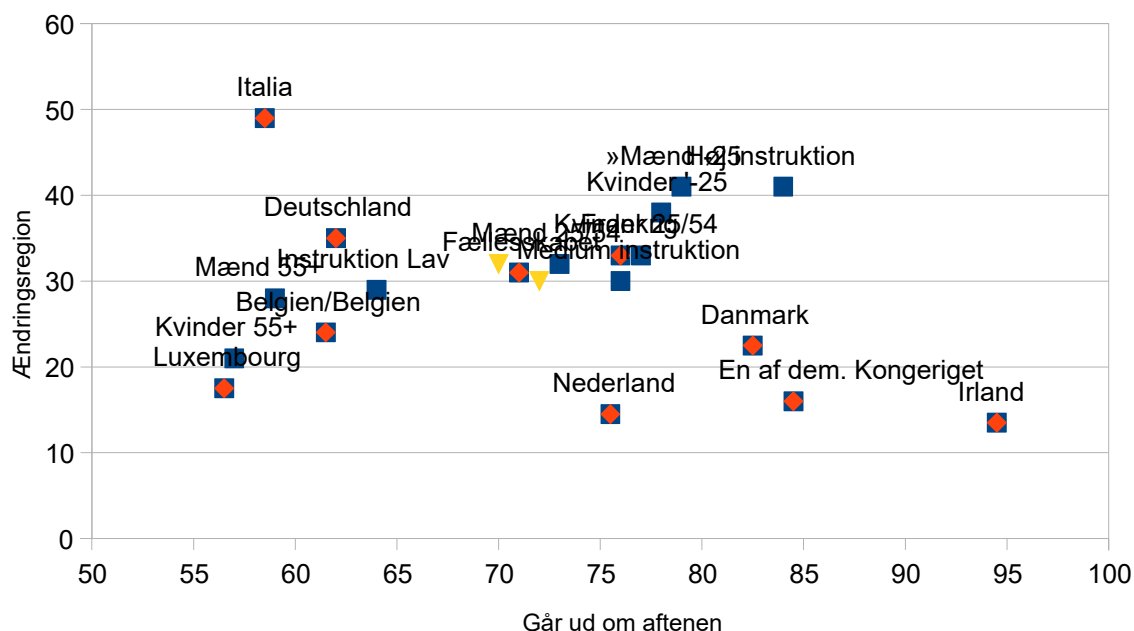
Nogle grafer, der gør det muligt at visualisere data fra 1975

Forandringshastighed

Det fremgår, at mænds og kvinders holdninger i gennemsnit ikke er meget forskellige: Kun 4 procentpoint. På den anden side er der stor forskel på holdningerne i de forskellige lande: 15% af befolkningen i Danmark finder forandringen for langsom, men 37% af befolkningen i Tyskland, mere end dobbelt så langsom.

Særlig Eurobarometerundersøgelse om kvinder og mænd i Europa – maj 1975

Svarene fra mænd og kvinder (gule trekanten) er meget ens. Som i den foregående graf kan det ses, at personer med et højt uddannelsesniveau reagerer kraftigt "ja" til begge forslag, mens kvinder over 55 oftere reagerer negativt.

Og de forskellige lande (med rødt) har stadig meget forskellige nationale meninger. 50 år senere ser vi i Eurobarometerundersøgelserne fra 2025 det samme: Meninger afhænger mere af det land, hvor man bor, end af køn, alder eller sociale grupper (generelt). Der er med andre ord ingen offentlig mening på EU-plan: Der er kun nationale meninger, fordi de forskellige folk ikke kommunikerer med hinanden. For at bevæge sig i retning af en bedre europæisk integration skal borgerne være i stand til at kommunikere med hinanden og udveksle oplysninger og holdninger med deres naboer. Det kræver et fælles sprog at debattere. Vi har brug for esperanto.

Afslutningsvis må vi takke Jacques-René Rabier og de andre forfattere af denne betænkning for at have skrevet betænkningen på en interessant måde, med nogle gange tvivlsomme meninger, men præsentere de metoder, der anvendes til at forsøge at verificere de fremsatte hypoteser.

BILAG

I. Navne på undersøgelsesinstitutter og datoer for interviews

Belgien/Belgien	DIMARSO (INRA-gruppen)	9. - 20. maj 1975
Luxembourg	"	15-27 ""
Danmark	GALLUP MARKEDSANALYSE	3 - 11 ""
Deutschland	EMNID-INSTITUT	12 - 13 ""
Frankrig	FRENCH INSTITUTE OF PUBLIC OPINION (FIUF)«	12-20 ""
Irland	IRISH MARKETING SURVEYS	1 - 16 ""
Italia	ISTITUTO PER LE RICERCHE STATISTICHE E L'ANALISI DELL'OPINIONE PUBBLICA (DOXA)	9 - 23 ""
Nederland	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR DE PUBLIEKE OPINIE (NIPO)	20" -"
Det Forenede Kongerige	GALLUP-kuglen	9 - 20 ""

II. Tekniske bemærkninger

1. Sektoren mindes om, at der i stikprøveundersøgelser skal tages hensyn til en vis margin for stikprøvefejl. Med stikprøver i størrelsesordenen 1000 respondenter bør procentvise forskelle under 5 % normalt ikke betragtes som statistisk signifikante.

2. I alle tabeller angiver rækken eller kolonnen »Det Europæiske Fællesskab« gennemsnittet for alle beskæftigede ide ni lande, vægtet gennemsnit efter befolkningen på 15 år og derover i hvert af landene:

	Tusinder	%
Belgien/Belgien	7492	3.91
Danmark	3804	1.99
Deutschland	47052	24.55
Frankrig	38420	20.05
Irland	2031	1.06
Italia	40601	21.19
Luxembourg	262	0.14
Nederland	9554	4.98
Det Forenede Kongerige	42412	22.13
	191628	100.00

3. Alle data vedrørende denne undersøgelse er deponeret på "Belgian Archives for the Social Science" (Van Evenstraat 2A, B-3000 Leuven). De stilles til rådighed for medlemsorganisationerne i European Consortium for Political Research (Essex), Inter-University Consortium for Political Research (Michigan) og forskere med forskningsinteresse.